

En rättvis region

LIBERALERNA I REGION ÖREBRO LÄNS
BUDGET MED VERKSAMHETSPLAN FÖR 2025
OCH PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ÅR 2026-2027

INNEHÅLL

Beslutsförslag.....	3
Förord.....	4
Sammanfattning av reformer för en mer rättvis region.....	5
Vision och värdegrund.....	6
Verksamhetsplan med budget.....	7
Organisation.....	8
Demokrati.....	9
Politiker och förtroendevalda.....	10
Kommunikation.....	11
Demokratisk arbetsplats.....	12
Offentligt ägda och ägande i bolag.....	13
Hållbar utveckling.....	14
Individuell hållbarhet.....	15
Alkohol.....	16
Tobak.....	17
Bra mat.....	18
Social hållbarhet.....	19
Funktionsrätt.....	20
HBTQ.....	21
Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld.....	22
Ekologisk hållbarhet.....	23
Miljö.....	24
Klimat.....	25
Natur och biologisk mångfald.....	26
Ekonomisk hållbarhet.....	27
Förvaltning och finans.....	28
Hållbara städer.....	29
Sjukvård och hälsa.....	30
Patientcentrerad vård.....	32
Vårdens medarbetare.....	33
Avgifter.....	35
Besöksavgifter i vården.....	35
Uteblivna besök.....	35
Nära vård.....	36
Primärvård.....	38
Ett ökat psykiskt välbefinnande.....	40
Vård i samverkan.....	42
Specialiserad vård.....	44
Länsdelssjukhusen och länskliniker.....	45
Vårdrutiner och administration.....	46
Kvinnosjukvård.....	47
Direktvård.....	48
Ambulerande resurser.....	49
Beredskap för framtiden.....	51
Evenemang.....	52
Äldrevård.....	53
Anpassning för äldre.....	55
Äldvårdscentral, ett geriatriskt centrum.....	56
Palliativ behandling.....	57
Tandvård.....	58
Frisktandvård.....	59
God tandhälsa bland barn och unga.....	60

Äldres munhälsa.....	61
Utbildning och erfarenhet	62
Forskning	63
Regional utveckling	65
Samhällsbyggnad	66
Infrastruktur	67
Kollektivtrafik.....	69
Projekt och samarbeten	70
Tillväxt.....	71
Företagande och arbetsmarknad.....	72
Innovation och kunskap	73
Europa och internationalisering	75
Kulturellt välbefinnande	76
Skapande kultur.....	77
Bildning och folkbildning	79
Civilsamhälle och sammanhang.....	81
Ekonomi.....	82
Budget för 2025 samt plan för 2026 och 2027.....	83
God ekonomisk hushållning.....	88
Bilagor.....	90
Riktlinjer för ekonomisk styrning	90
Budgetkalkyler	93
Driftsbudget per nämnd	94
Balansbudget.....	95
Kassaflödesbudget	96
Investeringsbudget	97

Beslutsförslag

Liberalerna i Region Örebro län yrkar på att Liberalernas budget med verksamhetsplan ska ligga till grund för Region Örebro läns verksamhet 2025.

Regionstyrelsen föreslår Regionfullmäktige besluta

- Att anta Liberalernas förslag till verksamhetsplan med budget 2025 och planeringsförutsättningar för år 2026–2027
- Att fastställa budgetramar för 2025 för styrelsen och nämnderna i enlighet med driftbudget
- Att fastställa skattesatsen för 2025 till 12,30 kr

Örebro den 10 juni 2024

Förord

SJUKVÅRD NÄRA INVÅNARNA

Vården ska flyttas närmare människor. Alla patienter ska få möjlighet att lista sig hos en egen fast husläkare på vårdcentral och den specialiserade vården behöver decentraliseras för att finnas nära dem med störst behov. Primärvården måste stärkas liksom möjligheten till aktivt vårdval. Det ökar tillgänglighet och egenmakt, samtidigt som den specialiserade vården avlastas och stärks.

Digitalisering måste tillåtas häva geografiska barriärer. Vårdens tillgänglighet och närhet ska stärkas för såväl vårdtagare som vårdgivare med hjälp av digitala lösningar. Parallellt måste riktade insatser genomföras för att minska det digitala utanförskapet.

FRIGÖRA PATIENT OCH PERSONAL

Egenmakt måste öka inom vården. Läkare och sjuksköterskor ska få mer tid till patienter genom minskad administration. Varje läkare ska ansvara för sina patienter och samordna dennes övriga vård. Det förbättrar kontinuiteten för patienter och gör vården mer effektiv.

Utbildning, ansvar och erfarenhet ska löna sig. Karriärvägarna behöver bli fler även för sjuksköterskor och undersköterskor. Fler enkla jobb krävs i form av exempelvis vårdbiträden. Det avlastar vårdens medarbetare och stärker vårdens kvalitet.

STÄRKA KULTUREN I HELA LÄNET

Politiken ska skapa förutsättningar för kulturell utveckling som utmanar, ifrågasätter och får tankar att flöda. Kulturen stärker människan och den som vill förstå sin samtid. Vi ska stötta kulturskapandet så de kan verka fritt utan att utsättas för hat och hot. Det möjliggör en mångfald av kulturuttryck och stärker demokratin.

Den professionella kulturen måste få en framskjuten roll inom den regionala utveckling och tillgängligheten till kultur oavsett vart man bor i länet behöver bli en självklarhet. Kulturen och kulturupplevelser måste även nå ut till barn och unga i högre utsträckning.

EN RÄTTVIS REGION

Region Örebro län ska ge alla invånare känslan av att verksamhet och politiska beslut skapar en rättvis region där ingen känner sig glömd eller bortprioriterad. Den svagaste rösten har oftast svårast att göra sig hörd. En rättvis region ser det som sin plikt att säkerställa att alla invånare blir lyssnade till och att hänsyn tas i till alla som påverkas av regionens verksamhet.

Sammanfattning av reformer för en mer rättvis region

Liberalerna i Region Örebro län föreslår en budget som fokuserar på att skapa en rättvis sjukvård där ekonomin är hållbar på lång sikt och regionens verksamhet kan försörjas på ett värdigt sätt. Vi ser ett behov av en realistisk budget som håller nere ökade kostnader, samtidigt som kärnuppgifterna alltid är i fokus: att erbjuda den bästa möjliga vården till de som behöver den mest, oavsett var i länet de bor.

Långsiktigt hållbar ekonomi och värdig försörjning av regionens verksamhet krävs inför framtiden. Det ekonomiska läget i region Örebro län är mycket allvarligt. Allt för länge har verksamheter inom regionen tillåtits att använda mer resurser än vad de blivit tilldelade utan att motivera kostnaderna. Det här sätter denna budget stopp för. De ramar som fullmäktige beslutar är inget mål utan en absolut gräns. Om en nämnd inte kommer att klara av sin verksamhet inom satt budget ska den begära en ramförstärkning av fullmäktige eller prioritera om inom sin verksamhet. Att använda mer pengar än vad som tilldelats är inte acceptabelt i några led inom Region Örebro läns verksamheter.

En effektiv resursanvändning behövs där varje krona användas effektivt. Vi prioriterar vård av hög kvalitet framför administrativa kostnader och byråkrati. Genom att skära ner på onödiga utgifter kan vi frigöra resurser till vårdinsatser som gör verklig skillnad. Där finns stor potential i att effektivisera administrativ personal och fylla över resurser till ett mer vårdnära arbete. Samtidigt bör en större del av resurserna som i nuläget läggs på kommunikation effektiviseras och den politiska verksamheten ska svara för sin egen kommunikation gällande politiskt fattade beslut i högre grad.

Prioritering av de mest behövande i vården ska vara rättvis och de som är i störst behov ska få den bästa vården. Riktlinjer och patientavgifter behöver ses över så att vården kan gå till de mest behövande. Det innebär att avgifterna för att missade besök måste höjas och regelverket stramas upp så att det inte räcker med att skylla på trafik för att få avgiften struken. Sällanbesökare som överutnyttjar vårdens resurser ska även betala mer än de kroniker som inte kan eller ska avstå från att söka vård.

Nytänkande inom primärvården med husläkare krävs för att lösa vårdcentralernas underfinansiering. Oavsett om du bor i stad eller på landsbygd ska du ha tillgång till högkvalitativ vård. För att uppnå detta krävs innovativa lösningar kring hur primärvården är utformad. Vi vill se till att patienter får möjlighet att träffa och lära känna sin läkare nära där de bor. Detta främjar kontinuitet och trygghet i vården.

Alternativa inkomstkällor måste i högre grad få möjlighet att bidra till Region Örebro län ekonomi. Nuläget där reklam, sponsring och andra alternativa intäkter inte ses som något önskvärt i regionen måste förändras. Sjukvården, kollektivtrafiken och kulturen lider ekonomiskt över att dagens ideologiska beslut om att enbart skattemedel ska tillåtas bidra till den offentliga verksamheten. Ett mer tillåtande sätt till näringsliv och civilsamhälle kan öka intäkterna för Region Örebro län.

Genom dessa åtgärder strävar Liberalerna i Region Örebro län efter att skapa en rättvis, hållbar och värdig vård som gynnar alla invånare, nu och i framtiden.

Vision och värdegrund

Vi lever i en värld där människans möjligheter aldrig varit större. En värld som förändras snabbt och där förändringar ställer nya krav. Örebro län ska vara ett jämställt län där varje människa har chans att förbättra sin situation och den sociala rörligheten är hög. En människas bakgrund ska betyda mindre, och hennes förmåga, ambition och livsdrömmar ska betyda mer. Liberal hälso- och sjukvård sätter människan i centrum - som patient, som medarbetare och som anhörig.

LIBERALISM

Vi vet att alla människor har olika drömmar och förutsättningar. Alla behöver få en ärlig chans i starten om friheten inte bara ska gälla de starkaste. Därför hjälps vi åt i ett samhälle, tar ansvar för varandra och betalar välfärden tillsammans. Varenda medborgare ska ha inflytande och yttrandefrihet – oavsett kön, inkomst och bakgrund. En liberal värdegrund handlar om att öka människors självständighet och egenmakt. Alla människor ska bli bemötta som de individer de är, och inte utifrån om vart eller vilket år de är födda.

INDIVIDUALISM

Varje människa har rätt till sin politiska övertygelse, sin religion och livsåskådning. Det viktigaste sättet att trygga denna frihet är demokratin. Den bygger på politisk frihet, allmän rösträtt och rättssäkerhet. Alla ska ha rätt att välja yrke, livsstil, boställning och konsumtion. Det viktigaste sättet att trygga denna frihet är marknadsekonomin. Den bygger på enskilt ägande, närings- och avtalsfrihet. Marknadsekonomin är det enda ekonomiska system som går att förena med demokrati.

ÖPPENHET

Alla människor ska ha goda förutsättningar att utvecklas. Alla former av diskriminering måste därför bekämpas. De sämst ställdas villkor är alltid en viktig utgångspunkt för vårt arbete. I ett liberalt välfärdssamhälle bidrar stat, kommuner och frivilliga gemenskaper till alla människors trygghet. Därför behövs en transparent verksamhet välvilligt inställd till granskning.

VÄRDE OCH VÄRDIGHET

Varje människa ska själv ha frihet att styra sitt liv, sin hälsa och sin framtid. Patienter stärks av makt och kunskap att välja, av möjlighet att vara delaktiga och av ett bemötande som gör deras sjukvård personlig och som ser enskilda behov. Det är genom företagens möjlighet att växa som jobb skapas. Fler jobb i växande företag betyder nya livschanser för individer, minskat utanförskap och i förlängningen ökade skatteintäkter – vilket i sin tur finansierar den gemensamma välfärden.

STÄNDIGT SJÄLVKRITISK OCH UTVÄRDERANDE

Ett perfekt system går inte att framställa. Alla lösningar och arbetssätt har en tid då det inte längre är det mest optimala för nya tiders utmaningar. Därför måste all verksamhet alltid föra med sig insikten om att ingenting någonsin kan bli fulländat. Det finns alltid något som kan bli bättre eller något som borde förändras. Då måste verksamheten konstant bära med sig ett självkritiskt och ständigt utvärderade förhållningsätt.

Verksamhetsplan med budget

Regionfullmäktiges verksamhetsplan med budget är Region Örebro läns övergripande styrdokument. Planen syftar till att utveckla Region Örebro läns verksamheter och tillgodose länsinvånarnas behov. I verksamhetsplanen anges de mål, indikatorer och uppdrag som verksamheten ska arbeta med under året. Målen och uppföljningen av dessa är en viktig del i Region Örebro läns verksamhets- och ekonomistyrning samt kvalitetsutveckling. Målen och indikatorerna styr och anger förutsättningar för hur nämnderna ska planera sin verksamhet.

Verksamhetsplan och budget är indelad på följande sätt med huvudområden, delområden och verksamhetsområden. Huvudområdena är verksamhetsövergripande på ett område. Inom dessa huvudområdet finns underkategorier som är områdesspecifika som kallas delområden. Till delområdena finns den verksamhetsområden som är tydligt verksamhetsnära för ett specifikt område.

Ett huvudområde beskriver vad området är och de stora utmaningarna inom det. Till huvudområdena finns övergripande mål som alla verksamheter ska sträva efter att nå och realisera på det sättet de kan. Till målen kan även finnas uppdrag som ska verkställas för att nå målen.

Delområdena som är mer specifika har områdesmål som berör delområdet och de verksamhetsområden som ligger under delområdet. Verksamhetsområdena har inte mål eller målområden utan enbart indikatorer. Dessa indikatorer ska vara en del i att säkerställa att verksamheterna når upp till de mål och delmål som området som helhet har. Samtliga delar kan ha uppdrag kopplat till sitt område.

Regionfullmäktiges verksamhetsplan med budget ska realiseras och implementeras av den politiska organisationen och dess nämndstruktur. Nämndernas ansvar är att konkretisera vad som ska åstadkommas och hur det ska genomföras för att uppnå regionfullmäktiges mål, inriktningar och ambitioner. Mål och indikatorer ska vara utgångspunkt för verksamhetsplaner och leda den enskilda medarbetaren i sitt arbete.

Regionstyrelsen och nämnderna har ansvar att ta fram en egen verksamhetsplan utifrån regionfullmäktiges verksamhetsplan samt en internkontrollplan. Nämnderna ska konkretisera vad som ska åstadkommas och hur, för att uppnå målen. Detta görs genom nämndernas mål med indikatorer eller uppdrag. Regionstyrelsen och nämnderna ska säkerställa att verksamheten fullgör sina uppgifter och uppnår beslutade mål samt att verksamheten bedrivs inom tilldelade ekonomiska ramar.

Regionstyrelsen och nämnderna ska se till att den interna kontrollen är tillräcklig. Regionstyrelsen och nämnderna ska säkerställa att verksamheten följer Region Örebro läns styrande dokument samt lagar, förordningar, föreskrifter och avtal som gäller för verksamheten. Vidare ska redovisningen och uppföljningen av verksamheten och ekonomin vara rättvisande och ändamålsenlig samt att informationssäkerheten är tillgodosedd utifrån kraven på att vara konfidentiell, riktig, tillgänglig och spårbar.

Organisation

För att ansvar ska kunna utkrävas av invånarna i länet är det viktigt att verksamhetens organisation är transparent och tydlig emot väljarna. Det är Region Örebro läns ansvar att upprätthålla förtroendet för sin verksamhet och för sättet den organiseras på emot länet invånare.

Region Örebro län ska organisera sin verksamhet på ett sätt som främjar demokratin, visar ett tydlig förutsägbart förhållningssätt och kommunicerar på ett sätt som skapar förtroende hos invånare och andra aktörer. Alla invånare i länet ska känna att Region Örebro län är till för dem till lika stor del oavsett vart i länet man bor och oavsett vilken kommun man tillhör. Region Örebro län behöver därför arbeta med att säkerställa en spridd verksamhet i hela länet. Örebro kommun är länets centralort men inte nödvändigtvis den plats där administration ska centraliseras om det inte finns ett behov av det.

Digitaliseringen innebär fantastiska möjligheter för den enskilda individen och för samhället i stort, om den kan bejakas på rätt sätt. En central princip är därför att alla offentliga funktioner som till en rimlig kostnad kan göras digitalt tillgängliga också ska göras digitalt tillgängliga. Genom den digitala utvecklingen finns stora möjligheter för Region Örebro län att sänka sina lokalkostnader för administration i centrala Örebro och i stället flytta ut administration till andra orter i länet. En decentralisering av administrationens lokalisering bidrar till ett starkare län där regionen har en närvaro i länet.

Områdesmål

- Region Örebro län är en demokratisk och transparent organisation
- Länets invånare har ett högt förtroende för regionen
- Organisationen verkar genom tydliga demokratiska premisser

Demokrati

En förutsättning för en fungerande demokrati är en hög grad av delaktighet och tydlig struktur för den politiska verksamheten. Demokratien förutsätter aktiva medborgare och ett levande demokratiskt samtal. Region Örebro län har ett ansvar att driva en verksamhet som inte bara följer de demokratiska principerna, utan även värnar och utvecklar det liberaldemokratiska styrelseskicket.

Det behövs fler möjligheter att följa den politiska processen och påverka beslutsfattandet. Särskilt viktigt är det att verka för att kvinnor och män har samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare, samt att motverka maktklyftor som baseras på skillnader i kunskap eller tilltro till den politiska processen. En systematisk medborgardialog bidrar till att medborgarnas kunskaper och intresse tas tillvara även mellan valen. Demokratien förutsätter att medborgare vill och vågar engagera sig politiskt. Den grundläggande rättigheten att engagera sig politiskt måste värnas och hot och trakasserier mot politiskt aktiva och förtroendevalda måste tas på fullaste allvar och aktivt bekämpas.

Offentlighetsprincipen har en grundläggande betydelse för att förankra och fördjupa folkstyret. En förutsättning för granskning och debatt är tillgänglighet till information. Diarier och allmänna handlingar behöver i större utsträckning göras tillgängliga digitalt för att underlätta insyn. Det ska även vara enkelt som invånare att själv inhämta information och handlingar genom självservice.

Information från och som tillhandahålls av Region Örebro ska vara lättillgängligt och begripligt för invånare. Handlingar måste framställas på ett sådant sätt att expertkunskap inte är ett krav för att övergripigt förstå och analysera beslut.

Politiker är medborgarnas företrädare. Medborgarna har rätt att kräva ett tydligt politiskt ansvar för verksamheten. Därför måste politikerna ha fullgott underlag inför beslut och vara väl insatta i verksamheten. Sjukvårdsorganisationens tjänstemän måste ta fram underlag med tydliga konsekvensbeskrivningar innan ärenden ska avgöras. Detta är ytterst en demokratifråga. Det är alltid viktigt att förankra ställningstaganden hos medarbetarna.

Områdesmål

- Ökat demokratiskt deltagande inom Region Örebro läns verksamhetsområden

Uppdrag

- Utveckla möjligheterna för länsinvånare att följa det politiska arbetet

POLITIKER OCH FÖRTROENDEVALDA

Region Örebro län är en politisk styrd verksamhet och det behöver tydligt framgå vilka krav, rättigheter och förhållningsätt den politiska nivån har att förhålla sig till. Förtroendevalda i Region Örebro län är inte begränsade till att enbart inneha förtroendeuppdrag inom regionen. Däremot kan ett flertal offentliga förtroendeuppdrag ge upphov till jäv eller andra situationer där intressekonflikter mellan förtroendeuppdrag uppstår. Förtroendevalde inom Region Örebro län behöver därför uppmanas till att vara transparenta med, men inte begränsas till, alla offentliga förtroendeuppdrag som de innehar.

Region Örebro läns arbete ska bidra till den allmänna utvecklingen i samhället. I det arbetet ingår att bidra till den ekonomiska utvecklingen i länet. För att det aldrig ska finnas några tvivel om att ledande politiker tar beslut eller agerar genom det offentliga på ett sätt som kan gynna deras privatekonomiska förhållande bör samma regler för att redovisa aktieinnehav gälla Regionråd som för riksdagens ledamöter. Regionråd som innehar aktier till ett värde över två prisbasbelopp i ett enskilt bolag ska redovisa detta offentligt.

Grundinställning ska vara att alla nämnder är öppna för allmänheten. När nämnden ska behandla ärenden som rör sekretess, personuppgifter eller annan information som kan behöva skyddas från allmän insyn ska enbart det enskilda ärendet behandlas bakom lyckta dörrar. Öppna nämndsammanträden ger även fler politiskt aktiva att hålla sig informerade kring den verksamhet som Region Örebro län bedriver.

Då samtliga politiska partier invalda i Regionfullmäktige ska ha samma möjlighet att hålla sig informerade kring Region Örebro läns verksamhet behövs en större möjlighet för regionråd att närvara vid nämndsammanträden då de inte kan hållas öppna för allmänheten. Beroende på mandatfördelningen i nämnder kan det uppstå situationer där en förtroendevald, som ofta är fritidspolitiker, inte kan närvara. Det innebär att partiet som den förtroendevalde representerar inte kan ha någon insyn kring hur den politiska diskussionen och argumentationen förs under det sammanträdet. Alla partier ska därför ha en möjlighet till total insyn i regions politiska verksamhet behöver möjligheten för de partiföreträdare som är regionråd att närvara på samtliga nämnders sammanträden. Det ska även vara möjligt för närvarande regionråd att få sin mening antecknad i protokollet.

Områdesmål

- Deltagande från allmänheten under öppnanämndsammanträden

Uppdrag

- Revidera riktlinjer och reglementen för förtroendevalda

KOMMUNIKATION

Vi lever i ett informationssamhälle där kommunikation aldrig har varit viktigare. Att nå fram och nå rätt med kommunikationen ska ses som ett viktigt mål. Förväntningen hos befolkningen i allmänhet på kraven att kunna ta del av information öka ständigt med åren.

Eftersom Region Örebro län är en politiskt styrd organisation är det viktigt att tydliggöra när det finns politiska skiljelinjer i den verksamhet som beslutas om. Länsinvånarna har rätt att få tydlig information kring vilka partier som är styrande och vilka som är i opposition.

All kommunikation från Region Örebro län ska ha tydligt medborgarfokus. Det är viktigt att länsinvånare lätt kan förstå var beslut fattas och vem som är ansvarig för fattade beslut. I pressmeddelande och kommunikation från regionens sida angående politiskt fattade beslut bör det framgå och redovisas om den beslutande församlingen var enig eller om det finns reservationer mot beslutet. Då ett beslut inte fattas enhälligt i en nämnd eller styrelse ska samtliga reserveringar redovisas.

Kommunikation som sker via sociala medier ska även de ha ett tydlig medborgarfokus och ha en funktion. Medborgarna ska kunna ta del av information och ställa frågor på sociala medier sidor som är en del av Region Örebro län. I dagsläget har regionen över 120 sociala mediekonton som är mer eller mindre modererade. Regionen behöver minska antalet sociala mediekonton för att kommunikationen ska bli entydig och nå ut till fler.

Tjänstepersoner inom Region Örebro län ska inte användas som språkrör för politiskt fattade beslut eller för att försvara effekter av politiska beslut. Anställda inom Region Örebro län har rätt att avstå från att uttala sig medialt och företräda regionen offentligt. Huvuddelen av extern kommunikation från Region Örebro län ska komma från ansvarig politiker.

Region Örebro län behöver se över sin reklampolicy för att tillåta en utökning av reklam och på så sätt stärka intäkterna till hälso och sjukvården. En grov uppskattning på ca 1000 besökare per dag inom sjukhusets lokaler skulle ett marknadsmässigt pris för en digital skärm ligga runt 7500kr i månaden. Ett antagande om totalt 15 skärmar skulle då generera intäkter till regionen runt 1 350 000 om året. Det finns goda möjligheter för att utöka och stärka arbetat med reklamtytor inom regionen för att öka intäkterna långsiktigt.

Uppdrag

- Revidera Region Örebro läns kommunikationsplan för att tydliggöra det kommunikativa ansvaret mellan tjänsteorganisation och politisk organisation
- Se över Region Örebro läns användning av sociala medier
- Utöka tillåten reklam

DEMOKRATISK ARBETSPLATS

Det får aldrig finnas något tvivel kring vilka demokratiska rättigheter Region Örebro läns anställda har. Meddelarfriheten måste värnas och säkerställas. Därför behöver chefer inom Region Örebro län alltid vara uppdaterade på vad som gäller kring anställdas meddelarfrihet.

Region Örebro län är en stor organisation med ett fåtal dominerande yrkesgrupper. Dessa grupper har en stark känsla av samhörighet. Trots en bra känsla är det viktigt att ständigt iaktta sammanhållning, då den riskerar omvandlas till alternativa maktstrukturer och hierarkier. Ingen anställd inom regionen ska känna att de behöver anpassa sig till ett implicit förhållningssätt i tjänsten för att behålla status och möjlighet till vidare karriär.

Anställda inom Region Örebro län ska alltid känna att de kan lyfta problem på sin arbetsplats med chefer och politiker utan risk för repressalier. Tystnadskultur inom regionens verksamheter får inte råda. Därför behövs stabila kommunikativa strukturer för att informera om känslig information och garantera att informationen anländer och till rätt plats. Att kritik och synpunkter inte når hela vägen till högsta ansvariga får inte förekomma.

En anställd inom Region Örebro län har alltid rätt att uttala sig medialt gällande regionens verksamhet. Påtalas problem inom verksamheter ska de i huvudsak bemötas av ansvarig politiker i media. Ingen anställd bör känna sig illa bemött eller åsidosatt i sin roll till följd av att ha uppmärksammat problem medialt.

Personalföreträdare ska uppmuntras närvara på nämndsammanträden i Region Örebro län. Enligt kommunallagen har företrädare för dem anställda rätt att utse personalföreträdare för varje nämnd bland de anställda. Personalföreträdare för de anställda har rätt att delta under överläggningar inom den politiskt ansvariga nämnden. Även om personalföreträdarna utses av arbetstagarorganisationerna representerar de inte dessa. I stället ska personalföreträdarna fungera som ombud för alla medarbetare i regionen gällande ärenden som rör förhållandet mellan regionen som arbetsgivare och dess anställda. För att detta ska vara möjligt behöver regionen ta fram riktlinjer för hur denna lag som rör personalföreträdare ska hanteras inom de politiska nämnderna.

Uppdrag

- Revidera Region Örebro läns nämndreglementet med ett avsnitt om personalföreträdare i nämnder

Offentligt ägda och ägande i bolag

Region Örebro län ska sträva efter att avveckla sina åtaganden och sitt ägande i bolag så långt som möjligt. Det offentliga ska inte anta sig delar i bolag och företag där andra utanför offentligt finansierande verksamhet kan erbjuda tjänster och service.

De andelar i Capio läkargruppen i Örebro som Region Örebro län äger ska säljas. Capio är en privat aktör som erbjuder hälso- och sjukvårdstjänster och bör ses som en fristående aktör i en kommersiell relation med regionen med samma förutsättningar som andra privata vårdaktörer på marknaden. Regionens ägande i företaget med 9 procent utgör en konkurrensfördel för Capio samtidigt som Regionen köper tjänster av ett bolag vilket regionen själv är ägare inom. Det här skapar en osund dynamik mellan beställare och utförare av vårdtjänster vilket inte är till vare sig regionen eller marknadens fördel. För att alla vårdföretagare ska ha samma möjlighet att bli en del av det privat drivna vårdutbudet i Region Örebro län behöver regionen avstå från ägande i privata vårdbolag.

Länsgården Fastigheter AB har under en tid haft i uppdrag att se över vilka fastigheter som primärt inte ingår i vård och omsorgsuppdraget i syfte att avyttra dessa. Det långsiktiga målet för bolaget är att under ordnade former försälja och överlåta fastigheter för att kunna avskaffa bolaget. Fram tills Länsgården som helhet kan avyttras ska verksamheten bedrivas på affärsmässiga grunder med beaktande av kommunala principer. Ekonomiskt resultat som ger utrymme för långsiktig konsolidering och årlig avkastning i form av koncernbidrag eller aktieutdelning till Region Örebro läns förvaltnings AB.

Svealandstrafiken AB bedriver trafikrörelse avseende kollektivtrafik samt därmed förenlig verksamhet i Västmanlands län och Örebro län. Bolaget ägs till lika delar av Region Västmanland och Region Örebro län.

Områdesmål

- Region Örebro län ska ha ägande i så få bolag som möjligt

Uppdrag

- Se över vilka bolag möjligheten finns att avyttra ägandeskapet i

Hållbar utveckling

Vägen till ett hållbart samhälle är en förändringsprocess där både naturens resurser och mänskliga förmågor nyttjas medvetet och balanserat. Region Örebro län är en betydande aktör i arbetet för att nå de globala, nationella och regionala Agenda 2030 målen för hållbar utveckling. Detta förutsätter ett engagerat ledarskap som agerar långsiktigt och sektorsövergripande, samtidigt som det är flexibelt och snabbt kan hantera ändrade förhållanden.

För Region Örebro län är en hållbar utveckling en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. De tre dimensionerna av hållbar utveckling för regionen innebär följande:

Individuell hållbarhet - Inom Region Örebro län erbjuds länets invånare en god hälso- och sjukvård som sätter fokus på hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser. Invånarna i Örebro län ska kunna leva ett hälsosamt liv utifrån sina förutsättningar.

Social hållbarhet - Region Örebro län ska alltid utgå från alla människors lika värde och ansvara för att människor ges möjlighet att ta del av sina rättigheter inom verksamheten. Regionen motverkar all form av diskriminering och kränkande behandling.

Ekologisk hållbarhet - Regionen måste hushålla med resurserna för minskad klimatpåverkan och god närmiljö. Genom miljö- och klimatarbetet tar regionen ansvar för att minska påverkan på planeten och bidrar till en renare miljö.

Ekonomisk hållbarhet – Örebro län ska vara ett konkurrenskraftigt och attraktivt samhälle för alla. En plats där man vill bo, leva och verka, etablera företag eller besöka. Regionen tillämpar principerna för god ekonomisk hushållning med regionens resurser.

Åtagandet kräver resurser och samverkan inom Regionens verksamheter, länets andra aktörer och tillsammans med Örebro läns invånare – Målgrupperna i frågor som berörs ska ges möjlighet att vara delaktiga inom ramen för Regionens arbete med invånardialog.

Övergripande mål

- Region Örebro län bidrar till ett hållbart samhälle för alla

Uppdrag

- Sprida kunskap och samordna åtgärder som verkar förebyggande inom kommuner, berörda myndigheter och civila samhället

Individuell hållbarhet

Svenskarnas hälsa är bland den bästa i världen. Olika folkhälsoanalyser visar att hälsan förbättras i befolkningen ur en rad perspektiv, men för grupper med sämre hälsa går utvecklingen betydligt långsammare. Särskild omsorg ska därför riktas mot grupper vars hälsa av olika anledningar är särskilt utsatt. Ska Sverige klara att bära den välfärd som människor bör kunna förvänta sig i vårt land och som är central i den socialliberala samhällsberättelsen, krävs ett ambitiöst preventivt förhållningssätt. Då minskar eller förskjuts behovet av sjukvårdens insatser och sjukförsäkringen står sig robust. Den enskilda människan har ansvaret för sitt liv och sin egen hälsa. Dennes integritet och val av livsstil ska respekteras.

Hälso- och sjukvården behöver kompletteras med ett hälsofrämjande arbete. För att det ska bli av krävs att större vikt läggs vid förebyggande och hälsofrämjande insatser, att vården ständigt strävar efter att förbättra sin kvalitet och uppmuntrar människors egna hälsoinsatser som egenvård och användandet av moderna, kvalitetssäkrade hälsotjänster som ehälsa. Hälso- och sjukvården ska erbjuda stöd för förändringar av levnadsvanor. Insatser ska grundas på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Regionens verksamhet utgår ifrån ett hållbart perspektiv där anställdas fysiska och psykiska välmående respekteras och värdesätts.

De egna valen påverkar människans hälsa i en avgörande grad. Rökning, för mycket alkohol, fetma och stillasittande påverkar hälsan negativt. Den som blir beroende av droger i någon form förlorar sin frihet och utsätter sig för stora hälsorisker. Rökning är en av de största hälsoriskerna och leder till att cirka 12 000 människor dör i rökrelaterade sjukdomar varje år. Även om en nollvision för rökning inte införts i Sverige, liknande den som finns i Finland och Nya Zeeland, finns många lärdomar att dra från erfarenheterna därifrån, inte minst avseende det förebyggande arbetet. Barn och ungdomar ska vara i fokus för tobaksförebyggande insatser. Sjukvården ska erbjuda insatser för rökavvänjning och bli än tydligare med rökningens konsekvenser för resultatet av en pågående behandling, och åtgärder motsvarande rökstopp vid operation ska användas i större utsträckning.

Områdesmål

- Länsinvånare ska ha ett bra självskattat hälsotillstånd

ALKOHOL

Den som är fast i ett missbruk är inte fri. Samhället behöver skydda unga från tidig kontakt med alkohol, narkotika samt annat missbruk och arbeta för att minimera påverkan på ungas hälsa, skolgång samt utveckling och möjligheter i samhället. Region Örebro län behöver arbeta preventivt över organisationsgränser samt stärka insatserna för de som är fast i ett missbruk.

I Sverige, liksom i många länder i världen, orsakar användningen av alkohol stora och omfattande socialmedicinska folkhälsoproblem i form av beroende och missbruk. Utöver användaren drabbas också närstående. Sjukvården ska ha ett tydligt uppdrag att arbeta förebyggande och ta upp riskerna med alkohol. Det ska vara lätt att få hjälp från sjukvården att minska sin alkoholkonsumtion tidigt, innan ett riskbruk hunnit bli ett missbruk.

Ungdomar med riskbruk ska få hjälp från sjukvården tidigt. Utvecklingen de senaste tio åren visar glädjande nog på mer än en halverad alkoholkonsumtion bland unga med en minskning med cirka 8 procent av totalkonsumtionen av alkohol. Samtidigt går narkotikautvecklingen snarare i motsatt riktning, framför allt bland unga vuxna. Ju senare unga börjar dricka alkohol, desto mindre är risken för alkoholproblem längre fram i livet. Därför är det viktigt med förebyggande arbete riktat mot barn, ungdomar och föräldrar.

I en tid då allt färre inom Europa väljer att konsumera alkohol behöver regionen stödja denna trend och tydlig motarbeta alkoholkonsumtion inom den verksamhet regionen är rådig över. Det finns en rådande alkoholnorm i samhället där fina middagar, tillställningar eller firande måste erbjuda ett urval av alkoholhaltiga drycker för att ses som ”riktiga”. Denna norm är inget som regionen ska vara en del av att reproducera. Alkoholen bidrar till mycket olycka i värden. En anställd eller förtroendevald inom Region Örebro län ska aldrig behöva fundera på om den ska avstå från alkohol eller inte under sin tid inom regionen. Oavsett om det gäller enskilda tillställningar kan individer med en historia av riskbruk eller beroende ha mycket svårt att avstå alkohol om det erbjuds. Ännu svårare kan det vara att avstå om det finns en förväntan genom gruppträck att dricka. Eftersom Region Örebro län är en organisation som arbetar med hälsa och sjukvård ska det aldrig finnas en risk att någon inom vår verksamhet far illa genom att regionen har tillhandahållit eller utsatt sina anställda för situationer där alkohol erbjuds. Ingen alkoholkonsumtion får förekomma inom regionens lokaler. Anställda och förtroendevalda inom Region Örebro län får inte konsumera alkohol i sin tjänst, i samband med sin tjänst eller i situationer relaterade till sin tjänsteutövning. Representation med alkohol förbjuds inom regionen utan undantag.

Områdesindikatorer

- Invånare med riskabla alkoholvanor, andel (%)

Uppdrag

- Revidera regionens regler för representation med alkohol

TOBAK

Förebygg rökning, särskilt bland yngre. Vuxna har rätt att göra dåliga val, men rökning bland unga ska förebyggas och ingen ska behöva utsättas för passiv rökning.

Rökning är den enskilt största orsaken till sjukdom och för tidig död världen över. I Sverige dör årligen runt 12 000 människor av sin rökning. Men nästan ingen börjar röka i vuxen ålder. Därför är det mycket viktigt att förebygga rökning bland unga.

Även om en nollvision för rökning inte införts i Sverige, liknande den som finns i Finland och Nya Zeeland, finns många lärdomar att dra från erfarenheterna därifrån, inte minst avseende det förebyggande arbetet. Barn och ungdomar ska vara i fokus för tobaksförebyggande insatser. Sjukvården ska erbjuda insatser för rökavvänjning och bli än tydligare med rökningens konsekvenser för resultatet av en pågående behandling, och åtgärder motsvarande rökstopp vid operation ska användas i större utsträckning.

Det är viktigt att förebygga rökning genom att arbeta i skolan, men också inom till exempel mödravården och barnhälsovården för att minska rökning och snusning bland föräldrar. Den som behöver hjälp att sluta bruka tobak ska kunna få stöd av hälso- och sjukvården och det ska vara enkelt att få tag i receptfria nikotinläkemedel för avvänjning.

Skydd mot passiv rökning ska vara en självklarhet inom Region Örebro läns utemiljöer. Vuxna människor har frihet att göra dåliga livsval. Varje förbud och begränsning måste vägas mot om det verkligen är nödvändigt och rimligt. För den som valt att inte röka är det störande och skadligt att utsättas för passiv rökning. Därför ska Regionen införa rökförbud utomhus i anslutning till regionens fastigheter och verksamheter i möjligast mån.

Områdesindikatorer

- Andel rökare inom länet

Uppdrag

- Arbeta förebyggande mot rökning
- Förebygg rökning bland unga

BRA MAT

Övervikt och fetma är ett tilltagande folkhälsoproblem. Betydande riskfaktor för olika sjukdomar såsom hjärtkärlsjukdomar, diabetes typ 2 och vissa cancerformer samt förtida död kan motverkas med god kosthållning och fysisk aktivitet. I Sverige har andelen vuxna med fetma tredubblats sedan 1980-talet och idag har omkring hälften av den vuxna befolkningen övervikt eller fetma, vilket är i nivå med genomsnittet i EU. I Örebro län ligger andelen av befolkningen med fetma runt 20%, vilket är en alldeles för hög andel.

Det är positivt att fler människor väljer mat som både är mer hälsosam och har mindre klimatpåverkan. Många kan även tänka sig att betala mer för sådan mat. Maten som serveras inom Region Örebro läns verksamheter ska i så stor utsträckning som det går vara ekologisk och närodlat. Det ska ställas etiska krav på god djurhållning vid upphandling av kött, mjölk, ägg och andra djurprodukter. Den fisk som serveras ska vara certifierad med en högt ansedd miljömärkning.

För en hållbar livsstil och en hållbar ekonomisk tillväxt behövs det mer närproducerad mat. Livsmedelskedjan skapar tillväxt i länet. Dagens klimatutmaningar innebär möjligheter för näringslivet att utveckla och erbjuda klimatsmarta lösningar. Den gröna omställningen ska regionen stötta genom att handla av lokala producenter. Region Örebro län ska bidra till utveckling av närproducerade livsmedel, underlätta möjligheterna till ekologiskt jordbruk samt ekologiskt kött och mjölkproduktion. Användningen av miljö och hälsofarliga kemikalier ska minska bland regionens leverantörer.

Livsmedelsindustrins tillväxt måste ske på ett hållbart sätt för att säkra den framtida livsmedelsproduktionen och den biologiska mångfalden. I Örebro län finns goda möjligheter för att producera kött och det finns ett flertal aktörer som både bidrar till ekonomisk tillväxt och ekologisk mångfald genom sin produktion. Att utveckla konsumentmönstren mot att konsumera mer närproducerad är av stor betydelse för regionen. En ökad konsumtion av närproducerad mat bidrar till bättre förutsättningar för biologisk mångfald i länet.

Antibiotikaresistensen är ett allvarligt problem som riskerar att hota sjukvården. Det är av stor vikt att Region Örebro län arbetar aktivt med att minska sin miljöpåverkan och med att ställa hållbarhetskrav på sina leverantörer. På så vis kan regionen bidra till att nå lokala, regionala och globala hållbarhetsmål.

Områdesindikatorer

- Andelen svenskt kött vid kostupphandling
- Befolkning med fetma
- Ekologiska livsmedel i regionens verksamhet
- Förekomst av diabetes typ 2, andel (%)
- Invånare mellan 16–84 år som äter frukt och grönt mer än 3 ggr/dag, andel (%)

Social hållbarhet

Alla människor föds fria. De mänskliga rättigheterna är grundläggande i den liberala demokratin. Det är du som ska bestämma över ditt liv. Lära dig det du vill, välja ditt yrke, klä dig som du vill och älska den du vill. Du bestämmer över din kropp och har rätt att bli mött med respekt för den du är. För att det ska bli möjligt behöver Region Örebro län ständigt arbeta med att utveckla, bidra till och säkerställa att regionens verksamhet stödjer ambitionen att verka för ett socialt hållbart samhälle.

Ett socialt hållbart samhälle är ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen. Därför behöver de sociala aspekterna av hållbarhetsarbetet alltid prioriteras både på individ- och samhällsnivå. Det kan handla om människors livsbetingelser i samhället, till exempel hälsa, trygghet, utbildning, rättvisa och maktutövning, samt möjligheterna att förbättra dem. Förutom det individuella perspektivet handlar det om hur dessa livsbetingelser fördelar sig mellan människor.

Att alla människor känner sig inkluderade, oavsett kön, utbildnings- och inkomstnivå, social status, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, bostadsort, sexuell läggning, könsöverskridande identitet och uttryck, ålder och funktionsnedsättning.

För barn är socialt ansvarstagande och hållvartförhållningssätt avgörande för möjligheten att bli trygga och självständiga vuxna invånare. Därför behöver orosanmälningar till socialtjänst vara en självklarhet om misstankar uppstår. Personal som möter barn i sitt yrke ska göra orosanmälningar till socialtjänsten när de tycker att något inte verkar stå rätt till. Antalet orosanmälningar har ökat på senare år, vilket i grunden är positivt eftersom det förhoppningsvis gör att mörkertalet minskar.

Områdesmål

- Öka hbtq-kompetensen även i vård, äldreomsorg och andra verksamheter

Uppdrag

- Stärk arbetet med att identifiera och upptäcka att barn far illa

FUNKTIONSRÄTT

Personer med funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter till ett aktivt liv och vara delaktiga i samhället som de personerna utan funktionsnedsättning. Det är en rättighet att kunna leva ett normalt liv och få tillgång till rätt hjälpmedel. När rätt hjälpmedel finns tillgängliga behöver inte ett funktionshinder vara ett hinder. Tillgänglighet är en nyckelfråga för att alla ska ha lika möjlighet att forma sina egna liv. Alla människor har rätt till ett självständigt liv och en fungerande vardag.

Det individuella behovet ska tillmötesgå och individuella lösningar skapas i högre grad om det finns en fungerande dialog mellan habiliteringen och den som behöver hjälp. Bättre och tidigare samverkan med skola och förskola, psykiatri och primärvård är nödvändig för att så tidigt som möjligt erbjuda stöd och hjälp åt patienten.

En viktig förutsättning för delaktiga och jämlika livsvillkor för de personer som lever med en funktionsnedsättning är rätten till funktionella, användarvänliga och tillgängliga hjälpmedel. Regionen ska ansvara över att se till att varje vårdtagares behov av hjälpmedel tillgodoses. Utbudet av hjälpmedel ska inte vara begränsat till Regionens utbud det ska vara möjligt att välja andra hjälpmedel. För att kunna ha en fungerande fritid krävs det ibland så kallade "fritidshjälpmedel" som regionen ska fortsätta med att göra. Att kunna vara aktiv på fritiden är en viktig del av ett normalt liv och det bidrar också till att bibehålla hälsan.

Den högre arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning är ett problem. Andelen arbetslösa i åldern 16–64 år var högre bland personer med funktionsnedsättning än i den övriga befolkningen under åren 2014 till 2017, både bland kvinnor och bland män. År 2016 till 2017 var 10 procent i gruppen personer med funktionsnedsättning arbetslösa jämfört med 4 procent i den övriga befolkningen. För att kunna vara delaktig i ett samhälle måste det finnas möjlighet till skola, jobb och fritid. Alla med en funktionsnedsättning ska erbjudas det stöd och hjälp de har rätt till. Just nu är habiliterings-, rehabiliterings- och utredningsapparaten komplex. Det krävs tydligare vägledning genom systemet för att familjer och andra aktörer. Med en tydligare vägledning skulle regionens resurser utnyttjas bättre och fler kan få den hjälp de behöver och har rätt till.

Det krävs även en bättre dialog mellan habiliteringen och den som tar emot hjälp. Särskilda åtgärder behöver vidtas för att minska omfattningen av uteblivna besök. Det individuella behovet ska tillmötesgå och individuella lösningar skapas i högre grad. Ingen ska falla ur habiliteringens verksamhet i onödan.

Region Örebro län ska ställa höga krav på vetenskaplig evidens i arbetet med funktionshinder. Regionen ska inte bidra till att sprida felaktiga uppgifter eller stäkra rörelser var verksamhet kan bidra till att ska sina egna medlemmar eller andra genom ohälsosamma metoder och teorier.

Uppdrag

- Inrätta ett fritt val att välja hjälpmedel
- Ställa krav på vetenskaplig evidens i arbete med funktionshinder

HBTQ

Ditt liv och din kärlek är lika mycket värd oavsett kön, könsidentitet eller sexuell läggning. Region Örebro län ska sträva efter att vara en del av ett samhälle fritt från fördomar och förtryck mot homosexuella, bisexuella, transpersoner och queera. Det självklart att alla ska ha lika rättigheter oavsett kön, könsidentitet eller sexuell läggning. Sverige har kommit en bra bit på vägen men fortfarande vågar många hbtq-personer inte leva öppet. Många utsätts för hatbrott och oförstånd från andra delar av samhället.

I det öppna och fria samhället ska alla ha samma möjligheter. Region Örebro län behöver därför vara en aktiv part i att göra Sverige till det bästa landet i världen att leva i som hbtq-person. För att det ska vara möjligt behöver Regionen öka hbtq-kompetensen.

Alla har rätt att bli bemötta på jämlika villkor i skola, sjukvård, socialtjänst, fritidsverksamheter, äldreomsorg och alla andra verksamheter. Alldeles för ofta händer det att bristande kunskap gör att hbtq-personer blir osynliggjorda eller får sämre bemötande. Mer hbtq-kompetens i offentlig verksamhet är en självklarhet.

HBTQ-personer blir inte bara fördomsfullt eller hotfullt bemötta av sin omgivning utan riskerar även att få fel vård. Gällande sexuell hälsa, hiv och STI-prevention är provtagningskit uppdelade efter ”kvinna och man” i stället för genetalier inom Region Örebro län. Något som exkluderar transpersoner. Vidare kan homo- och bisexuella män få fel provtagningskit för sti:er på grund av fördomar om deras sexpraktik i mötet med vården. Ingen ska riskera att få fel vård på grund av sitt kön eller könsuttryck. Därför behöver bättre kunskap kring dessa individer inom regionens personal för att säkerställa att alla länsinvånare får en vård som lindrar och förhindrar mänskligt lidande.

Sämre psykisk, fysisk och sexuell hälsa är återkommande för HBTQ-personer i jämförelser i statistik med befolkningen i stort, framför allt unga. Hbtq-personer löper en högre risk för suicid, framför allt transpersoner. Här behöver Region Örebro län utveckla arbetet med att få ett bättre upptagningsområde och insatser inom både primärvård och psykiatri gällande dessa personer.

Region Örebro län saknas en mottagning för personer utsatta för sexuellt våld som är HBTQ, framför allt män och transpersoner. Det ska bara tydlig både för personal inom Regionen var en hänvisar en man som blivit utsatt för våldtäkt samtidigt som det ska vara tydligt för den utsatta var den ska vända sig. Beredskap inom akutsjukvården behöver stärkas med HBTQ kunskap för att de patienterna ska få rätt vård vid akuta vårdtillfällen

Uppdrag

- Utred förutsättningarna kring en mottagning för sexuellt våldsutsatta HBTQ-personer

MÄNS VÅLD MOT KVINNOR OCH HEDERSRELATERAT VÅLD

Varje människa har rätt att leva, tro och älska som den vill i Sverige. Ingen ska behöva leva under hot om våld eller hedersförtryck. Region Örebro län ska driva på för att bekämpa våld och förtryck för att försvara varje människas frihet.

Att stoppa mäns våld mot kvinnor är av grundläggande vikt för Region Örebro läns alla verksamheter. För det krävs mer kunskap, resurser och verktyg. Samtliga verksamheter måste kunna ånga upp signaler om att något inte står rätt till. Det måste finnas ordentligt med resurser för allt detta arbete. På skyddade boenden sover varje år kvinnor och barn 80 000 nätter på flykt. Det här kan ingen acceptera. Regionen behöver avsätta resurser till mer förebyggande arbete. Vidare behöver regionen samverka i större utsträckning med länets kvinnojourer och stödja genom att erbjuda långsiktiga och rimliga ekonomiska villkor.

Att bekämpa hedersförtryck handlar om frihet. Frihet att få delta i all skolundervisning, att få vara med kompisar, att bestämma över sin sexualitet och vem man vill leva med. Att helt enkelt bestämma över sitt eget liv. Men allt för många liv begränsas idag med hänvisning till kultur och religion. Region Örebro län ska stå på individens sida och försvara dennas rätt till frihet.

Barnrättsperspektivet ska vara vägledande där även yngre barn drabbas. För de flesta barn och unga ökar självbestämmandet med stigande ålder. För barn och unga som lever under hedersförtryck är det tvärtom – friheten minskar ju äldre man blir. Den som i sena tonåren tvingas in i äktenskap har ofta fått se sin frihet begränsas ända från barndomen. Man har kanske förbjudits att leka med kompisar av motsatt kön, delta på klassutflykter eller följa med på simskola. Insatserna mot hedersrelaterat förtryck måste nå alla barn som berörs, även yngre barn.

Könsstymning är förbjudet, men trots att lagstiftningen är kraftfull används den inte. Kunskapen måste därför öka och resurser prioriteras för att alla flickor ska kunna växa upp i frihet.

Organisationer som arbetar med hedersfrågor måste få ökat stöd. Men inga pengar ska gå till odemokratiska organisationer eller föreningar som motverkar integration och jämställdhet.

Områdesindikatorer

- Invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%)
- Antal kvinnor som söker sig till kvinnor hur och kvinnojourer

Uppdrag

- Skapa ett system för att vårdens medarbetare ska kunna identifiera och anmäla våld i nära relationer, misstänkt hedersrelaterat våld och förtryck samt könsstymning

Ekologisk hållbarhet

Liberalernas budgetalternativ redovisar förslag inom ekologisk hållbarhet. Miljökrav, såväl klimat, biologisk mångfald och övrigt miljöarbete, ska internaliseras i beslutandeprocesserna. Region Örebro läns verksamheter ska ställa tydliga krav på ett agerande som värnar ett långsiktigt hållbart utvecklingsarbete inom regionen. De regionala bolagen ska agera utifrån ägardirektiv där miljöaspekten lyfts i alla förekommande fall. Styrdokument ska innehålla analyser av miljökonsekvenser av verksamheten som bedrivs.

Gröna näringar måste tas tillvara på i ett hållbart Örebro län. Jordbruket ger jobb, mat och biologisk mångfald. Fler människor i världen får bra mat med hjälp av marknadskrafter, frihandel och hållbar produktion. Jordbruksföretag är viktiga för en levande landsbygd, för arbetstillfällena, för den biologiska mångfalden och för att vi ska ha bra mat på bordet. Livsmedelsförädlingen är en sektor med stor geografisk spridning, vilket gör att branschen kan bidra till att skapa arbetstillfällena i hela länet. Den matbaserade turismen är också en viktig sektor som kan ge ökade möjligheter till fler jobb och stärka Regionens position som matnation.

Miljöföroreningar i marker är en miljörisk och som dessutom förhindrar en effektiv markanvändning. Förorenade områden måste saneras och återställas i allt högre utsträckning, framförallt områden som kan användas till bostadsbyggande samt områden som är särskilt angelägna från risksynpunkt.

Region Örebro läns samarbete med kommuner och länsstyrelsen för att säkra och bevara miljöer med ett högt naturvärde måste bli bättre. Frågor som öppna landskap och gles- och landsbygdens ekologiska hållbarhet är av stort intresse för regionen att vara en bidragande aktör inom. Stiftelser och verksamheter som arbetar inom dessa området ska ha ett självklart stöd hos regionen för kunskap, information och tillgång till arenor för att utveckla sin verksamhet.

Områdesmål

- Bibehållen och återskapade villkor för den biologiska mångfalden
- Fastighetsinnehav användas så att samtliga miljöområden förbättras
- Tydliga miljöperspektiv vid upphandling

MILJÖ

Regionens ansvar inom miljöområdet omfattar exempelvis bruket av miljöskadliga ämnen som kemikalier men även bruk och omhändertagande av mediciner och medicinrester. Regionstyrelsen har ett övergripande ansvar för att minimera de långsiktiga miljökonsekvenserna av regionens verksamhet. Skälen för detta är flera. Självklart har regionen som en stor aktör ett ansvar i sig, för att värna livsmiljön lokalt och regionalt, och därmed påverka både den nationella och den internationella utvecklingen.

Men miljöfrågan är också tydligare kopplad till regionens huvuduppdrag. Vi vet att kemikalieanvändningen innebär påverkan på människokroppen. Vissa ämnen och vissa ämneskombinationer kan öka riskerna för sjukdom och död. Vi vet att exempelvis antibiotikaresistensen är ett akut hot mot regionens verksamhet. Miljöpåverkan vid såväl produktion, användning och omhändertagande av restprodukter kan orsaka ohanterliga skador för människor när det kommer till vård för olika sjukdomstillstånd. Vi vet att hormonstörande ämnen kan orsaka skador på arter i olika ekosystem. Och så vidare.

Region Örebro län ska därför analysera hur verksamheten kan hantera dessa utmaningar. Här kan antibiotikaanvändningen tjäna som ett gott exempel. Sverige är idag ett av de länder i världen och inom EU där man använder minst antibiotika. Örebro län klarar sig gott i jämförelse. Bruket av antibiotika har minskat tack vare tydliga regler och lika tydliga krav på verksamheterna att inte förskriva antibiotikapreparat i onödan. Genom att analysera konsekvenserna av bruk av andra miljöstörande ämnen, genom ett tydligt regelsättande och ett relevant kravställande från regionledningen gentemot verksamheterna, kan samma utveckling ske inom andra områden.

Det är en missuppfattning att utveckling inom miljösektorn bäst sker genom eget ägande och egen drift. Ett sådant synsätt ökar risken för suboptimeringar och ineffektiva lösningar. Kollektivtrafiken är ett uppenbart exempel på när regionen istället för att engagera sig som tydlig upphandlare, istället monopoliserar en offentligt finansierad verksamhet utan reell konsekvensbedömning. Det gemensamägda flygplatsbolaget är ytterligare ett exempel på hur regionen som ägare inte klarar av att ställa ens grundläggande krav på miljökonsekvenser på egna fattade beslut.

Vi menar att vårdens huvuduppdrag är att bedriva en effektiv vård på patientens villkor så långt det är möjligt. Det finns i det perspektivet avvägningar att göra mellan krav på ytterligare aktiviteter inom miljöområdet och patientperspektivet. Det är inte acceptabelt att lägga ytterligare krav på vårdens utförare. Däremot ska den administrativa funktionen, som vuxit under senare år, stötta vårdens miljöarbete.

Uppdrag

- Tydliga riktlinjer kring bruk av exempelvis antibiotika eller andra miljöstörande ämnen

KLIMAT

Klimathot påverkar förutsättningarna för allt liv på jorden och stannar inte vid nationsgränser. Vi tror på människans förmåga att lösa problem. Vetenskap, teknikutveckling och tillväxt ger utvecklingskraft och lösningar på dagens miljö- och klimatproblem. Digitaliseringen och delningsekonomin banar väg för nya konsumtionsmönster och beteenden. Klimatarbetet handlar därför om ansvarstagande utifrån kunskap och marknadsekonomiska principer.

Marknadsekonomin, inte politiker eller förbudspolitik, driver fram smarta hållbara lösningar. Region Örebro läns roll är att ge marknaden långsiktiga spelregler och incitament. Allt fler människor vill genom medvetna val minska sin egen klimatpåverkan och att vara miljö och klimatmedveten är för många en del av en livsstil. Regionen ska välkomna den positiva utveckling som bör underlättas än mer. Konsumenten ska kunna göra aktiva och informerade val. Verksamheten ska förenkla för människor att ta ansvar utan att detaljstyra deras vardagsliv.

Utsläppen från transporter, både nationellt och internationellt, måste sänkas radikalt. Det gör vi genom att regionalt bidra till vår del för inom klimatmålen. Målet är en fossiloberoende fordonsflotta till 2030 och fordon som drivs av fossila bränslen måste fasas ut. Kollektivtrafiken behöver byggas ut i hela länet där det finns tillräckligt befolkningsunderlag. Det måste även räknas in den kompensatoriska effekt som kollektivtrafiken har i minskade utsläpp kontra ökade kostnader. För att minska utsläpp behöver kulturverksamheten i länet arbete för att optimera transportbehoven inom regionen, det vill säga – regionalisera kulturverksamheten i alla fall det är nödvändigt.

Energieffektivisering bör vara en självklarhet för både privatpersoner och företag liksom det offentliga om inte annat av ekonomiska skäl. Många människor vill kunna minska och påverka sin egen klimatpåverkan. Det är en del av en livsstil att vara miljö- och klimatmedveten. Det handlar om att välja mat som både är hälsosam och har mindre klimatpåverkan. Man sopsorterar och i stället för slit och släng handlar det om att laga, sälja eller skänka bort. Många väljer aktivt att åka mindre bil eller väljer klimatsmarta alternativ. Region Örebro län ska arbeta för att stärka denna positiva utveckling och att det ska löna sig att vara miljövän i förhållande till att vara miljöbov. Det måste helt enkelt vara lätt att göra rätt och det ska samtidigt synas i plånboken.

Områdesindikatorer

- Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO₂-ekv/inv
- Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/inv

Uppdrag

- Kollektivtrafiken ska värna möjligheterna till teknisk utveckling av småskaliga och stabila system, exempelvis elektrifiering och hyrbilar, istället för investeringar i storskaliga och mindre stabila system, som BRT (Bus Rapid Transport)

NATUR OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

Allt fler arter hotas av utrotning och hotade växter och djur ska skyddas. För att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter behövs ökade restaureringsinsatser.

Skogen spelar en viktig roll för svensk ekonomi men är också avgörande för den biologiska mångfalden. Skogen rymmer tiotusentals arter av djur och växter. Mer än hälften av de utrotningshotade arterna är knutna till skogen, vilket gör skogen central i arbetet för att hejda förlusten av biologisk mångfald och säkra de för människan livsviktiga ekosystemen. Skogen är också central för att rena luften som vi andas och upprätthålla balansen i atmosfären och på så sätt motverka klimatförändringar.

Miljö- och naturvårdsinsatser ska genomföras i god dialog med markägare som har förvaltat och skött sin skog och jord genom många generationer. Vid anpassning och utveckling av bergslagsleden eller andra naturdestinationer i länet ska markägare och boende inte drabbas negativt av omställningen.

I takt med teknikutvecklingen ökar behovet av metaller och mineraler för att kunna förse industrin med de råvaror som behövs för att tillverka elektroniska produkter. Idag har gruvföretag stora möjligheter att inleda prospektering som kan påverka miljön och inskränka på markägarnas äganderätt. Däremot är själva gruvdriften förknippad med omfattande miljöprövningar och tillstånd. Det kan finnas skäl att i samband med prospektering ta hänsyn till miljön och markägarens intresse. Gruvnäringen har stor potential att utvecklas i Örebro län och bidra till tillväxt men det får inte ske på bekostnad av naturvärden.

Rovdjuren är en viktig del av den svenska naturen. Sveriges rovdjur, som varg, lodjur, björn, järv och kungsörn ska värnas samtidigt som det inte får försvåra tamdjurshållningen. Alla rovdjur ska ha livskraftiga och genetiskt friska stammar. Ska det vara möjligt behövs en effektiv rovdjursförvaltning.

Dialog med människor som bor i rovdjurstäta områden. Vi vill både värna biologisk mångfald och minska rovdjursskador. Tamdjurshållningen ska inte försvåras. Den regionaliserade rovdjursförvaltningen ska fortsätta och det är viktigt med dialog och bred förankring, särskilt bland människor som lever i rovdjurstäta områden.

Vargens situation är osäker, bland annat på grund av inavel. För att gynna livskraftiga stammar behöver Region Örebro län arbeta för en ökad acceptans för vargen i vår miljö.

Områdesindikatorer

- Sjöar med god ekologisk status, andel (%)
- Ekologiskt odlad åkermark, andel (%)

Uppdrag

- Fastighetsförvaltningen ges i uppdrag att undersöka hur regionens fastigheter kan förändras för att öka möjligheterna till biologisk mångfald

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomi handlar om att hushålla med resurser och begreppet används för att definiera och förklara det värde som resurser har i dag, och det värde som de skulle kunna ha i framtiden. Till exempel kan värdet förklaras med hjälp av indikatorer såsom förädlingsvärde, tillgångar och skulder, besparingar, inkomster samt patent och immateriella tillgångar.

Ekonomisk hållbarhet är en integrerad del av hållbarhet och innebär att använda, vårda och underhålla resurser (mänskliga och materiella) för att skapa långsiktigt hållbara värden genom bättre utnyttjande, återanvändning och återvinning av såväl förnyelsebara resurser som icke förnyelsebara resurser. Med andra ord, vi ska hushålla med ändliga resurser i dag så att även framtida generationer kan få sina behov tillgodosedda.

En ökning av ekonomiskt kapital får alltså inte ske på bekostnad av en minskning i naturkapital eller socialt kapital. Ekonomisk hållbarhet kretsar kring de långsiktiga ekonomiska aspekterna och drivkrafterna. Här handlar det både om att säkerställa att det ekonomiska systemet och tillväxten inte står i vägen för ekologisk och social hållbarhet, och om att hitta nya, rättvisa och resurseffektiva affärsmodeller.

En ekonomiskt hållbar utveckling säkerställer att det kapitalistiska systemet bygger på regenerativa, återskapande, faktorer snarare än extraherande. Långsiktig ekonomisk hållbarhet handlar om nuvarande och framtida värdet av naturresurser, som dricksvatten, samt om produkter, investeringar, konsumtion, marknader och ekonomin globalt.

Grön ekonomi är ett ekonomiskt system som resulterar i att människans livsbetingelser förbättras samtidigt som miljörisker och de ekologiska belastningarna minskar. En grön ekonomi har låga kolutsläpp, utnyttjar resurser effektivt och är socialt inkluderande. En grön cirkulär ekonomi är en ekonomisk utveckling utformad för att gynna såväl företag som samhälle och miljö. Till skillnad från den linjära ekonomiska modellen som systemet idag utgörs av – en modell som kan

Benämnas ”från vagga till grav” eller ”take-make-waste” – är den cirkulära ekonomin återskapande, regenerativ. Idén är att i stället arbeta ”vagga till vagga” där man gradvis går från konsumtion av ändliga resurser genom att ställa om till ökat återbruk och återvinning.

Områdesmål

- Hushålla långsiktigt med resurser
- Regionen ska leva på "avkastningen" av jordens tillgångar – inte förbruka dem.

Uppdrag

- Bygga en struktur för en grön och cirkulär ekonomi

FÖRVALTNING OCH FINANS

Regionens ekonomiska hållbarhet inom finans och förvaltning är av stor vik för samtliga verksamhetsområdet inom Region Örebro län.

Mutor och korruption är inte ett generellt problem i Sverige men det innebär inte att Region Örebro län som offentlig aktör är fri från risker kring detta fenomen. Mutor och korruption skadar samhället genom att leda till högre kostnader och snedvriden konkurrens. Därför behöver vi arbeta aktivt för att förebygga det. En muta behöver inte alltid komma i form av ett kuvert med kontanter eller dyra gåvor utan kan även vara av mindre materiella ting så som tjänster och gentjänster. På samma sätt behöver korruption inte manifesteras sig som förskingring av medel utan allt användande av offentliga resurser för privat vinning, sin egen eller andras, utanför verksamhetens uppdrag kan betraktas som korruption. Anställda inom Region Örebro län ska tydligt veta vart gränsen för vad som är en muta och hur man får nyttja regionens resurser inom ramen för sitt uppdrag.

Etiska investeringar både i investerat kapital för finansförvaltning och i för av skattetransfereringar ska vara en självklarhet för Region Örebro län. Att organisationens pengar investeras hållbart, så kallat SRI (sustainable responsible investment), är viktigt för att maximera den positiva påverkan. Regionens Riktlinjer för hållbara investeringar ska även gälla hur regionen får använda skattemedel inom regionens verksamheter. Verksamheter som inte anses etiska att placera kapital i för regionen ska inte heller ses som etiska att dela ut skattemedel till eller grund någon form av tillväxtarbete på.

Skatt på inkomst är en förutsättning för att Region Örebro län kan finansiera sin verksamhet. Genom att betala skatt bidrar länsinvånarna till det samhälle alla är en del av. Förändringar i skattesatser ska ske förutsägbart och genom långsiktiga planeringar och aviseringar om en höjning eller sänkning i skatten är nödvändig.

För de som bor i länet är det viktigt att alla har en lön som går att leva tryggt på. Ekonomisk hållbarhet handlar delvis om att bekämpa fattigdom. En viktig del av det är att lönen ska täcka de grundläggande behov som en familj har av mat, rent vatten, husrum, kläder, utbildning och sjukvård med mera. Det kallas för levnadslön. Region Örebro län som offentlig aktör är en viktig del i att skapa och säkerställa att länsinvånarna kan leva på sin lön och att så få invånare som möjligt lever i fattigdom.

Områdesindikatorer

- Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (%)
- Invånare 18-64 år med låg inkomst, andel (%)

Uppdrag

- Inrätta en utbildning om mutor och korruption för samtliga medarbetare i regionen

HÅLLBARA STÄDER

Urbaniseringen i Sverige och världen är stor. FN beräknar att majoriteten av världens befolkning i dag bor i städer och 2050 kommer det öka till 70 procent. I Sverige bor redan 85 procent av svenskarna i tätorter. Det finns stora utmaningarna men samtidigt stora möjligheter till en klimatpositiv utveckling. För att skapa hållbara städer måste fokus ligga på transporter, stadsplanering, bostäder och grönområden.

Städernas och tätorternas transportsystem och struktur har under lång tid byggts med bilen som grund, vilket gör att många fortfarande måste ta bilen vare sig man vill eller inte. Denna norm har också lett till en utglesning, i stället för förtätning, av städerna. Det finns stor potential att planera för miljövänliga och tillgängliga transportlösningar som underlättar för människor att välja bort egen bil till förmån för att gå, cykla, åka kollektivt. Det är också positivt att fler avstår från att äga egen bil för att i stället till exempel nyttja bilpooler. Bilpooler och smart korttidshyra av miljöbilar bör främjas på kommunal nivå genom förbättrade och förenklade regler, till exempel genom attraktiv parkering även på gatumark. Om fler aktivt väljer att inte äga eller köra bil kan ytor som idag används för parkering användas på ett betydligt smartare sätt. För att underlätta pendling måste antalet pendelparkeringar öka.

Det ska vara enkelt att välja miljö- och klimatmässigt smarta lösningar för sin bostad eller fastighet. Det är positivt att allt fler fastighetsägare, offentliga som privata, väljer småskalig elproduktion som solpaneler på tak. Samtliga fastigheter inom regionen ska på kort och/eller längre sikt energioptimeras, till exempel genom uppsättande av solceller, optimal energi- och vattenförbrukning, ökad livslängd och ökade möjligheter att under livslängden förändra användningsområdet.

Med en omfattande elektrifiering av kollektivtrafiken, personbilar och andra lätta fordon minskar också buller och luftföroreningar i många av våra orter.

Områdesindikatorer

- Återanvändning av material
- Fastigheter som producerar förnybar energi

Sjukvård och hälsa

Vården ska komma först och ha högsta prioritet inom Region Örebro län. Politiken måste våga prioritera och våga välja bort sådana uppgifter som kan skötas av andra men vården ska även vara jämlik. Var och en har rätt till god vård och omsorg oavsett bakgrund, kön, ålder, ekonomi eller bostadsort. Vård och omsorg ska i huvudsak betalas över skattsedeln och ska alltid organiseras utifrån individens behov.

Det övergripande målet för hälso- och sjukvården i Region Örebro län är att erbjuda en sammanhållen och tillgänglig hälso- och sjukvård som ges med högsta kvalitet och patientsäkerhet, samt som alltid utgår från den enskilde patientens behov och erfarenheter. För att nå målet krävs en omställning av vården för att bättre möta patienternas behov och skapa mesta möjliga värde av de tillgängliga resurserna.

Det behövs en maktförskjutning inom hälso- och sjukvården till patienterna. Patienten ska ha rätt att vara delaktig i utformningen av den egna vården och därmed ha rätt till en hälso- och sjukvård som i högre utsträckning tar hänsyn till patientens önskemål och förmågor. Länets invånare har olika behov, därför måste vården kunna bemöta regionens patienter på det sätt som passar dem bäst. Patientens valfrihet måste öka där det är möjligt. Rätt till information om var behandlingen kan ges behöver bli bättre.

Patientens ställning i vården måste stärkas. Regionen ska säkerställa en jämlik vård för alla som bor i Örebro län. Patienten ska stärkas av kunskap och möjligheten att välja, av att få vara delaktig och av ett bemötande av vårdpersonalen som gör att de känner sig sedda, trodda och bemötta med respekt.

Möjligheten att välja mellan olika vårdgivare inom fler områden ger kortare köer och bättre kvalitet. Medarbetarna i vården stärks av att kunna välja mellan flera arbetsgivare och få bättre chanser att utvecklas. Därför måste valfriheten i Region Örebro län förstärkas.

För vårdföretagare i länet måste spelreglerna bli bättre och tydligare. Vårdval och etableringsfrihet ska öka i regionen för de som lever upp till kvalitetskraven. Vinstdrivande företag ska kunna verka i välfärdssektorn så länge kvalitetskraven uppfylls och ägarna tar ett långsiktigt ägaransvar. Den utförare som håller otillräcklig kvalitet eller gör sig skyldig till allvarliga brister ska inte ha tillstånd att bedriva verksamhet inom regionen.

Civilsamhället behöver ses som en bärande del av våra institutioner. Idéburna organisationer och sociala företag som bedriver vård och omsorg utan vinstsyfte är viktiga aktörer i välfärden. Regelverk och upphandlingar ska utformas så att de får goda möjligheter att lägga anbud och bli en del av en sammanhängande vård- och omsorgsorganisation inom länet.

I framtiden ska du inte bara kunna välja vilka läkare du träffar utan också hur. Vårdgivare ska erbjuda lika bra digital tillgänglighet som fysisk. Patienten ska kunna välja mellan e-tjänst, telefon, video eller fysiskt besök. Digitala behandlingsformer, exempelvis internetpsykiatri ska erbjudas. Den moderna vården måste möta framtiden och erbjuda vårdpersonal en modern it-arbetsmiljö. Vården måste möta invånarnas berättigade krav och förväntningar på tillgänglighet och valfrihet – även digitalt.

Grunden för en god hälsa är att du har makten över din kropp, din hälsa och din framtid. Därför behöver hälso- och sjukvården vara förebyggande. Sjukvårdens uppgift blir på det förebyggande området ofta att motivera och bidra med kunskap för att du själv ska kunna leva ett gott liv.

Förebyggande vård handlar om tidiga insatser. Att så tidigt som möjligt upptäcka barn med särskilda behov eller psykisk ohälsa eller att skapa äldreårdcentraler där personalen har särskilt god kunskap om åldrandets sjukdomar. Anhöriga ska synliggöras och stöttas för att hjälpa både den anhörige och samtidigt själva kunna fortsätta leva sitt liv.

Sjukvårdens långsiktiga finansiering är en utmaning. Den demografiska strukturen kräver ett ökat utbud av vård för äldre. Den medicinska utveckling gör att fler kan få hjälp till hälsa och livskvalitet vilket naturligtvis är gott. Men det ställer också krav på en hållbar finansiering – och att den offentliga sjukvården gör rätt prioriteringar. Framför allt innebär detta ökade krav på att utveckla arbetsformer, att använda teknikutvecklingens och digitaliseringens möjligheter till fulla, minska medicinföreskrivningen av narkotikaklassade preparat och att använda kompetensen med största omsorg.

De som arbetar inom vården behöver fler kollegor. När man ser över vilka tjänster som tillsätts inom regionen ser man att det är en stor andel administrativa tjänster. Samtidigt har vi stora brister inom yrken som allmänsjuksköterska och specialistsjuksköterska men även bland läkare och annan viktig vårdpersonal. Om de som arbetar vårdnära inte får fler kollegor kommer regionen inte att klara sitt uppdrag med att erbjuda en god vård i hela länet.

Övergripande mål

- Region Örebro län ska bedriva en högkvalitativ och tillgänglig hälso- och sjukvård
- Hälso- och sjukvården ska bedrivas jämlikt och jämställt
- Invånare i länet ska ha tillgång till moderna och välfungerande digitala tjänster
- Minska antalet administrativ personal som inte arbetar vårdnära
- Minska föreskrivning av narkotikaklassade läkemedel

Uppdrag

- Bejaka digitaliseringen inom vården
- Införa ett anställningsstopp för administrativ personal som inte arbetar vårdnära.
- Införa en ledarskapsutbildning för alla som tillträder en tjänst som första linjens chef.
- Genomföra försöksverksamhet för mänsklig arbetstid genom att pröva olika schema- och skiftläggning vid ett antal enheter inom sjukvården
- Årligen granska all utskrivning av narkotikaklassade preparat

PATIENTCENTRERAD VÅRD

Det är patienterna som ska välja vård, inte regionen. Vårdvalet i primärvården har ökat tillgängligheten. Detta arbete måste utvecklas. Det ger ett bra bemötande och gör att patienter får vård snabbt och smidigt.

Vården ska bemöta alla med respekt, tillit och förståelse. Den som söker vård ska aldrig behöva känna sig ifrågasatt, nonchalerad eller att den belastar vården i onödan. En patients kroppssignaler och besvär ska alltid tas på allvar. Därför ska alla patienter få den vård som matchar deras behov. Därför måste vården organiseras om och rikta sig till dem som använder vården mest.

Region Örebro län måste arbeta med att förbättra möjlighet att välja. Patienterna måste kunna bestämma vem som ska ge dem vård eller vilket hjälpmedel de vill ha. Ska det bli möjligt behöver det bli enklare att starta en privat vårdcentral och mindre läkarpraktik i Örebro län. Genom att öka valmöjligheterna och delaktigheten blir tillgången bättre och förebyggande hälso- och sjukvård blir lättare att planera och erbjuda länsinvånarna.

Vården måste även kunna anpassa sig till de patienter som har särskilda behov och har redan kända behov, eller behov som är relaterade till ålder och kön. Därför ska distriktssköterskemottagningar, mödra- och barnvårdscentraler kunna finnas självständigt utan en vårdcentral. För att det ska vara möjligt behöver vårdcentralerna stärkas och fler vårdcentraler med äldre profil inrättas i Region Örebro län.

Ur ett internationellt perspektiv håller den svenska hälso- och sjukvården en mycket hög kvalitet. Samtidigt ger de brister som finns inom patientsäkerheten upphov till såväl stora kostnader som ett stort lidande för den enskilde individen. Historiskt har fokus för patientsäkerhetsarbetet riktats mot den somatiska vården, men problem med bristande patientsäkerhet finns också inom den psykiatriska vården. Målsättningen för patientsäkerhetsarbetet och allt kvalitetsarbete måste vara att Region Örebro län ska en säker hälso- och sjukvård. För att nå dit måste en nollvision mot undvikbara patientskador och vårdrelaterade infektioner införas.

På samma sätt som vårdens övriga insatser måste patientsäkerhetsarbetet baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet. För att möjliggöra en starkt patientsäkerhet behövs därför en satsning på mer tvärvetenskaplig forskning kring patientsäkerhet. En annan viktig uppgift skulle vara att bättre än vad som görs idag sprida goda erfarenheter och arbetssätt, så att dessa faktiskt används i hälso- och sjukvården.

Områdesindikatorer

- Andel av länets invånare som har ett stort förtroende för vården
- Antal vårdval i Region Örebro län

Uppdrag

- Valfrihet i vården
- Stoppa sjukvårdskarusellen för de mest sjuka äldre
- Utreda och lägga förslag på hur andelen patientnära tid kan öka genom att effektivisera administration, dokumentation och stödsystem
- Digitala bokningar och vårdmöten så att de blir tillgängliga och likvärdiga hos regionens alla vårdinrättningar

VÄRDENS MEDARBETARE

Sjukvårdens medarbetare har ett av Sveriges viktigaste jobb. De finns där när du blir sjuk, är med om en olycka eller behöver stöd för att ändra din livssituation. De arbetar dygnet runt för att ge alla människor, oavsett förutsättningar, får en god och säker vård. Ändå är karriärmöjligheterna för de största yrkesgrupperna, sjuksköterskor och undersköterskor, mycket begränsade. Vården behöver fler duktiga medarbetare. Då måste det löna sig att utbilda sig och ta ansvar. Därför behövs fler karriärvägar, högre lön och bättre arbetsvillkor.

Medarbetare i vården ska få en bättre arbetssituation. Regionen behöver satsa på fler läkare och sjuksköterskor och arbetet med vem som ska göra vad i vården måste fortsatt utvecklas.

Utbildning, flit och ansvar ska löna sig. De bäst utbildade ska inte bara få mer ansvar - de ska också ha högre lön. Nuvarande koncentration av lönespridning och avsaknaden av tillgång på nya tjänster och att göra karriär förhindrar möjligheten att utvecklas för våra medarbetare. Därför behövs fler karriärvägar för specialistsjuksköterskor och sjuksköterskor som vill forska.

Region Örebro län ska se personal som en strategisk resurs där ledarskap och ledarskapsutveckling är centralt och där utbildning ska löna sig. Alla anställda ska känna att Regionen som arbetsgivare är intresserad av deras professionella utveckling. Utbildning och kompetensutvecklande insatser ska ses som en självklarhet inom regionen. Samtidigt är det viktigt att dessa insatser är av hög kravlitet och ställer krav på deltagare.

Ett symptom på att sjukvården inte fungerar är att allt fler vårdarbetare väljer bort den offentligt drivna vården som arbetsgivare för att istället gå till bemanningsföretag och privata vårdgivare. Detta är ett underkännande av regionen som arbetsgivare. Region Örebro län måste arbeta med att förbättra situationen för medarbetare och minska på kostnaderna för inhyrd personal. Samtidigt måste inhyrd personal också ses som en resurs som behövs för att klara tillfälliga arbetstoppar, men ska då inte ersätta fast anställd personal. För att säkra lägre kostnader och rätt kompetens behöver regionernas och landstingens kompetens avseende upphandling av hyrd personal säkras.

Sjukvården behöver bättre ta vara på medarbetares fulla kompetens och ge tid och mandat att utveckla ny verksamhet, optimera befintlig och sprida goda exempel. Alla yrkesgrupper bör kunna anställas på karriär- och utvecklingstjänster med god löneutveckling och tid för fokus på patientnära verksamhets- och omvårdnadsutveckling.

En region blir inte mer jämlikt än sina medarbetare. Ledning och rekryteringsgrupper ska ha ett jämställdhetsperspektiv. Studenter i sjukvården måste göras medvetna om vad jämställd sjukvård innebär.

Löneskillnaderna mellan män och kvinnor minskar alldeles för sakt. I genomsnitt skiljer det 3,6 miljoner i arbetslivsinkomst mellan en genomsnittlig man och en genomsnittlig kvinna. Det får också genomslag på pensionen – de flesta fattigpensionärer är kvinnor. Kunskap och erfarenhet måste löna sig. Regionen behöver arbeta för en lönespridning där både män och kvinnor har en bra löneutveckling genom hela sitt arbetsliv. Lönenivån måste höjas i många kvinnodominerade akademikeryrken, som sjuksköterska.

En stor del av lönegapet beror på att kvinnor oftare jobbar deltid. Och många kvinnor jobbar deltid trots att de egentligen skulle vilja ha en heltidsanställning. Regionen har många kvinnor som medarbetare och behöver därför kartlägga den ofrivilliga deltiden och planera för hur den kan minska.

Att arbeta inom hälso- och sjukvården innebär i många fall att arbeta under svåra fysiska och psykiska förhållanden. En stor del av den arbetssjukdom som anmäls inom hälso- och sjukvården är belastningsskador. Den kan handla om påfrestande arbetsställning under långa perioder, men också

långa perioder sittande framför en bildskärm. Likaså är arbetet vid förflyttningar av patienter tungt och påfrestande, särskilt i trånga rum och på toaletter. En förutsättning för en fungerande hälso- och sjukvård är personal som arbetar på obekväma arbetstider, som kvällar och helger. Men att arbeta med skiftarbete, på oregelbundna och obekväma tider ökar den psykiska och fysiska påfrestningen. Till detta kommer en hög arbetsbelastning när kraven på de anställda inte möts med tillräckliga resurser.

De senaste åren har också stor uppmärksamhet riktas mot förekomsten av våld och hot inom vården. Särskilt utsatta är personal inom akut- och ambulansverksamheten, men också de som arbetar inom geriatrisk eller psykiatrisk vård. Även om många av de risker och problem som finns inom sjukvården kan te sig som naturliga utifrån arbetets natur, såsom risken att utsättas för smitta, måste vårdens arbetsgivare stärka sitt arbete för att förbättra arbetsmiljön för sina medarbetare. Det kan handla om höjda ersättningsnivåer eller nya arbetstidsmodeller för personal som arbetar på obekväma arbetstider, fungerande IT-system och en förbättrad fysisk arbetsmiljö.

Områdesindikatorer

- Brist av medicinska kompetenser inom Region Örebro län
- Lönegapet mellan kvinnor och män inom samma kompetensområde
- Andel deltidsanställda medarbetare
- Kostnad för inhyrd personal
- Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst, andel (%)

Uppdrag

- Öka andelen patienttid för vårdens medarbetare
- Utveckla Karriärtjänster med högre lön till specialistsjuksköterskor
- Utredda inrättandet av fler enkla jobb i vården

Avgifter

Avgifter inom sjukvården finns av flera anledningar. Den mest uppenbara anledningen är att öka intäkterna till sjukvården, men avgifterna fyller även en roll som tröskel för att göra det mer kostsamt att utnyttja vårdens i onödan. Under de senaste åren har dock inte avgifterna reglerats på ett sätt som uppfyller den effekten. Det här har gjort att sjukvårdens resurser har blivit mindre, samtidigt som sjukvårdens medarbetare får svårare att prioritera rätt i sitt arbete. Det måste justeras.

BESÖKSAVGIFTER I VÅRDEN

Primärvårdens finansiering genom patientavgifter har blivit en allt mindre andel av verksamhetens intäkter de senaste åren. Därför behöver Region Örebro län säkerställa rättvisa patientavgifter för att bibehålla kvaliteten inom vården. Hälso- och sjukvårdsnämnden behöver se över avgifterna för att en generell höjning inte ska drabba kroniker oskäligt än andra patienter. De förändrade patientavgifterna ska matcha en dubblering av besöksavgifter i primärvården som motsvarar cirka 35 miljoner kronor i öka intäkter.

Avgifter som är kopplade till undersökningar som inte ligger på patientens initiativ bör avskaffas då dessa inte kan anses vara valbara och utgöra en tröskeffekt, utan enbart drabba kroniker orättvist.

Uppdrag

- Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att se över mer rättvisa avgifter inom sjukvården på 35 miljoner på ett sätt som inte drabbar kroniker.

UTEBLIVNA BESÖK

Det ska kosta att slösa sjukvårdens resurser. För att främja en effektiv användning av vårdens resurser bör kostnaden för uteblivna besök vara högre än för genomförda besök. Kostnaden för uteblivna besök bör differentieras för att uppmuntra ansvarsfull användning av primärvårdens resurser. Målbilden är att utdebiterade avgifter för uteblivna eller sent ombokade besök ska motsvara ökade intäkter med 15 miljoner.

För att underlätta planeringen för primärvården bör den avgiftsfria perioden för ombokningar förlängas. En förlängning till exempelvis 48 eller 72 timmar innan bokat möte föreslås för att balansera patienternas bekvämlighet med verksamhetens behov.

Riktlinjerna för uteblivna besök och sent ombokade möten ska även ses över så att tillämpningen blir striktare och mindre tillåtande för vilka anledningar som kan möjliggöra att få avgifterna för att missat besök avskrivna. Vardagliga händelser som trafik ska inte godkännas som ursäkt. Vård av sjukt barn eller annan sjukdom ska kunna bevisas med läkarintyg eller annat lämpligt underslag.

Uppdrag

- Hälso- och sjukvårdsnämnden ska lämna förslag till Regionfullmäktige på en avgiftshöjning motsvarande 10 miljoner i avgift för uteblivna och ombokade besök.
- Hälso- och sjukvårdsnämnden ska se över riktlinjerna för uteblivna besök och sent ombokade möten i innehåll och tillämpning.

Nära vård

Nära vård är i grunden en liberal reform. Valfrihetsreformen inom primärvården var ett steg i rätt riktning. Genom vårdvalets införande öppnade vård upp för en mer liberal ordning. Makt förflyttades från politiker och tjänstemän ner till invånarna.

En stor hierarkisk organisation tappar lätt kontakten med verksamheten. Endast uppgifter som är standardiserade, regelstyrda och som inte behöver anpassas till lokala förutsättningar lämpar sig väl för centralisering.

Det var en decentralisering av hälso- och sjukvården som stärkte patientens ställning och skapade förutsättningar för en mer personcentrerad vård. Den liberala utgångspunkten är alltid individen och dess behov. Det skall vara vägledande för alla insatser, åtgärder och det egna ansvaret. Ytterligare en liberal utgångspunkt är kvalitet, både faktisk och upplevd.

Vården ska flyttas närmare människorna. Alla patienter ska få möjlighet att lista sig hos en egen fast husläkare på vårdcentral, och först ska detta byggas ut för äldre med stora vårdbehov. Varje läkare ska ansvara för sina patienter och samordna den övriga vård som de kan behöva. Det förbättrar kontinuiteten för patienterna och gör vården mer effektiv.

En tillgänglig och jämlik vård som utgår från en personcentrerad och relationsskapande vård. Nära vård skapas genom ett tillitsfullt och prestigelöst gränsöverskridande samarbete. På så sätt skapas trygghet för patienter, brukare och medborgare. En god och nära vård utgår från individens behov, önskemål och möjlighet till delaktighet. Den bygger på att alla vårdgivare har goda relationer med varandra och sätter patienten i centrum. Patienten ska inte märka av huvudmannagränser, utan vården ska för den enskilde vara sömlös.

Det behövs en betydande resursförflyttning inom regionens verksamhet till primärvården. Att ställa om mot Nära vård med en stark primärvård är tänkt att leda till ökad systemeffektivitet. Det är sannolikt avgörande för att upprätthålla förtroendet för den samhällsfinansierade modell vi valt att organisera hälso- och sjukvården inom. Vi kan redan nu se hur systemets legitimitet sakta börjar vittra utifrån den ökade efterfrågan på privata sjukvårdsförsäkringar. Region Örebro län måste därför arbeta med att upprätthålla förtroendet och tilliten till den offentligt finansierade vården.

Även om årsrika människor är friskare idag än förr kommer en dag då ohälsan slår till. För att tillgodose behoven av hälso- och sjukvården behöver primärvården utvecklas och satsa mer på att förebygga ohälsa hos årsrika personer och ansvara för rehabilitering efter stroke, olycksfall m.m. Det kräver kompetens i geriatrik och gerontologi hos såväl de läkare som de årsrika patienterna möter som hos övrig personal. Ansvaret för äldre vården mellan kommuner och regioner måste vara tydligt.

Då 25 procent av hälso- och sjukvårdens utgifter finns på den kommunala nivån berörs kommunerna på ett väldigt direkt sätt av regionen verksamhet. Fungerande samverkan mellan regionen och kommunerna behövs för att säkerställa en resurssmart god och nära vård med patienten i centrum. Kommunernas roll i omställningen mot Nära vård är därför avgörande för att samverkan mellan huvudmännen fungerar bra.

Den ökade ohälsan i Örebro län ställer krav på ett ökat fokus på det sjukdomsförebyggande arbetet. Behovet av sjukdomsförebyggande samt hälsofrämjande åtgärder varierar inom vårt län och behöver i större utsträckning anpassas efter befolkningens olika behov. Det är därför positivt att de hälsofrämjande åtgärderna inom nära vård pångteras och betonas.

För att klara av den demografiska utmaning som svensk hälso- och sjukvård står framför måste nära vård implementeras som tar hänsyn till de olikheter inom det demografiska underlaget som finns i

Regionen. Sjukvården måste klara av att ge fler människor en god hälsa oberoende av geografi och demografi, särskilt hos de som inte behöver så stora insatser från sjukvården.

En organisation som utgår ifrån Nära vård måste anpassa och arbeta utifrån en ökad tillgänglighet. Alla invånare ska få vård i tid och köerna måste bort. Det sker genom en effektivare sjukvårdsorganisation och att fler aktörer får möjlighet att vara med och bidra till en god och tillgänglig vård i hela länet. Man ska alltid kunna nå vården på det sätt som passar en bäst. Någon ska svara i telefonen när du ringer. Det ska gå att boka en tid på vårdcentralen via nätet och du ska även kunna få vård på nätet. Att vara kontaktbar, tillgängligt och anpassningsbar utifrån invånarnas behov är grunden för Nära vård.

Områdesmål

- Primärvården ska utgöra grunden för nära vård
- Den som söker vård ska få vård i sin närhet
- Sjukvården ska ha ett gott samarbete med andra aktörer
- Patienter ska erbjudas kontakt, besök och behandling inom vårdgarantin

Uppdrag

- Reformera regelverket och ersättningssystemet i krav- och kvalitetsboken med syfte att göra det möjligt att etablera mindre enheter inom primärvården
- Införa ett system där patienten har rätt att välja sin fasta husläkare
- Utveckla och stärka primärvården

PRIMÄRVÅRD

Primärvårdens roll i sjukvårdssystemet ska stärkas. Ett husläkarsystem där patientansvaret ligger i primärvården gynnar särskilt multisjuka och äldre medborgare. Avancerad sjukvård i hemmet ska vara ett väl utbyggt alternativ för dem som så önskar. För patientens skull ska vistelserna på akutsjukhus så långt möjligt minimeras.

Tillgängligheten till primärvården måste förbättras. När det inte går att få tillgång till primärvård vänder sig patienter till akutvården som är mycket dyrare än primärvård. Länets invånare har olika behov och möjlighet att ta sig till vården under olika tider på dygnet och veckan. Därför måste primärvårdens öppettider varieras i större grad för att säkerställa att alla länsinvånare har tillgång till en vårdcentral under tider som passar dem.

De geografiska skillnaderna i vården får inte bli för stora. Närheten till primärvård är en viktig del i arbetat med nära vård. För den som bor på lands eller glesbygd är det uppenbart att det blir längre distanser mellan bostad och vårdcentral. Skillnaderna får inte bli för stora eller öka i takt med ett behov av effektiviseringar. Det måste därför bli enklare för vårdcentraler att öppna filialer på platser där det saknas tillgång till en vårdcentral. Ett utvecklat vårdval behövs fullt ut så att det blir praktiskt möjligt för mindre entreprenörer att etablera sig inom Örebro län. Filialer bör premieras och erbjuda länsbor under begränsade tider tillgång till primärvård i sitt närområde.

Primärvården behöver samlas organisatoriskt och politiskt. Utgångspunkten för den organisation som styr primärvården måste vara att den ska vara uppbyggd på ett sätt som medger största möjliga effektivitet, för att därmed kunna leverera bästa möjliga vård för patienterna och bästa möjliga arbetsmiljö för personalen. Ska Region Örebro län lyckas med att reformerna primärvården och att omfördela resurser och ansvar från sjukhusvård till primärvård måste Regionen se över primärvårdens organisation. Nuvarande organisation bidrar tyvärr inte till att vården kommer närmare länsinvånarna, utan snarare till ökad splittring och ojämlikhet i vården. Primärvårdens ställning i Region Örebro läns sjukvårdsförvaltning måste stärkas för att öka förståelsen för primärvårdens förutsättningar och behov. Därför ska primärvården organiseras under en ledning i en samlad primärvårdsförvaltning som leds av en samlad politisk primärvårdsorganisation.

Barns och ungas särskilda behov ska beaktas i all hälso- och sjukvård, men särskilt i primärvården. Barn och unga med kroniska sjukdomar ska ha tillgång till medicin och medicinsk-tekniska behandlingar som är moderna och utgår från patientens behov och Socialstyrelsens riktlinjer.

Jämställdhetsperspektivet måste även vara en grundläggande faktor i utvecklas i primärvårdens hälso och sjukvård. All vårdrelaterad statistik ska analyseras ur ett genusperspektiv. Kunskapen om skillnader mellan kvinnors och mäns sjukdomsbilder måste förbättras och hbt-kompetensen inom vården stärkas.

Finansiering måste flyttas från sjukhusen till primärvård. Stor satsning på hälsovalet och en omfördelning av resurser är nödvändig om Region Örebro län ska säkra en god och effektiv vård till alla länsinvånare.

Primärvården behöver stärkas och finansieringen differentieras i större grad beroende på det demografiska underlaget. Olika demografiska grupper har generellt olika stora behov av vård. Det måste hanteras i ersättningen till vårdcentralerna. Den socioekonomiska faktorn påverkar i hög grad vårdcentralens arbetsbelastning. Ersättning till vårdcentraler i socioekonomiskt utsatta områden eller i området med patienter inom kostnadskrävande demografiska grupper behöver därför få en betydande förstärkning. Kapitering och ersättningssystemet måste göras om för att en rättvis fördelning av ersättningen till primärvården ska till. Den vårdcentral som har högst arbetsbelastning och mest sjukvårdstunga listade patienter ska få störst grundersättning.

Det målrelaterade ersättningssystemet för vårdcentraler måste förändras och i stora delar avskaffas. Flera delar av den målrelaterade ersättningen har införts med goda intentionen. Däremot har mål som antalet patienter som erbjudits kvalificerat stöd för att sluta röka behöver inte nödvändigtvis vara ett effektivt sätt att förbättra hälsan för länets invånare. Att ge en vårdcentral mål om att ge ett visst stöd till vissa patienter är inte att visa tillit till professionen. Ska vårdens medarbetare känna att de får förtroende för att driva sin verksamhet behöver antalet målrelaterade ersättningar minska och ses över.

Vårdens medarbetare måste anses själva vara kapabla att bedöma vilka punktinsatser som generellt sätt ska erbjudas på vårdcentralen. Ett ersättningssystem där mål om erbjudandet av vissa tjänster på en vårdcentral avgör den ersättning vårdcentralen får av regionen leder till ineffektiva incitament för vårdcentralens ledning och medarbetare. Region Örebro kan och bör mäta indikatorer kring vad som sker på vårdcentraler och vilken vård samt vilket stöd som erbjuds i vilken grad inom primärvården. Att däremot erbjuda resurser om vissa mål uppfylls kommer leda till att vårdcentralens medarbetare arbetar med att uppfylla målen vare sig målen leder till det önskade resultatet eller ej.

Områdesindikatorer

- Antal listade per läkare

Uppdrag

- Vårdcentralerna ska erbjuda mer varierade öppettider, exempelvis kvällstid.
- Utredda förutsättningar för en större resursomflyttning från sjukhusvård till primärvård
- Målrelaterad ersättning inom primärvården avskaffas i största möjliga mån
- Utredda vart fler filialer skulle behövas i glesbygd

ETT ÖKAT PSYKISKT VÄLBEFINNANDE

Psykisk ohälsa är en av vår tids stora folksjukdomar. Att råda bot på den är vår svåraste men också kanske viktigaste utmaning. I grunden handlar det om att försvara varje enskild människas rätt till ett gott och självständigt liv.

Region Örebro läns hälso- och sjukvårdspolitik ska kännetecknas av ett individperspektiv och en strävan efter att ge patienterna en stor egenmakt. Dessa perspektiv måste också känneteckna den psykiatriska vården. När patienten ges inflytande över sin vård ökar möjligheterna för att skapa en förtroendefull relation mellan vården och patienten.

Rätten till vård och behandling är lika självklar för både fysiska och psykiska sjukdomar. Psykisk hälsa ska vara ett uttalat folkhälsomål. Även all behandling av psykisk ohälsa ska omfattas av patientsäkerhetslagen. Möjlighet till självvald inläggning inom psykiatrin, där patienten själv bestämmer över sina in- och utskrivningar, ska erbjudas i hela landet. Målet är att minska behovet av tvångsåtgärder.

Den psykiska ohälsan och stressen ökar bland barn och unga. Särskilt gäller det unga kvinnor som kan ha orimligt höga krav på sig själva och från sin omgivning. För att alla elever ska ges möjlighet att nå sina kunskapsmål är det viktigt att skolan har möjlighet att hjälpa och stötta dessa elever. Här har Region Örebro län ett ansvar. Alla skolhuvudmän bör ha avtal med sjukvården för att stärka elevhälsoarbetet och för att undvika att elever hamnar mellan stolarna. Elevvårdsteamerna ska knyta till sig fler expertkompetenser, t ex logopedier. Elevhälsan, med sin närhet till skolan, är viktig för att snabbt hjälpa elever som inte mår bra. Att kunna få stöd och råd är viktigt för att unga ska kunna utvecklas och växa under skoltiden.

Minskat psykiskt välbefinnande bland unga måste bekämpas. Varje människa som mår psykiskt dåligt hindras från att leva som den vill. Psykisk ohälsa hamnar ofta i bakgrunden i debatten, trots det är en av Sveriges största utmaningar. Psykiska diagnoser är idag den vanligaste orsaken till sjukskrivning. Skolhälsovården, vårdcentraler och ungdomsmottagningar ska få större möjlighet att hjälpa unga med psykisk ohälsa. Den som behöver ännu mer stöd ska inte behöva vänta. Köerna till den specialiserade barn- och ungdomspsykiatrin måste kortas, ingen ska behöva vänta mer än 30 dagar.

Barn som mår dåligt är både primärvårdens och specialistvårdens uppdrag. För att inte barn ska falla mellan stolarna krävs effektiva och bärkraftiga samverkansstrukturer mellan alla berörda parter och myndigheter, en gemensam arena där alla som har ansvar för barnet agerar som en gemensam kraft för att möta barnets behov.

Det finns många resurser för att hjälpa och stötta de barn som mår psykiskt dåligt idag. Däremot saknas samordning av de insatser som finns och många gånger hamnar barnet eller den unga personen på fel vårdnivå. En processöversyn pågår för att hitta framtidens former för ett bättre omhändertagande av barn och unga i Region Örebro län som mår psykiskt dåligt. Fokus kommer att ligga på att hitta en sömlös vårdkedja, där patienten kan få den basala psykiatriska vården nära där man bor, medan specialistvård kommer att organiseras centralt i Örebro för de som behöver den vårdnivån. Äldre personer drabbas allt oftare av psykisk ohälsa och många gånger är ensamhet orsaken. I översynen ingår även ett uppdrag att se över insatser som kan riktas till äldre personer.

Äldre med psykisk ohälsa ska särskilt uppmärksammas. Över en fjärdedel av de äldre känner sig ensamma, vilket kan leda till depression. Det krävs kunskap om hur psykisk ohälsa tar sig uttryck hos äldre. Det har hänt att äldre som varit uttorkade och drabbats av förvirring har betraktats som psykiskt sjuka, medan de som faktiskt lider av depressioner och psykisk sjukdom inte fått den hjälp de behöver.

Möjligheten att utforma ett utomlänsavtal inom psykiatrin bör noga utredas, såväl ur patient- som personalperspektiv, men också utifrån de ekonomiska för- och nackdelarna. Skulle ett utomlänsavtal kunna frigöra resurser som kan användas för att stärka andra delar av psykiatrin och på så sätt få en högre kvalitet på länets psykiatri är det en prioritering vi är beredda att göra.

Region Örebro län måste klara av både sitt förebyggande och vårdande uppdrag. När ekonomin blir för ansträngd måste verksamheterna prioritera. Klarar vården inte av båda uppdragen är det deras skyldighet att prioritera de mest sjuka, ofta på bekostnad av just det förebyggande arbetet. Därför är det viktigt att Regionen har tidiga insatser som utgångspunkt i arbetet med att minska den psykiska ohälsan, inte bara som prevention. En patient som söker för ångestproblematik ska exempelvis inte behöva invänta en depression innan behandlingar kan erbjudas. Vården ska kunna klara båda uppdragen.

Ingen i Örebro län ska ta sitt liv. En nollvision mot suicid är både en strategi och ett etiskt förhållningssätt för hur vi utformar en hälso- och sjukvård som kan möta det ökade behovet av stöd och hjälp för psykisk ohälsa. Själv mord minskar för män vilket är bra, men ökar bland unga vilket är en trend som måste brytas snarast. Idag är det polisen som rycker ut vid fall av akut psykisk ohälsa, inte vårdpersonal. Det är undermåligt inte bara ur medicinsk synpunkt eftersom polisen inte är utbildade att vårda människor, utan också ovärdigt en modern psykiatri. Personer med psykisk ohälsa eller sjukdom ska ha samma högkvalitativa vård som den som drabbas av en akut fysisk åkomma.

När det gäller förebyggande av självmord är en av vårdens stora utmaningar att många av de som tar sitt liv inte haft någon kontakt med vården. Därför måste också en del av insatserna riktas mot medborgarna i samhället med lättillgänglig information och råd kring hur de kan agera om de misstänker att en person i deras närhet mår psykiskt dåligt.

Områdesindikatorer

- Suicidriskbedömning av nya patienter inom psykiatrisk öppenvård ska öka
- Stärka kunskapen kring suicid hos vårdpersonal utanför psykiatrin
- Andel långtidssjukskrivna med psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar

Uppdrag

- Utveckla och stärka den psykosociala kompetensen i primärvården.
- Elevhälsan ska förbättra samarbetet med sjukvården och socialtjänsten
- Undersöka möjligheterna att enbart upprätta utomlänsavtal för rättspsykiatrisk vård

VÅRD I SAMVERKAN

Vård och omsorg utmärks dessutom av samproduktion, det vill säga att kvaliteten och effektiviteten är beroende av att patienterna eller brukarna själva är involverade i produktionen av tjänsterna i fråga. När det finns förtroende mellan vårdpersonal och patienter kan vårdresultaten förbättras. Det är därför lokal autonomi, valfrihet, mångfald, decentralisering och vettiga incitament har viktiga funktioner att fylla inom vården och omsorgen. För att bidra till en helhetssyn och undvika onödig sjukhusvård behöver vården samordnas medan patienten finns i öppna vårdformer. Vårdsamordnare vid vårdcentraler och inom psykiatrins öppenvård har idag en roll att samordna vården efter utskrivning från sjukhus. En fortsatt utveckling ska ske med ett förtydligt uppdrag att även vara samordnande fast vårdkontakt och samordna individuell plan (SIP) för personer med behov även i öppenvård. Den psykiatriska vården för barn och unga vuxna ska utvecklas genom en förändrad och förstärkt första linje.

Stöd till de människor som hamnar i problematiskt bruk av alkohol, läkemedel och narkotika måste stärkas. Kvinnor och män i alla socioekonomiska grupper är i riskgrupp för att hamna i missbruk. Missbruksvården ska ses över med ett särskilt fokus på ungdomar. Regionen ska verka för att den samlade kunskapen och kompetensen som finns vid Beroendecentrum används i samverkan med andra aktörer för att förebygga missbruk. Regionen ska verka för att minska förskrivning av narkotikaklassade läkemedel för att minska narkotikaanvändning i samhället. Vårdgivare behöver i större utsträckning ta ansvar för att läkemedel inte hamnar riskerar att göra fler beroende av narkotika.

Långa väntetider i vården riskerar att skapa beroende av läkemedel vilket kan bli bestående. Det finns många gånger en samsjuklighet mellan psykisk ohälsa, neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och användande av narkotika.

Bekämpandet av narkotikamissbruk ska vara humant och ha en fokus på skademinimering. Beroendecentrum ska erbjuda öppet intag till öppenvården. Helt anonymt och utan prövningar ska den som vill bryta med sitt missbruk ges möjlighet till att göra det. Öppet intag innebär att det ska vara möjligt att ringa direkt till öppenvården för att få hjälp. Ett viktigt redskap för att minska smittspridning bland missbrukare är att skapa nya kontaktvägar till sjukvården som till exempel en lågtröskelmottagning där man kan få nya och rena sprutor.

De personer som är inskrivna på lågtröskelmottagningarna har ofta själva, eller har andra i sin närhet, med stor risk att dö i en opioidöverdos. På mottagningarna bör utbildning och utdelning av naloxon bedrivas. Naloxon är ett motgift mot opioider och opiater. Syftet med utdelning av naloxon ska vara att förebygga skador och dödsfall.

Ungas psykiska ohälsa har ökat under pandemin och droganvändandet bland unga är fortsatt hög. Tillgängligheten av droger är stor vilket skapar en känsla av legitimitet för bruk av narkotika bland ungdomar i länet. Region Örebro län ska fortsätta arbetet enligt skottlandsmodellen. Modellen innebär ett ökat samarbete mellan skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård för att tidigt fånga upp och hjälpa de barn och unga som är i behov av hjälp. Arbetet tillsammans för alla barns bästa (TABB) ska fortsätta.

Kunniga och engagerade anhöriga eller närstående är en stor tillgång för den som lider av någon form av psykisk sjukdom. De är i många fall en viktig del av den drabbades sociala nätverk. De är ofta skickliga på att upptäcka tidiga symtom och sedan hantera en uppkommen situation. De har ofta också bra möjligheter att göra iakttagelser som gör att vården kan ingripa i ett tidigt skede eller stötta i svåra perioder. Region Örebro län erbjuder redan idag stöd till anhöriga inom psykiatri, bland annat genom samverkan med civilsamhället. Just denna del kan utvecklas ännu mer. Det finns en mängd organisationer som arbetar med anhörigstöd och kan göra det på ett annat sätt än vad Regionen kan. Sådan samverkan ska värnas och fördjupas.

Civilsamhället utgör också en mycket viktig samverkanspartner när det kommer till att skapa en mer trygg och meningsfull miljö inom slutenvården. I Malmö har BUP exempelvis arbetat med sångpedagoger för att förbättra vårdmiljön och ge den ett mer meningsfullt innehåll. Det har också bidragit till att man kunnat minska antalet tvångsåtgärder. Civilsamhället kan också bidra till att minska risken för isolering och ensamhet bland äldre. Att få finnas i ett socialt sammanhang är en viktig faktor för att öka välbefinnandet för ensamma äldre. Såväl Region som kommuner har ett ansvar för att skapa utrymme och samverka för att ytterligare stärka civilsamhällets aktörer och de arenor de kan verka på.

Det går också att göra mycket för att förebygga psykisk ohälsa hos gruppen äldre. En stor del av det förebyggande arbetet måste ske på kommunnivå. Grunden i det förebyggande arbetet är basala. Det handlar om ett tryggt boende, att säkerställa att den äldre äter ordentligt, får motion och att det finns tillgång till sociala kontaktytor för att minska risken för isolering och ensamhet. Regionen ska bidra med kunskap och samverka med kommunerna i frågan

Områdesindikatorer

- Narkotikarelaterade dödsfall i Örebro län

Uppdrag

- Region Örebro län sjukvårdsinstanser ska samverka i större utsträckning med skolor och socialtjänst
- Region Örebro län ska ha en tillgänglig missbruksvård
- Region Örebro län ska granska utskrivning av narkotikaklassade preparat årligen för att säkerställa att det inte överförskrivs.
- Samverka med länets kommuner för tidiga insatser för att främja barn och ungas hälsa
- Stärk civilsamhällets roll i arbetet för psykisk hälsa

Specialiserad vård

Den specialiserade sjukvården i Region Örebro län ska kännetecknas av kvalitet och utveckling. Alla legitimationsyrken inom vården behöver känna att deras arbetsuppgifter skapar stimulans och glädje till att prestera på toppen av deras kompetens.

Länets invånare ska få vård som håller hög kvalitet. Att ge vård av hög kvalitet innebär att vård kan erbjudas av rätt kompetens vid rätt tillfälle, effektivt användande av gemensamma resurser och en kunskapsstyrd organisation med fokus på patientsäkerhet. Universitetssjukhuset Örebro är ett av landets sju sjukhus för högspecialiserad vård. Den högspecialiserade vården bidrar till Region Örebro läns utveckling och attraktivitet. Den stärker även förutsättningarna för att utveckla länets sjukvård på ett sätt som gynnar länets egna invånare, invånarna i sjukvårdsregionen samt hälso- och sjukvården i stort.

En mer generell iakttagelse är att det sjukvårdssystemet i dag är mer orienterat mot att leverera enskilda tjänster än att uppfylla individens samlade behov. Denna funktionsorientering har naturligtvis fördelar och kan bidra till att öka möjligheterna till specialisering, med det finns även nackdelar. En tydlig sådan nackdel är att det saknas en koordinerande instans som binder samman alla de sjukvårds och omsorgstjänster som invånarna behöver.

I termer av demokratisk förankring är sjukvården en viktig del av den upplevda närvaron av välfärdssamhället. Länsinvånare måste känna en trygghet till den specialiserade vården i deras närhet, vilket innebär att ansvar och ledarskap behöver ha en tydlig geografisk förankring och flyttas närmare invånarna. Det lokala ledarskapet i Region Örebro län, med gemensam sjukvårdsorganisation och tre sjukhus som ska samverka, är ett bra lokalt ledarskap många gånger avgörande för att verksamheten ska fungera. Det nära ledarskapet måste utvecklas och stärkas och såväl nya som befintliga ledare måste ges stöd i ett sådant utvecklingsarbete.

Områdesmål

- Kostnad per DRG-poäng ska minska
- God och tillgänglig vård dygnet runt oavsett var man bor i länet

Uppdrag

- Ta fram en plan för utveckling och investering i medicinsk teknik

LÄNSDELSSJUKHUSEN OCH LÄNSKLINIKER

Den samlade sjukvårdsorganisationen är delvis organiserad i länskliniker med syfte att ge länets patienter bättre förutsättningar för jämlik vård genom samlade hälso- och sjukvårdskompetenser. Målet med länskliniker har också varit att underlätta rekrytering av medarbetare inom dessa specialiteter, förbättra förutsättningarna för forskning samt skapa en jämnare arbetsbelastning genom förbättrade möjligheter till produktionsplanering. Omorganiseringen till länskliniker har dock lett till vissa problem i organisationen med bland annat medarbetare som slutat, ökat behov av ambulanstransporter samt bristande tilltro i delar av organisationen. Det är bra man nu utvärderar organisationen med länskliniker för att rätta till de brister som uppstått.

Specialisering av sjukvården i länet kapar vårdköerna. Akutmottagningarna vid sjukhusen dras med långa köer och onödigt långa väntetider. Samtidigt lider sjukhusen av brist på personal och specialistkompetens. Som en konsekvens stängs vårdplatser ner och köerna ökar. I en tid av ständiga centraliseringar lever länets små sjukhus farligt. Den överhängande risken är att stängda vårdavdelningar leder till avlövning av sjukhusen och krav på att mer av vården läggs på USÖ. När vi planerar framtidens sjukvård måste vi ha i beaktande att hela länet ska leva. Sjukhusens främsta roll är att leverera vård av god kvalitet till länsinvånarna. Region Örebro län måste ge sjukhusen goda förutsättningar att finnas kvar av egen kraft och då är vårdens kvalitet en viktig del.

För att samtliga sjukhus ska kunna finnas kvar så behöver alla sjukhus specialiseras. Även de mindre sjukhusen ska ha spetskompetens. Därför behövs en större styrning av vårdens resurser genom en ökad specialisering vid sjukhusen i länet. På detta sätt så får alla sjukhus en möjlighet att leverera vård i toppklass och stärker sin ställning som en viktig bit av vårdpusslet i Örebro län. Då kan de mindre sjukhusen finnas kvar oberoende av de politiska vindar som blåser och Örebro län blir tillsammans rikare.

Vården förbättras tydligt när fler människor tas om hand på samma ställe. Både kvalitet och patientsäkerhet förbättras av att sjukhusen tar hand om stora volymer av patienter. Det finns fördelar att hämta i och med att vårdskador minskar och vårdköer kortas. Det ger större möjligheter att lära och utvecklas inom specialiseringen så kompetensen höjs. Resurserna samlas och sjukhusen blir mindre sårbara för semestertider och sjukdom. En ökad specialisering ger också ökade möjligheter att bedriva högklassig forskning och en ökad kostnadseffektivitet.

Områdesindikatorer

- Antal DRG-poäng per sjukhus

Uppdrag

- Ta fram tydliga målbilder för länets tre sjukhus

VÅDRUTINER OCH ADMINISTRATION

Region Örebro län måste aktivt minska antalet icke-vårdande personal och våga lyfta ner beslutsfattande till de som arbetar i vården. När det gäller läkares administrativa börda utgörs en betydande del av framställande av intyg. Många av dessa intyg är i realiteten inte nödvändiga i vårdprocessen. Läkare bör rimligen ägna så stor del av sin arbetstid som möjligt åt att behandla och vårda patienter. Därför behöver Region Örebro län inleda en dialog med berörda parter, som exempelvis Försäkringskassan och kommunerna i länet, om vilka intyg som skulle kunna exkluderas från läkares arbetsbörda.

Att stärka professionens roll i vården handlar också om förtroende för medarbetarna. De som arbetar inom vården är otroligt kompetenta och brinner för sina yrken. Utgångspunkten för Region Örebro läns styrning och organisering av sjukvården måste vara att lita på de anställdas förmågor och ge anställda förtroendet och möjligheterna att sköta vården. Det innebär i sin tur att den politiska detaljstyrningen av vården ska minska. Det handlar om att mål- och resultatstyrning bör bli mindre detaljerad och mer möjliggörande, men framförallt utformas i samråd med de som arbetar i vården. De som arbetar i vården ska ges utrymme att testa och pröva nya lösningar för att främja innovation och effektivitet samt anpassa vården efter patienters behov och verksamheternas olika förutsättningar. Minskad detaljstyrning kan också handla om att förenkla ersättningssystemen för hembesök, distansbesök via videolänk och telefonrådgivning för att därmed främja en långsiktigt hållbar förändring och ge primärvårdsaktörer tid till omställning.

Vårdadministratörer ska avlasta de legitimerade vårdprofessionerna. Det behöver dock ske med ett tydligt mål om att lösgöra tid för vårdpersonal med patienter. Region Örebro län måste ständigt utvärdera hur och var medicinska vårdadministratörer används och hur de resurserna för att fördela dessa ser ut på de olika verksamhetsområdena.

Standardiserade vårdförlopp har i många delar av vården skapat en effektiv och kvalitetssäkrad vård. Det innebär däremot inte att standardiserade vårdförlopp alltid är till det bättre. Alla standardiserade vårdförlopp inrättas i Region Örebro län ska göras med bakgrund av en robust förankring i klinisk forskning.

Region Örebro län är en stor organisation som ständigt genomgår förändring. Det innebär att rutiner och riktlinjer kan finnas kvar i delar av organisationen men som inte längre fyller det ända målet de inrättades för. Därför behöver alla anställda inom Regionen ha möjlighet att ge förslag på rutiner och riktlinjer som den anser behövs ses över. Om det efter en utvärdering anses att rutinen eller riktlinjer inte längre är nödvändig ska den tas bort eller göras om.

Områdesindikatorer

- Antal standardiserade vårdförlopp inom Region Örebro läns verksamhet

KVINNOSJUKVÅRD

I Region Örebro län är det en självklarhet att män och kvinnor ska ha samma tillgång till sjukvård. Omotiverade skillnader både när det gäller behandling och tillgång till utredning vid sjukdomar som i huvudsak drabbar kvinnor får inte förekomma inom regionens verksamhet. Forskning kring kvinnor, särskilt äldre kvinnor ska vara prioriterad inom den kliniska forskningen.

Makten över den egna kroppen är central för välbefinnandet och därför är det mycket angeläget att Region Örebro län satsar på en väl fungerande sexual- och reproduktionshälsovård för kvinnor i alla åldrar. Kompetenta och tillgängliga ungdomsmottagningar där unga kvinnor kan få råd och stöd i sex- och samlevnadsfrågor är centralt.

Varje födande kvinna ska ges en trygg, säker och evidensbaserad vård med mesta möjliga valfrihet. Att kvinnan känner sig trygg när hon föder är viktigt för att förlossningen ska bli så bra som möjlig. Olika kvinnor vill föda barn på olika sätt. All förlossningsvård ska dock vara medicinskt säker för mamma och barn och hålla hög kvalitet när det gäller omvårdnad och bemötande. Kvinnor ska vid barnafödande få en förlossning som undviker bestående skador som kan påverka samliv, kontinens och andra vardagliga aktiviteter.

Kvinnosjukvård och förlossningsvård kräver en hög kompetens för att bedrivas patientsäkert. Region Örebro län behöver därför ständigt följa utvecklingen i krav och kvalitet för en modern och patientsäker kvinno- och förlossningsvård för att säkra dess framtid i länet. Målet ska vara att ha två förlossningsenheter, en på USÖ och en på Karlskoga lasarett. Däremot måste det vara lika hög kvalitet på båda enheterna och inget barn ska ha en sämre chans till överlevnad beroende av vilken avdelning man föds på. Regionen ska inte ta ställning till vem eller vilken driftsform som två förlossningsenheter säkerställs genom utan enbart att de håller samma kvalitet och patientsäkerhet som inte lämnar några obefogade risker för vare sig barn eller föderska vid förlossningen och eftervården.

Kvinnors makt över sina egna kroppar måste stärkas, och sexuell och reproduktiv hälsa har stor betydelse för detta. 90 % av alla som hör av sig till Bris (Barnens rätt i samhället) är flickor. Ungdomsmottagningar och tjejjourer utför ett enormt arbete för att garantera unga människors sexuella hälsa och välmående, ge råd i samlevnadsfrågor, minska antalet oönskade graviditeter och motverka spridning av sexuellt överförbara sjukdomar.

Jämlik vård börjar på MVC. Otillräcklig mödravård ökar riskerna vid förlossning, men föräldragrupper når idag inte tillräckligt många familjer med föräldrar födda utanför Sverige. Mödrahälsovården behöver utveckla samarbetet med ideella föreningar och erbjuder mammagrupper på olika språk. Unga, ekonomiskt utsatta och ensamstående mödrar deltar inte tillräckligt i mödravård. Därför behövs ung-MVC och mödravård på drop-in.

Fler kvinnor än män drabbas av biverkningar av sina läkemedel. Därför behöver kunskapen och medvetenheten kring hur informationen om biverkningar presenteras för patienter. Region Örebro län ska främja jämställd forskning och att all vårdrelaterad statistik presenteras könsuppdelad.

Fokus måste riktas mot utsatta grupper med sämre hälsa, såsom invandrarkvinnor och kvinnor med funktionsnedsättning. Inom specialiserade områden såsom missbruk, hedersvåld, könsstympning, tortyrskadade och våld i nära relationer är regionen beroende av kompetensen hos eldsjälarna i ideella organisationer. Kärnverksamheter inom sådana områden ska värnas och långsiktigt samarbete främjas genom så kallat idéburet partnerskap.

Områdesindikatorer

- Andel förlossningar utan komplikationer
- Antal förlossningsskador

Uppdrag

- Säkerställa att hembesök erbjuds till alla nyblivna föräldrar minst två gånger under barnets första levnadsår.
- Utarbeta en långsiktig strategi för hur länets kvinnosjukvård ska organiseras och hur kompetensförsörjningen ska säkras
- Ta fram en långsiktig strategi för hur länets förlossningsvård och neonatalvård ska organiseras och därigenom säkerställa att båda länets förlossningskliniker finns kvar.

Direktivård

Region Örebro län ska arbeta för en jämlik tillgång till sjukvård i hela länet. En jämlik vård inbegriper en nära och tillgänglig vård för alla länsinvånare. Till direktvård räknas akuta insatser på alla vårdnivåer från ambulanssjukvård, hemsjukvård och primärvård till sjukhusvård. Till direktsjukvård hör också stora delar av intensivvården och operationsverksamhet. Den prehospitala sjukvårdens kapacitet och möjliggör en robust ambulanssjukvård med god beredskap i hela regionen. Akutsjukvården kräver beredskap dygnet runt och samverkan mellan olika vårdnivåer och specialiteter. Tillgänglighet och kvalitet är av yttersta vikt för individen och samhället

En jämlik och säker vård är en vital del av direktsjukvården och måste integreras i ambulanssjukvårdens behandlingsriktlinjer och rutiner. Ambulanssjukvården har i sitt arbete viktiga gränssnitt mot akutmottagningar, vårdavdelningar, primärvård, psykiatrisk vård, alarmerings-sjukvård, statlig och kommunal räddningstjänst, socialtjänst, kommunal vård, luftambulans, sjöräddning, omsorg och polis. Ambulanssjukvården är en del av Hälso- och sjukvården och lyder under samma regelverk som övrig sjukvård. Sjukvårdshuvudmännens ansvar för ambulanssjukvården i Hälso- och sjukvårdslagen. Regionerna svarar för att det finns en ändamålsenlig organisation för att till och från sjukhus eller läkare transportera personer vilkas tillstånd kräver att transporten utförs med transportmedel som är särskilt inrättade för ändamålet.

Den prehospitala vården bedrivs ofta under förhållanden med brist på information och undersökningsmetoder samt insatser i svåra miljöer och förhållanden. Detta ställer stora krav på medarbetarnas förmåga att bedriva god och säker vård. I syfte att fortsatt utveckla den samverkan och det samarbete som sker mellan Region Örebro län och SOS Alarm AB kommer förutsättningar för tillgång till kontinuerligt läkarstöd att ses över för att ytterligare öka patientsäkerheten.

Akutsjukvård dygnet runt ingår i närsjukvårdens uppdragsområde. En förutsättning för det är att akutmottagningar finns på regionens tre sjukhus. I den statliga utredningen "Effektiv vård" föreslås också vårdcentralerna få ett större akutvårdsuppdrag och att en del av sjukhusens resurser flyttas ut i den nära vården. Vårdcentralerna ska ha uppdraget som första linjens hälso- och sjukvård. Därför ska vårdcentralerna hålla öppet längre och "närakuter" etableras. Patienter får på så sätt närmare till akutsjukvård, samtidigt som akuten på sjukhusen avlastas. Tillgängliga vårdcentraler, öppna efter medborgarnas behov minskar trycket på sjukhusens akutsjukvård.

Områdesmål

- Regionen ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom i länet
- Den som är akut sjuk ska få god och säker vård dygnet runt
- Kompetenskraven ska vara tydligt definierade och möjligheter till kompetensutveckling ska finnas för samtliga yrkesgrupper

Uppdrag

- Regionen ska ha en egen alarmeringscentral med anställd ambulanspersonal, inre och yttre ambulansbefäl och ambulansläkare för dirigering av ambulanser
- Utred ett inrättade av närakuter i länet

AMBULERANDE RESURSER

Regionen behöver en robust ambulansberedskap i hela länet, vilket innebär fler akutambulanser och sjuktransportfordon. Liberalerna vill öka ambulanskapaciteten i länet för att det alltid ska finnas insatsklara ambulanser att tillgå vid olyckor och sjukdomsfall. Nedan beskriver vi hur den prehospitalla förmågan kan förstärkas. Ambulansverksamheten i regionen ska vara kopplat till respektive akutvårdsverksamhet. Ambulansstationerna måste stärkas upp med fullgott skalskydd.

Ambulanssjukvårdens uppdrag är unikt då det omfattar påfrestande situationer och räddningsinsatser som kräver vård av akut sjuka och svårt skadade patienter i alla åldrar. Ambulanspersonalen hanterar även prehospitala förlossningar.

Arbetet med att öka tillgänglighet i akutsjukvården ska fortsätta, men primärvården ska för flertalet patienter vara den första instansen vid akut sjukdom eller skada. För att nå målen om tillgänglighet inom den akuta vårdens alla delar är det särskilt viktigt att primärvård och hälsovalets alla aktörer verkar för arbetssätt där patienten inte behöver söka sjukhusens akutmottagning annat än då det är medicinskt nödvändigt. För att möjliggöra en tillgänglig akutvård på rätt vårdnivå ska bedömningsplatser finnas i anslutning till akutmottagningarna för de patienter som förväntas kunna lämna sjukhuset inom 24 timmar.

Ambulansverksamheten ställer stora krav på beredskap, kunskap, kompetens och beslutsförmåga. Enligt regelverket ska det finnas minst en legitimerad sjukvårdspersonal i varje ambulans. Utbildning till specialistsjuksköterska med inriktning mot ambulanssjukvård finns på ett flertal orter runt om i landet. Det finns sedan ett antal år också yrkeshögskoleutbildningar för ambulanssjukvårdare.

Hög kompetens och hög tillgänglighet är en förutsättning för god akutsjukvård. Därför avsätts medel för att förbättra och utveckla den ambulansvård som sker i Region Örebro läns regi samt möjliggöra en effektivare vårdkedja. En utökning av akutambulanser är en del av det arbetet. Region Örebro län behöver därför få till en förstärkning av antalet akutambulanser.

Antalet invånare och äldre personer med vårdbehov ökar i takt med den demografiska samhällsutvecklingen. Som ett komplement till akutambulanser behöver Region Örebro län införa sjuktransportfordon för uppdrag som inte kräver akutambulansens utrustning och medicinska kompetens. Sjuktransporterna ska användas för planerade transporter samt icke brådskande sjuktransporter som ändå kan kräva medicinsk behandling. Bemanningen i dessa enheter ska vara legitimerad sjuksköterska samt erforderligt utbildad ambulanssjukvårdare. Bemanningen möjliggör iordningställande och administration av läkemedel. Enheterna bör vara geografiskt spridda i länet. Vid exempelvis hjärtstopp eller större olyckor kan dessa enheter även användas som komplement till akutambulanser.

Människor med psykisk ohälsa ska mötas med omtanke och respekt, och de ska ha inflytande över sin vård. Möjligheterna till självvald inläggning ska öka, brukarmedverkan ska stärkas och den som är i akut kris ska i första hand omhändertas av vården, inte av polisen.

Psykisk ohälsa måste tas på allvar. Det ska vara lätt att få hjälp med sin psykiska hälsa. Människor ska få hjälp tidigt, och kunna vara trygga i att vården finns där också om behoven blir större. Varje vårdcentral ska kunna erbjuda psykiatrisk hjälp. En person med självmordstankar behöver akut hjälp, precis som en person med hjärtinfarkt. Vår syn på psykisk ohälsa måste förändras i grunden och likställas med övrig ohälsa.

Vi vill införa en psykiatriambulans som kan vara operativ länsövergripande. Psykiatriambulansen ska vara tillgänglig dygnet alla timmar och bemannas med en ambulanssjukvårdare, specialistsjuksköterska och psykiatriker. Psykiatriambulansen fungerar som en viktig brygga mellan psykiatrin, ambulanssjukvården och akutsjukvården. Idag är det ofta polisen som rycker ut på larm

om psykisk ohälsa och då framför allt vid självmord. När en människa mår psykiskt dåligt och kanske har självmordstankar riskerar en polisutryckning att bli stigmatiserande.

En psykiatriambulans kan ge personer med akuta psykiatriska besvär ett snabbt omhändertagande redan från början.

En mycket viktig fråga är hur vi kan skapa en modern och högkvalitativ psykiatrisk akut- och heldygnsvård där delaktighet för patienten får högre prioritet. I grunden handlar mycket om värdegrund, att patienter med psykisk sjukdom ska ha samma status och erbjudas vård av samma höga kvalitet och goda bemötande som en somatisk patient.

Ambulansverksamheten ställer höga kunskapskrav samt tillser så all operativ ambulanspersonal har goda förutsättningar att vakta över sin fysiska förmåga för att klara yrkets inte sällan tunga och påfrestande arbetsuppgifter. All ambulanspersonal ska genomföra automatiserade alkoholtester innan tjänstgöring samt ska verksamheten få möjlighet att drogtesta personal för att tidigt fånga personer med missbrukssjukdom.

Områdesindikatorer

- Vård på rätt plats
- Andel besök på akutmottagningar utanför upptagningsområde
- Andel patienter som vistas högst 4 timmar på akutmottagning

Uppdrag

- Etablera en psykiatrisk akutambulans
- Införa en länsövergripande akutläkarbil
- Säkra tillgången till sjuktransportfordon som komplement till akutambulanser

BEREDSKAP FÖR FRAMTIDEN

Region Örebro län behöver arbeta för att klara av en föränderlig och mer krävande framtid inom hälso- och sjukvården. Mer övning och tydligare krav, för såväl patientsäkerhet och en god arbetsmiljö, är frågor som regionen ständigt behöver arbeta med och utveckla.

Inom de mobila sjukvårdsresurserna som samverkar med utrycknings och blåljuspersonal behövs återkommande fys- och kunskapstester. Antalet övningar inom ambulansverksamheten måste öka kraftigt och tid för fysisk träning ska schemaläggas under arbetsveckan. Årliga tester av oberoende aktör samt årlig obligatorisk hälsoundersökning för att tidigt fånga upp ohälsa eller arbetsskador hos ambulanspersonalen.

För anställda inom ambulansverksamheten ska det införas obligatoriska automatiserade alkoholtester inför varje arbetspass. All ambulanspersonal bör även omfattas av tjänster med säkerhetsklass vilket medför kontroll i misstanke och belastningsregister.

Luftburen sjukvård kan i framtiden komma att omfatta Region Örebro län i högre grad än nu. Därför behöver regionen bevaka och följa utvecklingen inom området. Behovet av en ambulanshelikopter kan i framtiden utgöra en viktig del av regionens verksamhet. Därför behöver regionen bevaka förutsättningarna för att upphandla en fast stationerad ambulanshelikopter som kan respondera länsövergripande, men även utföra akuta transporter till annan specialistvård.

Att få tala med en medmänniska i rätt stund kan rädda liv. Vid akuta känslomässiga kriser eller svåra livsfrågor kan behovet av att tala med en präst, diakon, imam eller rabbin vara avgörande. Prehospital möjlighet till själavård kan i rätt situation bidra till att stabilisera en svår situation i ett akut läge. Region Örebro län behöver därför undersöka möjligheten till att införa ett tätare samarbete med de olika samfund som finns inom länet för att själasörjare ska kunna respondera som stöd till ambulanspersonal vid olika prehospitala insatser.

Uppdrag

- Utredda ett införande av prehospitala själasörjare inom ambulansverksamheten

EVENEMANG

Ambulanssjukvården behöver ett renodlat uppdrag. Verksamheten ska inte sälja ambulanstjänster till arrangörer där marknaden redan tillhandahåller tjänster. Det är viktigt att ambulanssjukvården i alla lägen är fri från sidoinkomster, som dessutom visat sig inte ens motsvara kostnaderna för personalkostnader, läkemedel och ambulansfordon. När en arrangör behöver sjukvårdsberedskap så ska den inhandlas från privata vårdgivare. Således innebär det ett stopp för skattesponsring med ambulanssjukvård vid olika evenemang.

Den offentliga sjukvården har ingen skyldighet att vara närvarande på större evenemang, men enligt hälso- och sjukvårdslagen ska regionen erbjuda akut hälso- och sjukvård till alla som vistas inom länets gränser. Regionen har alltså skyldighet att ”planera sin hälso- och sjukvård så att en katastrofmedicinsk beredskap upprätthålls inom landstingets gränser”.

Arrangör av publika evenemang ordnar med egna sjukvårdsresurser. Det är trots detta viktigt att den egna sjukvårdsorganisationen upprätthåller en god dialog med regionen, såväl under planering som utvärdering. Vid olyckor och behov av akut sjukvård måste regionen vara förberedd och redo att agera.

Planering av tillgängliga resurser för akuta insatser behöver betydande underlag. Region Örebro län ska föra statistik på alla evenemang som årligen sker i länet där det finns en risk för allvarliga skador under evenemanget. Statistiken utgör en god grund i den gemensamma planeringen för kommande genomförande och beredskap av akuta insatser.

Uppdrag

- Ta fram tydliga riktlinjer för Region Örebro läns ansvar vid evenemangsverksamhet.

Äldrevård

Den demografiska förändringen i samhället måste bemötas långsiktigt och innebära ett paradigmskifte i hur vi ser på sjukvårdens roll i människors liv. Hela Europa präglas av en växande äldre befolkning. Många som är 65 år och äldre både kan och vill fortsätta arbeta och de flesta äldre är fram till 80-årsåldern oberoende av hjälp. Det är positivt att allt fler lever längre. Med åldrande ökar dock risken för sjuklighet, kroniska sjukdomar och funktionsnedsättning. Det är viktigt att äldre får tillgång till rätt vård och behandling. Det handlar om ett värdigt liv och livskvalitet. En helhetssyn på äldres hälsa är nödvändig, vilket kräver god samverkan med berörda aktörer för att kunna erbjuda äldre patienter en kvalitativt, god och säker vård.

Sjukvården ska fokusera på uppgiften att utveckla lösningar för att erbjuda den ökade andelen äldre invånare en kvalitativ och god vård. Generellt ska den geriatriska kompetensen stärkas inom nära hälso- och sjukvård för att möta ett ökat vårdbehov hos äldre.

Trots att åsrika idag är friskare betydligt längre än förr, kommer en dag då ohälsan slår till. För att tillgodose behoven av hälso- och sjukvård behöver primärvården utvecklas och satsa mer på att förebygga ohälsa hos äldre personer, behandla deras hälsoproblem och ansvara för rehabilitering efter stroke, olycksfall med mera. Det kräver att vården är tillgänglig dygnet runt och att det finns möjlighet till hembesök. Det kräver kompetens i geriatrik och gerontologi hos såväl läkare som äldre patienterna möter, som hos övrig personal. En väl utbyggd hemsjukvård är särskilt viktig för den som är skör. Region Örebro län ska säkerställa att vård- och omsorgsboenden har en fast läkarkontakt. Länets äldre gynnas av att få vård i hemmet i stället för att åka in till akuten.

För att öka tillgängligheten och förbättra kvaliteten för mångbesökarna i vården ska regionen arbeta med aktiv hälsostyrning. Mångbesökare på akuten ska identifieras tidigt och erbjudas rätt behandling. Det är extra viktigt att vården för den som ofta är sjuk samordnas bättre. Mobila vårdteam ska fortsätta att utvecklas. Det ska ske i nära samverkan med länets kommuners hemsjukvård. Detta är trygghetsskapande och bidrar till färre akuta besök i vården.

Läkarbesök i bostaden när hälsan sviktar och möjlighet för läkare att genomföra direktinskrivningar på vårdenheter, skapar lugn hos patienten och effektivitet i organisationen. Därför ska mobila lösningar införas i hela länet, där kompetenta team kan möta patientens behov i hemmet.

Region Örebro län behöver bidra till att ändra synen på äldre i samhället. I äldrevård- och omsorg behandlas åsrika i hög grad som ett kollektiv. Samma lösningar erbjuds ofta till alla. De som behöver stöd i vardagen förutsätts varken kunna eller vilja välja själva. Verkligheten är precis tvärtom. Respekt för den enskilda människan är särskilt viktig när hon är i en utsatt situation. Därför är det viktigt att värna och utveckla den valfrihet av möjligheter som Region Örebro län erbjuder länets åsrika invånare.

Ett grundläggande hinder för åsrikas självständighet och delaktighet är ålderismen. Detta innebär att ålder ligger till grund för fördomar och nedvärderingar av äldre - något som leder till diskriminering inom såväl arbetsliv, hälso- och sjukvård som övriga samhällslivet. Världshälsoorganisationen, WHO, har konstaterat att ålderismen är starkare i länder med högt välstånd. Sverige är tyvärr inget undantag.

Ålderismen visar sig på olika sätt. Exempelvis finns fördomar avseende att äldre inte kan lära något nytt, att de inte vill ha något att göra med modern teknologi, att de tar jobb från yngre, att hälsofrämjande åtgärder och rehabilitering är meningslösa när det gäller äldre och att äldre personer är en börda för samhället. I kontrast till detta finns forskning som visar på att äldre personer ofta har mer kunskaper och erfarenheter, är mer pålitliga, inte har högre frånvaro och mer sällan drabbas av olyckor i arbetslivet än yngre. Därför behöver Region Örebro län aktivt arbeta med att stärka bilden av äldre som en resurs i samhället och äldres egenmakt i samhället.

Den teknik vi ser som en självklarhet i andra delar av vår vardag, måste också bli en självklarhet i vården och inom äldreomsorgen. Patienter och anhöriga behöver få tillgång till smarta e-hälsotjänster för att exempelvis nå den egna journalen, boka tid på webben och träffa läkare via videolänk. Kroniska sjukdomar kan behandlas säkrare och bättre genom att patient och läkare kan rapportera och följa vården kontinuerligt med en hälsoapp.

Hemsjukvården ska självklart ha tillgång till journal och läkemedelslista även när de gör hembesök, till exempel genom en surfplatta. Den digitala omställningen går alldeles för långsamt. Sjukvården är högteknologisk, men IT-stödet ligger långt efter det övriga samhället. Detsamma gäller för äldreomsorgens dokumentation, som ofta är i krångliga och krånglande system. I stället för att underlätta stjäl tekniken då tid. Konsultföretaget mckinsey räknar med att bara hälso- och sjukvården skulle kunna spara 180 miljarder kronor på bättre IT-stöd, men då måste man först investera.

Det är i stor utsträckning en fördom att åsrika personer inte har erfarenhet av eller förstår sig på digitala tjänster. Datorer var vardagsmat för alla med kontorsarbete redan på 1980-talet. Under några år kring sekelskiftet fanns förmånliga skatteregler för att skaffa hemdator. De som var nära pensionsåldern då är idag över 80 år. Det är naturligtvis viktigt att digitala tjänster är användarvänliga, och att det finns lösningar också för den som inte har en dator eller smarttelefon, men inte just för åsrikas skull utan för att den finns personer i alla åldrar som inte vill eller kan använda tekniken.

Områdesmål

- Äldre ska bemötas med respekt och få stärkt egenmakt inom vården
- Digitalisering inom vården ska vara användarvänlig för äldre

ANPASSNING FÖR ÄLDRE

Forskning visar att mycket står att vinna både för individerna själva och samhällsekonomin genom skadeförebyggande åtgärder, hjälp till rökstopp, hjälp mot överbruk av alkohol, främjande av gott näringstillstånd och god tandhälsa, fysisk aktivitet och optimal läkemedelsbehandling. Att göra något är alltid bättre än att göra inget. Den som sjunger i kör, spelar tv-spel, löser korsord eller helt enkelt bara umgås insjuknar senare i demenssjukdomar än den som är passiv. Därför är det viktigt med goda villkor för de civilsamhällesorganisationer som arbetar med aktiviteter för och med årsrika.

Region Örebro län ska i samarbete med länets kommuner främja ett aktivt och hälsosamt liv bland äldre också i samhällsplaneringen. Det här gör regionen genom att se till att det finns promenadstråk, att snöröjningen gör det möjligt att promenera med rollator också på vintern, att anlägga utegym som går att använda även för den som inte är urstark och annat som kan tänkas inspirerar till aktivitet bland årsrika, som till exempel bouleanor.

Primärvården i samverkan med andra samhällssektor har en viktig roll att spela för att främja hälsa men erfarenheten visar att den har begränsade resurs för ett aktivt folkhälsoarbete, inte minst när det gäller samarbete med andra samhällsaktörer. Detta arbete behöver stärkas. Att erbjuda hälsosamtal till alla till exempel det år de fyller 75 år ska vara en självklarhet inom Region Örebro län. Under hälsosamtalen pratar man dels om vanor och livsstil, om hälsan nu och hur den kan komma att utvecklas, samt vart man vänder sig för stöd och hjälp. Det kan även ingå en enklare hälsoundersökning.

För att förebygga flera av de psykiska och somatiska besvär och sjukdomar som drabbar äldre ska ”seniorhälsa” erbjudas, vilket innebär hälsosamtal och hälsoundersökningar, med tillhörande

Hälsoplaner för att tidigt upptäcka och förebygga ohälsa. Den omfattande läkemedelsanvändningen bland äldre ökar risken för biverkningar som leder till sjukhusinläggningar. Cirka 60 procent av läkemedelsorsakad akutsjukvård bedöms vara möjliga att förebygga. Alltför många patienter över 75 år behandlas med olämpliga läkemedel. Vissa läkemedel kan utlösa psykiska och somatiska besvär som en biverkning. Läkemedelsgenomgångar ska säkerställas för patienter med många läkemedel.

Äldre med psykisk ohälsa ska särskilt uppmärksammas. Över en fjärdedel av de äldre känner sig ensamma, vilket kan leda till depression. Det krävs kunskap om hur psykisk ohälsa tar sig uttryck hos äldre. Äldre med psykisk sjukdom ska få adekvat vård och omsorg, i synnerhet under perioder när den psykiska hälsan vacklar mer än vanligt.

Områdesindikatorer

- Fallskador bland personer 65+, 3-årsm, antal/100 000 inv

ÄLDEVÅRDSCENTRAL, ETT GERIATRISKT CENTRUM

Hälso- och sjukvården måste moderniseras och utformas så att den bättre möter de med störst vårdbehov. Det avser framför allt äldre med flertalet sjukdomar. För att möjliggöra detta krävs en omorganisering och inrättande av en äldrevårdcentral. Att rikta insatserna mot samhällets mest sjuka handlar såväl om att höja kvalitén på den vård som ges samt använda våra gemensamma skattepengar på effektivaste sätt.

Geriatriker och specialistsjuksköterskor med geriatrisk kompetens på vårdcentralen förbättrar omhändertagandet av äldre och minskar trycket på akutsjukvården. Äldremottagningar ska samordnas med utvecklingen av mobila team som vårdar äldre i hemmet. Samverkan med sjukhusens geriatriska kompetens ska vara tydlig, enkel och modern.

En äldrevårdcentral erbjuder vård anpassad efter den äldre patientens behov, i första hand patienter över 75 års ålder. På äldrevårdscentralen eller äldremottagningen finns exempelvis möjlighet till hembesök, sjuksköterskor med specialistkompetens för äldre och telefonkontakt utan knappval. Här erbjuds du som är äldre även särskilda hälsoinriktade insatser. Särskilt fokus läggs på läkemedelsgenomgångar, psykisk ohälsa och kostvanor. Den äldre patientens och närståendes perspektiv ska alltid efterfrågas i planeringen.

Region Örebro län ska ligga i framkant när det gäller äldrevård. Nätverket för äldreforskning och vårdutveckling kan vara grunden för ett geriatriskt centrum, en arena där vård och omsorg som rör äldre patienter samordnas. Där samlas kunskap, beprövad erfarenhet och forskning under ett och samma tak. Där utvecklas geriatrik, gerontologi och kunskapen om multisjuka äldre ur ett helhetsperspektiv. Kunskap och insikt om diagnoser, vård- och omsorgsbehov, behandling och läkemedel ska bli tillgänglig för vård- och omsorgspersonal. Arbetet ska också överbrygga brister i kommunikation och informationsöverföringen mellan olika aktörer och öka tilltron till varandra. Fler medarbetare inom primärvården med geriatrisk och gerontologisk kompetens skapar goda förutsättningar för att öka kvaliteten i äldrevården. För såväl förebyggande friskvårdsfaktorer som bekämpande av ohälsa och sjukdom hos äldre är utvecklingen av ett geriatriskt centrum betydelsefull.

Uppdrag

- Ta fram förutsättningar för att öppna en äldremottagning inom den specialiserade psykiatriska vården
- Kriterier för äldrevårdcentral ska tillföras krav- och kvalitetsboken
- Inrätta funktionen äldremottagning på länets vårdcentraler
- Etablera ett geriatriskt centrum.

PALLIATIV BEHANDLING

Människors självbestämmande och önskemål måste respekteras också när livet går mot sitt slut. Genom samtal med behandlande läkare, anhöriga eller i skrift (exempelvis genom ett så kallat vårddirektiv det vill säga ett vårdtestamente eller framtidsfullmakt) ska patienter kunna uttrycka hur de ser på livsuppehållande behandling. Ingen ska tvingas på medicinska insatser de inte önskar.

I linje med Svenska Läkaresällskapets och Socialstyrelsens inställning till läkares handlande i livets slutskede ska Region Örebro län betona att om en patient är beslutskapabel, välinformerad och införstådd med konsekvenserna av olika behandlingsalternativ, ska läkaren respektera patientens önskan om att livsuppehållande behandling inte inleds och att redan inledd behandling avslutas. Detta gäller även i situationer då patienten inte befinner sig i livets slutskede och där behandling medicinskt sett skulle kunna gagna patienten.

Läkaren ska alltid erbjuda palliativ behandling. För patienter som inte längre kan uttrycka sin vilja ska tidigare uttryckt önskan om att avstå, påbörja eller avbryta livsuppehållande behandling respekteras. Den som är döende ska inte skickas till akuten annat än i undantagsfall, utan få stanna i trygg miljö med anhöriga eller känd personal vid sin sida. Därför är det viktigt med tydliga brytpunktssamtal så att både anhöriga och omsorgspersonal är införstådda dels med att döden är nära, dels med den döendes önskemål för denna tid.

Livsleda är ett problem som uppmärksammas förhållandevis litet. Det finns åsrika människor som uttalar att de nu är färdiga med livet, att de ber i sin aftonbön att slippa vakna en morgon till. Bland de människor som årligen begår självmord i Sverige är en fjärdedel 65 år eller äldre. Män är här i majoritet. I siffran inbegrips inte de som avlider efter att ha slutat äta och dricka. Det finns mycket litet forskning om de bakomliggande orsakerna och vad som kan göras för att förebygga och hjälpa. Därför behöver Region Örebro län öka kunskapen kring bidra till att livets slutskede blir så bra som möjligt och att patientens egenmakt respekteras och stärks.

Tandvård

Munhälsan är minst lika viktig som den övriga hälsan och vårt välmående. Varje individ har stor möjlighet att själva påverka sin munhälsa. Tanderna är viktiga för matintag och estetik som höjer självkänslan. Om man lider av ohälsa i munnen kan det påverka många andra delar.

Regionen tillgodoser länets invånare med tandvård tillsammans med privata aktörer. Det är regionens ansvar att tandvård finns tillgänglig oavsett ålder, funktionsförmåga eller bostadsort.

Folktandvården i Region Örebro län är en av de stora aktörerna i Sverige när det gäller specialistutbildning av tandläkare. Det är viktigt att Folktandvården utvecklas för att kunna utgöra ett nationellt odontologiskt centrum. Förutom resurser krävs ett aktivt samverkansarbete inom såväl vård som utbildning och forskning både regionalt och nationellt. Folktandvården ska vara väl representerade på den nationella odontologiska arenan.

Folktandvården i Region Örebro län är en av de stora aktörerna i Sverige när det gäller specialistutbildning av tandläkare. Det är viktigt att fortsatt utveckla oss mot att utgöra ett Nationellt Odontologiskt centrum. Förutom resurser krävs aktivt samverkansarbete inom såväl vård, utbildning och forskning både regionalt och nationellt.

Folktandvården sliter oavbrutet med att tillgodose behovet av utbildade tandläkare, tandsköterskor och tandhygienister. För att säkerställa kompetensförsörjningen i en situation av ökade behov och utmaningar ska regionen verka utbildningen av tandsköterskor bibehålls och att Örebro Universitet etablerar tandhygienistutbildning.

Viktigt är att Folktandvården prioriterar arbetet med att skapa en utvecklande och positiv arbetsmiljö för att attrahera och behålla sin fantastiska personal och inte minst bryta de oacceptabelt höga sjuktalet. Ett exempel av att avlasta personal och samtidigt locka unga människor till en framtid inom tandvården har varit rekrytering av tandvårdsbiträden. En satsning som det gångna årens ekonomiska problem avbrutit. Dessas uppdrag att bland annat städa, tvätta och serva har varit värdefull och bör återupptas då de avlastat övrig tandvårdspersonal i sina respektive specialiteter.

Regionens verksamhet inom tandteknik behöver till stor del avyttras på det finns flera aktörer på marknaden som erbjuder tandtekniskverksamhet. Därför ska inte Region Örebro län konkurrera på orättvisa villkor mot aktörer på den fria marknaden.

Övergripande mål

- Mer jämlik och tillgänglig tandvård för alla
- En bra och jämlik munhälsa hos alla barn och unga

Uppdrag

- Arbeta med sin effektivitet och produktivitet så att man når rikssnittet vad gäller kostnadsnivån
- Etablera tandhygienistutbildning och attraktiv arbetsmiljö
- Minska den tandtekniska verksamheten som drivs i egen regi.

FRISKTANDVÅRD

Tänderna är en del av kroppen, och god munhälsa är avgörande för människans välmående. En dålig tandhälsa leder ofta till svårigheter att äta och minskad matlust, vilket i sin tur leder till både näringsbrist och sänkt immunförsvar. Dessutom fyller tänderna en viktig estetisk funktion som stärker självkänsla, social samt psykisk hälsa.

Modellen med Frisk tandvård förstärker preventiva insatser och regelbundenhet samt skapar ökad ekonomisk förutsägbarhet och tillgänglighet för nödvändiga behandlingsinsatser. Initiativ bör tas för att skapa förutsättningar till att bredda friskvårdstandvården även till privata aktörer.

Folktandvården är en av regionens mest flexibla verksamheter. Det är avgörande för ett ökande, förändrat och dåligt balanserat befolkningsunderlag att folktandvården regelbundet fortsätter anpassa tillgänglighet, verksamhetsformer och lokalisering utifrån förändringar och behov som föreligger. Det krävs såväl mer samverkan mellan verksamhetsformer och huvudmän, kompetens- kunskaps- och metodutveckling samt uppsökande tillgänglighetskomplement för att hantera den ojämlika tandhälsan.

Vissa grupper har större behov av tandvårdsinsatser ska nås genom förebyggande insatser och ökad tillgänglighet. De som lider av psykisk ohälsa, missbruk eller ätstörningar har en ökad risk för att utveckla oral ohälsa. Det är viktigt att olika vårdinstanser kan samverka. Tandvården kan i ett tidigt skede upptäcka tecken på ätstörning och ta kontakt med ätstörningskliniken och elevhälsan. När det kommer till missbruk finns det inte samma samverkan med andra vårdinstanser. Tandläkare som upptäcker tecken på missbruk måste kunna ta kontakt med vården.

Lågt befolkningsunderlag och utsatta gruppers oförmåga att ta sig till befintliga tandläkarmottagningar gör att nya kompletterande lösningar att nå alla invånare måste utvecklas. Här kan moderna mobila tandläkarmottagningar utvecklas för att kunna erbjuda förebyggande, undersökande och icke avancerade behandlingsåtgärder.

Förebyggande insatser krävs för de grupper som har stora behov av tandvård. Socioekonomiskt svaga grupper, personer som lider av psykisk ohälsa, missbruk och de äldre ska nås genom ökad tillgänglighet.

Uppdrag

- Genomföra särskilda informationsinsatser mot socialt och ekonomiskt utsatta grupper.

GOD TANDHÄLSA BLAND BARN OCH UNGA

God munhälsa är viktigt, och goda vanor grundläggs redan under spädbarnsåren. På BVC utbildas nyblivna föräldrar i munhygien och goda kostvanor för att deras barn ska få en bra och hållbar start i livet. I delar av regionen tydliggör den ojämlika tandhälsan behovet av att etablera förstärkta tandvårdssatsningar för barn och unga. Folktandvårdens folkhälsoenhet i samverkan med familjecentraler arbetar aktivt med insatser i socioekonomiskt utsatta områden där barn och ungas tandhälsa är sämre.

Viktigt är att effektiva metoder och goda exempel sprids och systematiseras. Exempel på sådana är Viva Tandem i Vivalla, en mötesplats för råd och stöd kring barns munhälsa, samt Folkhälsoenhetens projekt Glada Tandem som genom återinförande av Fluortant erbjuder årliga besök på förskolor samt regelbundna fluorsköljningar på förskola/skola. Alla förskolor och skolor bör organisera allmänna regelbundna fluorsköljningar för att förebygga dålig munhälsa.

En redan ojämlik tandhälsa i länet mellan kommuner och mellan socioekonomiska grupper har förstärkts under pandemin genom ökad ekonomisk utsatthet och psykisk ohälsa samt inställda tandvårdsbesök och behandlingar för de mest utsatta. Folktandvården har ansvar för att alla regionens invånare oavsett ålder, funktionsförmåga eller bostadsort erbjuds tillgänglig och bra tandvård. Detta förutsätter förstärkt tvärsektoriell samverkan med privata tandvårdsaktörer, kommuner och andra sjukvårdsaktörer som primärvård, geriatrik och psykiatri.

Områdesindikatorer

- Kariesfria 6-åringar, andel (%).

Uppdrag

- Utredda möjligheten för folktandvården att samverka med andra vårdaktörer.

ÄLDRES MUNHÄLSA

Äldre är en särskilt utsatt grupp gällande munhälsa. Region Örebro län har organiserat en särskild enhet, Kunskaps Centrum för Äldres Munhälsa (KCÄM) för att fungera som samlade enhet för hela länet i alla frågor som rör äldres munhälsa och tandvård.

Syftet är att samla, utveckla och sprida kunskap, erfarenhet, evidens och strategier.

KCÄM har ett tredelat uppdrag: att agera som en samlad enhet i regionen för frågor rörande äldres munhälsa och tandvård, att fungera som kunskapsmässigt internt och externt stöd, och att samverka med andra huvudmän och privata aktörer.

Viktigt är att fortsatt förstärka såväl mandat som uppdrag för KCÄM att samla specialistkompetens och utveckla/förstärka kontaktytor för ökad samverkan, kunskapsspridning och metodutveckling bland annat kring uppsökande insatser och strategier gentemot äldre med, eller i riskzonen för att utveckla, dålig munhälsa.

Äldres munhälsa är en viktig fråga för äldres allmänhälsa. Det är därför viktigt att utveckla en nära och väl fungerande samverkan mellan KCÄM, akademien och de kommunala vård- och omsorgsaktörerna. De viktigaste områdena kring samverkan rör utbildning och kunskapsförstärkning kring äldres munhälsa för vård- och omsorgspersonal, mobila flexibla uppsökande behandlingsinsatser som erbjudande av regelbundna fluorsköljningar inom hemtjänsten och på vård- och omsorgsboendena.

Områdesindikatorer

- Kariesfria invånare över 65 år, andel (%)

Uppdrag

- Förstärkt uppdrag att etablera samverkan, kompetens- och metodutveckling till förmån för bättre tandhälsa hos sköra äldre oavsett boendeform

Utbildning och erfarenhet

För att Region Örebro län ska uppfattas som moderna och attraktiva arbetsgivare måste regionen ta ett stort ansvar för sina anställdas kompetensutveckling.

Trots att staten ansvarar för kartläggning och underlag för det nationella kompetensbehovet inom vården behöver regionen ta sitt ansvar. De nationella prognoserna som ska stötta regionerna i kompetensförsörjningen är inte tillräckliga idag. Regionen behöver genomföra mer avancerade och bättre beskrivningar hur befolkningens behov kommer att utvecklas i framtiden och hur det påverkar behovet av läkare i olika delar av hälso- och sjukvården.

Det ska vara självklart att Region Örebro län ger anställda sjuksköterskor, men även andra personalkategorier, möjligheten att specialisera sig med lön under utbildningen. Detta precis som redan sker för läkarna. Specialistutbildning för sjuksköterskor ska ges inom ramen för yrkeslivet.

Läkarstudenter och studenter inom andra vårdyrken ska i högre utsträckning ses som en resurs i vården. Svensk sjukvård skulle tjäna mycket på att ta tillvara till exempel läkar- och sjuksköterskestudenters kompetens och ge dem relevanta arbetsuppgifter. Studenter ska inte användas för att fylla ordinarie personals scheman, men kan användas som resurser i verksamheter där det råder brist på personal. Till exempel ska en läkarstudent som har kommit en bit in i utbildningen kunna anställas som läkarassistent med mandat att göra mer kvalificerade uppgifter än vad medicinska sekreterare och undersköterskor normalt gör. Vidare ska en sjuksköterska som fullgjort huvuddelen av sin utbildning kunna få en introduktionsanställning.

För många studenter på universitet och högskolor är deltid och extra arbete vanligt för att öka det ekonomiska handlingsutrymmet under studietiden. Dessa arbetstillfällen innefattar sällan kvalificerade arbetsuppgifter eller arbetserfarenhet inom det område som studenten studerar.

Områdesmål

- Utbildning ska vara en del av arbetet
- Anställda ska arbeta på toppen av sin kompetens
- Studenter ska vara en resurs inom vården

Uppdrag

- Aktivt arbete för att anställa läkar- och sjuksköterskestudenter inom vården
- Utredda verksamheter som kan ha användning av studentmedarbetare

FORSKNING

Den svenska hälso- och sjukvården står inför stora utmaningar. Befolkningen åldras. Andelen personer över 80 år ökar kraftigt. Det finns hälsoskillnader mellan olika befolkningsgrupper och ett ökande hot mot folkhälsan i form av infektionssjukdomar, stressrelaterade sjukdomar, fetma och övervikt, diabetes och allergi. Historiskt sett har den medicinska forskningen spelat en stor roll för att förbättra folkhälsa samt livskvalitet och det är nödvändigt att forskning nyttjas även framöver.

Bra och långsiktiga villkor gynnar forskningen. Det behövs konkurrenskraftiga och långsiktiga villkor för att Region Örebro län ska vara ett framgångsrikt forskningslän. Det ska finnas utrymme till forskning som inte enbart handlar om kortsiktiga resultat, utan också kan ta risker och ifrågasätta invanda frågeställningar.

Det fria kunskapssökandet, där forskarna hela tiden utmanar och överskrider gränser, har visat sig ge de mest spännande genombrotten och efter hand de mest framgångsrika tillämpningarna. En stark grundforskning är en nödvändig förutsättning för högskolans verksamhet. Grundforskningen är internationell till sin natur och endast de forskare som ständigt strävar efter att förbättra teorier och metoder har möjlighet att hävda sig i konkurrensen. Nya idéer och kontakter med den internationella forskningsfronten ger kvalitet som också påverkar grundutbildning, forskarutbildning och mer tillämpad och behovsstyrd forskning.

Kvalificerad forskning måste prioriteras. Resurstilldelningen till forskningen är ett viktigt styrinstrument. Alla lärosäten, både mindre högskolor och större universitet, konkurrerar om resurser efter kvaliteten på forskningen. Forskning inom Region Örebro län har bra bredd, men spetsen är för trubbig. Regionen måste arbeta för att försöka sälla fram en ännu mer framgångsrik svensk forskarelit och attrahera utländska forskare. För att premiera vetenskaplig kvalitet ska Region Örebro län införa en modell där 20 procent av resurserna omfördelades mellan forskare baserat på externa anslag för forskning samt publiceringar och citeringar.

Det är viktigt att inte landa i en föreställning om att all forskning är bra forskning. Det finns flertalet studier som visar på att stora delar av klinisk forskning brister i metod och modell, vilket gör resultaten replikerbara och oanvändbara för vidare forskning. Region Örebro län behöver därför ett utvecklat arbete för att säkerställa att forskning som bedrivs inom regionen är användbar för forskarkollektivets samlade kunskap. Att bedriva forskning kostar inte alltid direkt finansiering i termer av skattemedel, utan tar även regionens personella resurser i anspråk. Läkare och annan forskande personal är redan en begränsad resurs för regionen och därför behöver dessa resurser användas på ett sätt som inte riskerar att leda till bortkastad tid och bortkastade medel.

Universitetssjukhusen har enligt det nationella ALF avtalet ett särskilt ansvar för klinisk forskning. Universitetssjukhusen har också en central roll i regionalt och nationell högspecialiserad vård. Avgränsning och fördelning av högspecialiserad vård är en process som för närvarande bedrivs intensivt både sjukvårdsregionalt och nationellt. En forskningsförankring av dessa vårdnivåer är en långsiktig förutsättning för både kunna och få bedriva dessa verksamheter.

Fler forskningsuppdrag behöver genomföras i samverkan med invånare, närstående, patienter och civilsamhället genom att ta tillvara deras kunskaper, erfarenheter och vilja att delta i klinisk forskning och utbildning som medskapare. Det innebär att forskningen som bedrivs inom Region Örebro län behöver en bredare tvärvetenskaplig möjlighet. Forskning inom hälso- och sjukvården kan kompletteras med forskning och samarbeten inom akademiska discipliner så som hälsoekonomi och regional utveckling.

Region Örebro län behöver locka de skarpaste studenterna till en forskarkarriär och få dem att vilja stanna. Därför behöver regionen erbjuda dessa forskare bra villkor. Osäkra arbetsvillkor utgör en stor risk för att framstående forskare lämnar den akademiska banan för en annan karriär. Ska Region Örebro län bidra till att göra Sverige till en kunskapsnation också i framtiden måste vi satsa

på långsiktiga och bra villkor för forskarna. Tydligare karriärvägar och möjlighet att bygga upp egen forskning är några satsningar för bättre resultat.

Ett målmedvetet arbete för att uppnå jämställdhet inom forskningen behövs i större utsträckning än idag och bör vara en naturlig del av Region Örebro läns verksamhet inom forskningsområdet. Andelen kvinnliga forskare inom naturvetenskap och teknikvetenskap är generellt sett låg, inom delar av teknikvetenskapen mycket låg. Regionen behöver därför genom incitament och initiativ stödja kvinnliga forskare inom dessa discipliner. Ett tvärvetenskapligt område som fått ett särskilt stöd de senaste åren är genusforskningen. Utvecklingen av forskning kopplat till att på olika sätt arbeta med att implementera genusperspektivet har därför stor relevans och att stärka teori- och begreppsbyggnad inom genusvetenskapen och andra akademiska discipliner så som medicin. Behovet av ett mångvetenskapligt angreppssätt blir allt viktigare i forskningen och stärker möjligheten för att utjämna den obalans som finns inom den disciplinärt könsuppdelade forskningen.

Områdesindikatorer

- Antal publikationer i kollegialt fackgranskade tidskrifter av forskare verksamma inom medicin.
- Antalet docentkompetenta medarbetare ökat med 50 procent jämfört med 2016.
- Externrekrytering av minst fem disputerade medarbetare årligen.
- Andel kvinnliga forskare inom regionen.

Uppdrag

- Bredda forskningsuppdraget.
- Skapa bättre villkor och tydligare karriärvägar för yngre forskare.
- Stödja kvinnor som vill forska i sin tjänst.

Regional utveckling

Globalisering leder till förändringar som får olika genomslag i Sverige. Urbanisering bygger i grunden på människors fria val men utgångspunkten måste vara värnandet av människors makt över den egna situationen samt möjlighet att skapa en egen framtid. Region Örebro län ska sträva efter att skapa förutsättningar för dem som vill bo, arbeta eller driva företag på landsbygd och i mindre tätorter. Regionen ska ta vara på de unika förutsättningar för individers utvecklingskraft och företags konkurrenskraft som finns i olika delar av vårt län.

För att samhället ska fungera och kunna utvecklas behövs förutsättningar som underlättar, inte hindrar fria individers drivkrafter. Ska detta vara möjligt behöver ett genomtänkt och långsiktigt arbete säkerställa ett samhälle som planeras i samklang med vad invånarna behöver och efterfrågar. Det gäller såväl för den fysiska planeringen av tillgång avseende kraftförsörjning och transporter, till arbete och kunskap, och kulturupplevelser och civilsamhälle. Alla delar som skapar mening i livet och ger kreativa individer möjligheter att skapa sin egen framtid är en del av Region Örebro läns regionala utvecklingsarbete.

Örebro län är mer än ett fåtal städer. För att du ska ha möjlighet att bo och arbeta på landsbygden måste du samtidigt ha tillgång till en grundläggande samhällsservice. Det handlar om saker som att kunna driva företag, utbilda sig och ha tillgång till fungerande infrastruktur. Alla invånare i Örebro län ska kunna leva som de vill, var de vill. Att gå till ett jobb och komma hem med en egen lön är en avgörande nyckel till frihet för varje människa.

Vi lever i en värld där människans möjligheter aldrig varit större. En värld som förändras snabbt och där förändringar ställer nya krav. Örebro län ska vara ett jämställt län där varje människa har chans att förbättra sin situation och den sociala rörligheten är hög. En människas bakgrund ska betyda mindre, och hennes förmåga, ambition och livsdrömmar betyda mer. Kunskap är den viktigaste faktorn för att stärka varje människas livschanser. Utbildningarna ska ha höga förväntningar och prioritera kunskap, kreativitet och kritiskt tänkande. Bildningstraditionen ska hållas levande och kulturens frihet värnas.

Utrymmet för ideella insatser i vård och omsorg, utbildning och kultur ska vara stort inom Region Örebro län. Marknaden fungerar bäst i samhällen som präglas av tillit, hederlighet och ansvarstagande. I vissa delar av samhället måste dock marknaden regleras genom politiska beslut. Där regionen väljer att agera på den fria marknaden behöver vi slå vakt om äganderätt, konkurrens på lika villkor, rättssäkerhet och att enskilda människor har likvärdiga och goda möjligheter att nå sina livsmål. Den enskilda människans skapande och arbete utgör grunden för vårt gemensamma välstånd och samhällets utveckling. Därför får inte det offentliga snedvrیدا konkurrensen eller bakbinda de näringsidkande marknadskrafterna i länet. Det leder till sämre möjligheter för alla.

Övergripande mål

- Företagande och ekonomisk utveckling i hela länet.
- Örebro län ska vara det självklara valet vid logistiketableringar samt vara en av Sveriges bästa knytpunkter för åkerinäringen.
- Det finns ett rikt kulturliv i hela länet.

Samhällsbyggnad

Region Örebro län har en rad viktiga uppgifter inom området samhällsbyggnad. På en övergripande nivå handlar det om att hela länet skall ha en positiv och hållbar samhällsutveckling. Regionen ansvarar för frågor som berör infrastruktur; transporter och kommunikation, kollektivtrafik, samhällsplanering samt miljö, energi och klimat. Regionen utgör länets kollektivtrafikmyndighet.

I samhällsbyggnadsarbetet är dynamiken mellan stad och land viktig. Det handlar om att skapa regional tillväxt och utveckling som gagnar hela länet. Den regionala samhällsplaneringen ska inkludera såväl privata aktörer som länets kommuner och regionen. Det kan handla om allt ifrån vårdrelaterade frågor till kollektivtrafik, vägar och bredband.

Energifrågan är global. Klimatförändringarna fortsätter, samtidigt som det alltjämt finns stor tillgång till relativt billiga fossila bränslen. Energisystemet behöver ställas om så att alla människor får tillgång till el och annan energi producerad på ett sätt som varken hotar klimatet eller utarmar värdefull natur. Elnätet behöver till del uppdateras i relation till nya förhållanden för produktion, distribution och konsumtion. Det gäller även Örebro län.

Region Örebro län arbetar samtidigt med att skapa förutsättningar för ökad produktion av förnyelsebar el inom det egna länet. Det sker bland annat genom att ta fram en solbruksplan. Planen ska visa på möjliga gynnsamma lägen för etablering av solparker som samtidigt kan bidra till att minska de begränsningar som kraftnätet är behäftat med idag.

En utmaning för framtiden är att få transporter av människor och varor att kunna ske på ett hållbart sätt. Vi står inför en stor omvälvning av transportsystemet med självkörande fordon som kommer att ge nya möjligheter och kräver nya sätt att planera samhället. För transporter behövs energi. De energislag som används måste vara sådana att de inte förstör vår miljö och är långsiktigt hållbara. Region Örebro län ska vara en fossilfri region senast 2030 och forskning inom hållbara energisystem ska vara i fokus.

Biobränsle kan bidra till energiomställning mot mindre klimatpåverkan. På global nivå kan det dock även skada biologisk mångfald och konkurrera med matproduktion. Bioenergi bör i första hand utvinnas ur avfallsprodukter eller odlas på mark med ringa naturvärden som inte kan användas för matproduktion.

Kärnkraften är viktig för klimatneutral elproduktion. Nya kärnkraftsreaktorer som klarar högt ställda säkerhetskrav ska kunna byggas i Sverige. Region Örebro län ska bevaka den fortsatta forskningen och utvecklingen inom området för att minimera riskerna vid drift samt hantering av bränsle och avfall inom länet.

Områdesmål

- Örebro län ska vara en stark aktör när det gäller att attrahera etableringar kopplat till olika logistiska lösningar.
- Det ska bli enklare att kombinera transportmedel som cykel med tåg/buss.

INFRASTRUKTUR

Örebro län har en mycket central position i landet beträffande alla typer av transporter. För järnvägstransporter är Hallsberg en av de viktigaste knytpunkterna i Sverige och norra Europa. Örebro län ska fortsätta vara en nationell knytpunkt för landets godstrafik. Det är därför av största vikt att rangerbangården i Hallsberg byggs ut och utvecklas. Arbetet med att utveckla länets status för intermodala transporter, dvs. När omlastning mellan olika transportslag sker, måste prioriteras.

Underhåll och utveckling av regionens vägar är av stor vikt. Samtidigt som lastbilstransporter är oerhört viktiga för länets näringar, måste dessa utvecklas med minskad miljöpåverkan. Flera vägar som är särskilt viktiga för länet. Dessa behöver underhållas och utvecklas för näringslivet och persontrafiken samt för att länet ska behålla och hantera dagens godstrafik. Det avser bland annat E20, E18, RV50, RV51 och RV63.

Bredbandsutbyggnaden i länet ska fortsätta. Snabb uppkoppling är i dag en lika viktig del i infrastrukturen som el- och vägnäten. En väl fungerande uppkoppling är viktigt för såväl privatpersoner som företag och en förutsättning för regional tillväxt. Glesbygden måste få bättre IT-kapacitet. Statens huvudsakliga uppgift bör vara att skapa förutsättningar genom att undanröja hinder för utveckling samt ekonomiskt stötta där lönsamhet för utbyggnad är bristfällig. Kopparnätet får inte avvecklas innan det finns godtagbara digitala alternativ. Det är viktigt för företag och enskilda att det finns väl fungerande posttjänster i hela Sverige.

Regionen har i uppdrag att verka för övergripande samordning, samverkan och samarbete mellan aktörer verksamma i länet av betydelse för bredbandsutbyggnad. För det fortsatta utbyggandet av det finmaskiga bredbandsnätet har en bredbandskoordinator anställts. Tillsammans med Länsstyrelsen ska koordinatören arbeta vidare mot målet att 100 procent av länets hushåll och företag har fiberanslutning. Även landsbygd och mindre orter ska ha tillgång till effektiv och snabb datatrafik som klarar framtida behov. Det är av stor vikt att regionen följer den nationella planen för kopparnedläggningen, som påverkar inte minst privatpersoner och företagare på landsbygden. Alla ska ha tillgång till fungerande bredband.

Regionen äger Örebro flygplats tillsammans med Örebro, Kumla samt Karlskoga kommun. Det är idag den fjärde största fraktflygplatsen i landet och har en strategisk betydelse för näringslivet i länet. Den starka positionen ska bevaras och utvecklas. Regionen och övriga ägare ska tillsammans med näringslivet söka vägar för att utveckla flygplatsområdet för att öka andra aktörers intresse i flygplatsen. Detta med målet att öka flygplatsens självfinansieringsgrad. Flygplatsen har vidare en viktig roll för Forsvarsmyndigheten samt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Detta har tydliggjorts inte minst i samband med skogsbränder och flygplatsens centrala del för samordning av brandflyg.

Alla påverkas av klimatförändringar. Konsekvensen av en växande befolkning med ökade materiella anspråk är att jordens resurser blir allt knappare. Det krävs därför stora förändringar. Först och främst krävs nya resurseffektiva affärsmodeller och en ekonomi som bygger på ett kroppslöppssamhälle, en cirkulär ekonomi. Tanken bygger på att återanvända och laga samt betrakta avfall som en resurs. Den strävar efter produkter som är hållbara samt återvinningsbara och där icke-förnybara material över tid ersätts med förnybara. Region Örebro län ska verka för ett hållbart samhälle med en ekologisk utveckling genom att bland annat påverka förutsättningarna för förnybar energiproduktion, icke klimatpåverkande utsläpp och miljöanpassade innovationer. Ny teknik kräver och innovativa klimatlösningar kräver ekonomisk tillväxt.

Naturen är en fantastisk resurs som ska förvaltas på ett hållbart sätt. De beslut som fattas bör därför vara långsiktiga och ta hänsyn till eventuell miljöpåverkan. Regionens verksamheter ska sträva efter minskade utsläpp och bidra till en mer hälsosam miljö för människor och djur att vistas i. Investeringar i forskning och innovationer är viktiga för att den gröna näringen ska utvecklas. En god dialog mellan länets aktörer är nödvändig för att byta erfarenheter och lära av varandra i syfte

att utveckla länet. Idag står transporter för ca 40 % av Örebro läns CO2 utsläpp och domineras av vägtrafik. För att nå klimatmål måste CO2 utsläppen minska. Den viktigaste regionala åtgärden är att möjliggöra en övergång till förnyelsebara bränslen. För att medborgarna ska välja alternativa färdssätt måste dessa uppfattas som attraktiva och lösa deras transportbehov.

Minskning av antalet bilar i länets stadskärnor är eftersträvansvärt i syfte att minska buller och avgaser. Att även frigöra parkeringar i städer är viktigt för näringslivet och för dem som bor i städerna. Cykeln är ett viktigt transportmedel i många vardagar. Det måste bli enklare och tryggare att cykla i länet. Cykelbanor ska vara belysta och cyklister ska inte behöva cykla på gångbanor. Cykeln och kollektivtrafiken kompletterar varandra. Cykelparkering i anslutning till kollektivtrafiken ska främjas i samarbete med länets kommuner.

Det ska vara enkelt att betala för byte mellan trafikslag, till exempel från tåg till buss. Busschaufförer ska inte behöva kontrollera passagerarnas biljetter. Fler kontrollanter behövs för att minska antalet fripassagerare på länets tåg och bussar.

Områdesindikatorer

- 95 procent av alla hushåll och företag har tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s
- Tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s i glesbygd, andel (%)
- Andel resor inom länet som sker med gång, cykel eller kollektivtrafik

Uppdrag

- Se över cykelparkeringar vid busshållplatser
- Utveckla Hallsbergs rangerbangård för att stärka regionens position som logistikregion
- Tillse att Örebro läns unika geografiska läge fortsätter att lyftas fram och utvecklas ytterligare och att andelen aktörer som väljer att etablera sig i Örebro län
- Verka för att flygplatsen ökar självfinansieringen

KOLLEKTIVTRAFIK

Att verka för att alla invånare i regionen har en möjlighet att transportera sig ligger i Region Örebro läns intresse. Friheten att inom regionen kunna bo och leva där man vill kräver transporter. För många är bilen mycket viktig, ibland helt avgörande, för att få livet att gå ihop. Som komplement och ersättning för bilen krävs en attraktiv, trygg, tillgänglig och fungerande kollektivtrafik. Den är viktig för länets invånare när det gäller att ta sig till jobb, fritidsaktiviteter och hem. Vår utgångspunkt är att göra kollektivtrafiken till det naturliga valet.

Pendling ska löna sig och vi vill därför införa ett lägre pris på längre sträckor. Som komplement till traditionell kollektivtrafik har närtrafik införts. Den ger större flexibilitet för resenärer och kan på sikt bli mycket eftertraktad. Viktigt är att närtrafiken kontinuerligt utvärderas och kostnader bevakas.

Kollektivtrafiken ska till betydande del vara självfinansierad. Taxor och erbjudanden måste därför kontinuerligt ses över. Vi vill även utöka möjligheten att sälja annonsplatser inuti och utanpå kollektivtrafikens fordon för att annons- och biljettintäkter tillsammans ska öka kollektivtrafikens självfinansieringsgrad.

En utbyggnad av den regionala tågtrafiken är önskvärd, framför allt för att möjliggöra ökad tågpendling mellan större orter. En målsättning är att det ska vara lätt att resa med tåg mellan centralorter inom regionens samtliga kommuner.

Ekonomi, miljö och samhällsnytta måste konstant vägas mot varandra för att skapa den bästa tänkbara kollektivtrafiken, för både individ och grupp. Nya och passande tågstopp behöver kontinuerligt undersökas och övervägas.

Kollektivtrafiken i länet ska ha ett hela resan-perspektiv, där alla delar av resan, även vad som sker på väg till och från station eller hållplats, ska beaktas och finnas med i utveckling och utformning av trafiken. Upprustade och uppdaterade hållplatser samt flexibla nattstopp är liberala idéer som borde bli verklighet. Möjligheten att parkera cykel samt bil i närhet till hållplats och station bör bättras.

Region Örebro län äger tillsammans med Region Västmanland det gemensamma bolaget Svealandstrafiken som driver kollektivtrafik i båda länen. Lösningen med ett eget bolag måste ge samordningsvinster och fördelar, med exempelvis gynnsam allokering av resurser. Kontroll och konkurrenskraft i denna lösning måste kontinuerligt följas.

Svealandstrafiken bör ej fortsätta arbetet med att utveckla projektet avseende Bus Rapid Transport (BRT).

Områdesindikatorer

- Öka Länstrafikens självfinansieringsgrad med målet om 50 %.
- Andel resenärer som känner sig trygga i allmän kollektivtrafik.
- Andel trygga resor – särskild kollektivtrafik.
- Andelen resenärer nöjda med den senaste resan enligt Nöjd Kund Index (NKI).
- Resor med kollektivtrafik, resor/invånare.
- Befolkning, utanför tätort, i kollektivtrafiknära läge, andel (%).
- Befolkning, inom tätort, i kollektivtrafiknära läge, andel (%).

Uppdrag

- Utveckla kollektivtrafiken i länet för att höja attraktiviteten och nyttjandegraden.
- Fortlöpande se över alla stråk med dubbeltrafik i egen regi i syfte att hålla nere kostnader samt utveckla hela resan-perspektivet.
- Öka graden av ett ”hela resan-perspektiv” i planering och genomförande regionens kollektivtrafik.

PROJEKT OCH SAMARBETEN

Region Örebro län ingår idag i en rad olika projekt och samarbeten. När det gäller infrastruktur och transporter finns exempelvis; ”En bättre sats”, ”Stockholm-Oslo 2.55” och ”Botniska korridoren”.

I samarbetet med en rad andra regioner inom Botniska korridoren, knyter vi samman järnvägen i norra och mellersta Sverige med Europa. Detta utgör exempelvis Sveriges enda järnvägskoppling med Finland. Botniska korridoren länkar samman de norra regionerna med vår regions viktiga järnvägsnav - Hallsberg. Botniska korridoren är den främsta godstransportleden från Haparanda i norr till Örebro/ Hallsberg och Arlanda – Stockholm i söder.

Vi ser det som viktigt för hela länet att Region Örebro län fortsatt finns med i samarbetet Botniska korridoren och verkar för vår roll som järnvägslogistiskt län in i framtiden. Tågförbindelsen Stockholm-Oslo 2.55 är en viktig och prioriterad satsning som likaledes befäster länets position som transportnav.

Uppdrag

- Fortsätta arbetet med Stockholm-Oslo 2.55 och Botniska korridoren. För att tillse att dessa projekt/samarbeten gynnar och höjer attraktiviteten som region när det kommer till transport och godshantering.

Tillväxt

Globaliseringen leder till stora förändringar av Sverige. Det innebär en ökad ekonomisk tillväxt och ökar individens frihet. Samtidigt finns utmaningar med skillnader mellan å ena sidan städer med en starkt växande privat tjänstesektor och å andra sidan områden med en hög sårbarhet och lokala utmaningar. Vi vill att hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas till vara. Därför måste människor och företag över hela landet ges möjligheter att växa och utvecklas.

Att få ha en dröm och jobba hårt för att den ska gå i uppfyllelse, att klara sig själv och styra över sitt eget liv – det är en frihet som vi vill att fler ska få uppleva. Den stora klyftan i Sverige går mellan den som har ett arbete och den som inte har det. I utanförskapet växer en ny underklass fram, och här finns risk att gängkriminalitet och annan brottslighet får fäste. Det här är ofrihetens Sverige.

Region Örebro län måste utveckla arbetet med att öppna dörrar in på arbetsmarknaden, med hjälp av till exempel lärlingsplatser, fler enklare jobb och startjobb med lite lägre lön. Genom att anställa de som har svårast att få jobb idag, kan fler få sitt första jobb och klara sig själva. Och när man väl kommit in på arbetsmarknaden och får visa vad man kan, är det lättare att söka sig vidare till nästa jobb. Det är alltid bättre att få ta ansvar för sin egen försörjning än att bli beroende av bidrag. Så får fler människor en chans att leva självständigt och då blir vi fler som kan vara med och bidra till ett ännu bättre Sverige.

Forskningsläget kring regionalt företagsstöd är mycket svagt för att det skulle ge någon tillväxteffekt. Att stödja något genom att ge ett ekonomiskt tillskott kallas i normala termer för att ge ett bidrag. Då företagsstöden till stor del saknar någon reell stöttande aspekt, mer än den initiala kontakten med regionen och slutredovisningen av de utlovade medlens användning, är det tveksamhet om det egentligen är tal om ett stöd i ordets rätta mening. Företagsstöd är därför inget annat än bidrag och företag ska i regel inte få bidrag för att driva sin verksamhet.

Utöver de delar och organisationer regionen arbetar med för att stödja näringsliv och innovation finns liknande organisationer som drivs av kommuner eller av aktörer med statlig finansiering. Eftersom viljan till att stödja innovation och tillväxtskapande verksamhet är stor från många aktörer på flera håll finns en bristande samordning mellan dem. Det innebär att risken för att det existerar överlappande verksamhet mellan aktörerna är stor. Därför behöver regionen kontinuerligt följa upp och kartlägga alla de olika aktörer som är verksamma i länet med syftet att stödja tillväxt och innovation.

Områdesmål

- Den ekonomiska tillväxten i länet ska öka
- Fler funktionsnedsatta ska matchas med ett arbete
- Örebro län ska öka internationella satsningar på hållbar utveckling

Uppdrag

- Stärka samarbetet med Stiftelsen Activa
- Startjobb – fler kan få jobb och egen lön om det blir billigare och enklare att anställa
- Påbörja ett arbete för att utveckla kontanta företagsstöd

FÖRETAGANDE OCH ARBETSMARKNAD

Det är genom företagens möjlighet att växa som jobb skapas. Fler jobb i växande företag betyder nya livschanser för individer, minskat utanförskap och i förlängningen ökade skatteintäkter; vilket i sin tur finansierar den gemensamma välfärden.

I dag är det inte lika självklart att starta eget som att ta anställning. Det handlar mycket om vilken erfarenhet individen har av företagande, men också om vilken kunskap individen har fått om företagande via skolan. En god väg till nyföretagande är deltagande i verksamheter så som Ungföretagande. Där får ungdomar förverkliga sina idéer och pröva sina vingar som entreprenörer tack vare stöd från ideella aktörer. Förutsättningarna för sådana samarbeten mellan skolväsendet och ideella aktörer ska vara goda och bör utvecklas.

En hållbar arbetsmarknad handlar om att skapa ett samhälle för alla. Där alla får möjlighet att förverkliga sig själva, med eller utan funktionsnedsättning. Regionen behöver arbeta för att riva hinder och skapa en rättvis arbetsmarknad för den som har en funktionsnedsättning. Att ha ett jobb eller sysselsättning är viktigt för möjligheten att leva ett gott liv. Aktivitet och gemenskap är alltid bättre än passivitet och utanförskap. Det finns arbeten som passar även för den med neuropsykiatrisk eller fysisk funktionsnedsättning och regionen ska erbjuda de som lever med en funktionsnedsättning hjälp och stöd för att hitta ett arbete. Alla människor ska kunna ses som en tillgång på arbetsmarknaden. Arbeten kan skapas i kunduppdrag, på marknadsmässiga villkor och i konkurrens med andra. Arbetsföra personer med en funktionsnedsättning skapar en konkurrenskraftig arbetsmarknad och genom regionens aktiva stöd med matchning skapar vi möjligheter till viktiga jobb.

Region Örebro län behöver säkra att villkor vid upphandlingar är gynnsamma för socialt företagande. Kooperationen, med sina liberala rötter, har i minst 150 år bidragit till en positiv samhällsförändring och med en affärsmodell som bygger på demokratiska fundament gjort ekonomisk och social nytta för såväl sina medlemmar som för samhället. Upphandlingsregler som missgynnar kooperativa och sociala företag försvårar utvecklingen. Region Örebro län ska utveckla den resurseffektiva, cirkulära och biobaserade ekonomin i samförstånd med det sociala företagandet i länet.

Områdesindikatorer

- Antal nystartade företag per 1000 invånare ska vara högre än snittet för riket.
- Företagsförekomster, antal/1000 invånare.
- Bruttoregionalprodukt (BRP) per sysselsatt ska öka mer procentuellt än i jämförbara län.

Uppdrag

- Stärka samarbetet med Ung Företagsamhet.

INNOVATION OCH KUNSKAP

Kunskap och kompetens är ett av Sveriges främsta konkurrensmedel. Näringslivet behöver rätt kompetens för att vara konkurrenskraftigt och arbetsmarknadsregionen i länet behöver erbjuda arbetsgivare den kompetens de söker.

Företagens allt större problem med kompetensförsörjning riskerar att få stora konsekvenser för Regionens tillväxt och välfärdsskapande krafter. För att säkra kompetensförsörjningen på lång sikt krävs utbildning med vuxenutbildning, högskolor och universitet av hög kvalitet. Yrkeshögskolan har här en viktig uppgift att fylla då den är en effektiv utbildning som är kopplad till behovet i den regionala arbetsmarknaden.

Som region ska vi samarbeta med näringsliv, civilsamhälle och akademi. Akademin inom länet är en avgörande del i att samordna nätverk inom de tillväxtskapande aktörerna. Relationen och samarbetet med Örebro universitet är av högsta vikt för Region Örebro län och Universitetssjukhusets utveckling. Örebro universitet är den största aktören inom akademisk verksamhet i Örebro län men inte den enda.

Örebro Teologiska Högskola är en bidragande del i att göra teologi till ett specialiserat akademiskt ämne inom Örebroregionen. Vård kommer i olika former och själavård är lika viktigt för en god hälsa som sjukvård. Även om ett brutet ben kan läka har en bruten människa svårare att utan hjälp bli hel. Vidare kan teologin medverka till att ge svar på människans själsliga drivkrafter för att bidra till samhället, inte enbart de ekonomiska. Trots detta saknas något formaliserat samarbete med Örebro Teologiska Högskola liksom regionens samarbete med Örebro universitet.

I Lindesbergs kommun ligger forskningsstationen Grimsö, vilket är en del av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). På Grimsö bedrivs forskning inom ekologi och människors attityder till rovdjur.

Regionen har ett intresse av att involvera sig i verksamhet som minskar den människans påverkan på naturen, klimatet och miljön. Därför är det viktigt att alla aktörer som kan vara en del av det arbetet inkluderas i regionens akademiska samverkan. Den cirkulära ekonomin där hållbara och miljövänliga alternativ ses som en självklarhet behöver vi se till alla parter som kan vara bidragande i det arbetet.

Hällefors kommun har länge varit värdkommun för Grythyttans Restauranghögskola som är en del av Örebro universitet. Verksamhet på Campus Grythyttan bidrar inte bara till lokalsamhället utan är en del av att sammanhållet innovations och akademiskt kluster kring livsmedel och värdskap.

Det är viktigt att ta i beaktande de platser runt om i länet där akademien är verksam och säkerställa att den verksamhet de bedriver på plats kan fortgå även i framtiden. Det är en styrka att Örebro län har flera kommuner i länet där akademien är verksam genom forskning och utbildning. Här behöver Regionens bevakning och förvalta regionens intressen kring en spridd akademi inom länet och vårda dessa lokaliseringar. För att säkerställa goda relationer och bidra till den regionala utvecklingen bör ett samarbetsavtal upprättas Region Örebro län och länets akademiska aktörer.

Samarbetet ska syfta till att utveckla ett starkare gemensamt regionalt ledarskap och att stärka förutsättningarna för att i gemensamma frågor utveckla forskning, utbildning, innovation samt verka för en gynnsam samhällsutveckling.

Om inte arbetskraft med rätt kompetens finns tillgänglig riskerar företag att tvingas lägga ner sin verksamhet eller flytta den till andra länder. För att säkra kompetensförsörjningen på lång sikt krävs utbildning med vuxenutbildning, högskolor och universitet av hög kvalitet. Yrkeshögskolan har här en viktig uppgift att fylla, då den är en effektiv utbildning som är kopplad till den regionala

arbetsmarknaden. Också de högre lärosätena en viktig uppgift. Därför uppmuntrar vi dem att öka samverkan med det regionala näringslivet, kommunerna och den region de är verksamma i.

Ska vi locka de skarpaste studenterna till en forskarkarriär och få dem att vilja stanna där måste de ha bra villkor. Region Örebro län behövara vara en del i akademins infrastruktur för att säkerställa länet som en god arena för forskning och utveckling.

Forskningen om civilsamhället är en viktig del av kunskapsutvecklingen inom många akademiska discipliner. Det finns ett behov av ökad kunskap om den civila sektorn och dess betydelse såväl samhälleligt som ekonomiskt. Kunskapen om civilsamhällets roll, utveckling och uppdrag bör öka, genom forskning och genom statistik. Region Örebro län behöver i större utsträckning stöda och ge bidrag till forskning projekt som stärker sin inom den regionala utvecklingens område med fokus på att utbilda doktorander inom länet.

Områdesindikatorer

- Antal verksamma doktorander inom Örebro län.

Uppdrag

- Region Örebro län upprättar ett samarbetsavtal med Sveriges lantbruksuniversitet och Örebro Teologiska högskola.
- Utveckla tydliga samarbetsformer med aktörer inom forskning och högre utbildning i länet.
- Säkerställa Campus Grythyttan som en nod för utbildningar inom gastronomi.

EUROPA OCH INTERNATIONALISERING

I en värld som blir alltmer globaliserad är det betydelsefullt att Region Örebro län deltar i internationella samarbeten. Regionen ska vara med i utbytet av kunskap, information och teknik. EU-samarbetet innebär möjligheter för att samarbeta med likasinnade aktörer och skapa nätverk med aktörer i andra länder. Mycket av samarbetet handlar om idéutbyte, lära med och av varandra.

Länets kommuner spelar en viktig roll för att stärka och utveckla det lokala näringslivets och även det lokala civila samhällets internationella kontakter. Hinder i form av brist av information och svårigheter att överblicka de olika utlysningarna gör det svårt för många aktörer att ta del av det som EU erbjuder. Många uttrycker att de inte får de hjälp och stöd de behöver i ansökningsfasen med administrationen. Regionen behöver därför bidra till att göra det lättare för kommuner att ansluta sig till internationella samarbeten inte minst inom EU. Eftersom samarbetet är gynnsamt och givande men det administrativa arbetet är belastande måste regionen stötta kommunerna. Det måste bli lättare för kommunerna i länet att påverka och delta i projekt och lagstiftning som påverkar länet på lokal nivå.

EU beslutar dagligen om lagar och regler som påverkar alla aktörer inom Örebro län. Tillsammans med Dalarna och Gävleborg har Region Örebro län en gemensam förening, Central Sweden, som bevakar regionernas intressen. Regionen deltar även i Assembly of European Regions (AER), Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe (CPMR) där kunskap och erfarenheter utbyts och gemensamma intressen drivs med hundratalet andra europeiska regioner.

Regionen behöver bli bättre på att delta i projekt och söka EU-medel. Region Örebro län måste arbeta för att få en större del av medfinansieringen som tillgängliggörs genom EU:s strukturfonder, program och samarbeten. Genom att öka andelen medfinansiering kan vi omfördela de regionsbidrag som läggs på regional utveckling. Regionens samarbete med EU är en lärprocess och utbytet av kunskap och teknik en god investering. Regionen behöver göra regionala satsningar för att öka engagemanget i EU-samarbetet bland länets alla aktörer. Ju större engagemang inom länet som helhet desto mer makt kommer regionen ha i påverkan på kommande EU-projekt innehållsmässigt och budgetfördelningsmässigt, även som liten part.

Hållbarutveckling främjas inom EU-samarbetet. Omställningen till förnyelsebar energi och långsiktiga lösningar för hållbara energisystem är något regionen behöver utveckla. Att sprida kunskap och teknik internationellt är en global lösning på ett globalt problem. Region Örebro län måste arbeta mer internationellt i hållbarhetsfrågan.

Områdesindikatorer

- Aktivt deltagande i europeiska regionkommittén
- Antal internationella samarbeten

Uppdrag

- Avlasta kommunerna i att administrera sökandet av EU-medel och projekt
- Öka lokala näringslivets internationella kontakter
- Öka andelen EU-medel i projekt i länet
- Säkerställa att lärdomar finns kvar i organisationen oavsett om personal byts.

Kulturellt välbefinnande

Liberal kultursyn är tron på fria individers utvecklingsmöjligheter. Kultur är mycket högt prioriterat i ett liberalt samhälle. Ett fritt och livaktigt kulturliv är viktigt för demokratin. Den ger människor verktyg att förstå, ifrågasätta, påverka och se på samhället ur nya perspektiv. Det är kulturen som vidgar tanken och hjälper till att frigöra människan sig från sin egen begränsade värld. Ett öppet samhälle består av litteratur, konst och andra kulturella uttryck som provocerar och utmanar. Därför skall alltid principen om armlängds avstånd beaktas, där politiken får bestämma över kulturens anslag, men inte över det konstnärliga innehållet

Kulturen är ett av regionens kärnuppdrag och har ett egenvärde. All kultur ska stå fri från politisk styrning och vara en oberoende och kritisk röst i samhällsutvecklingen. Region Örebro län väljer att stötta kulturen i huvudsak för att länsinvånarna ska få tillgång till ett rikare kulturliv. Därför måste det offentliga bidraget till kulturen i första hand baseras på de som upplever och tar del av kulturens villkor, inte på kulturskaparna villkor.

Att värna om kulturinstitutionerna är ett viktigt uppdrag. Örebro läns museum, Länsteatern i Örebro och Länsmusiken har alla stor betydelse för att många människor ska kunna erbjudas ett rikt kulturliv i hela länet. Med Region Örebro län som huvudman för viktiga delar av länskulturen ska målet vara att fler länsinvånare tar del av det samlade kulturutbudet. Museernas roll som bildningsinstitutioner och forskningsanknytning ska stärkas. Genom att ge kulturen en viktig plats i regionens verksamhet ges också möjlighet att stödja det stora frivilliga folkrörelsearbetet som utförts av många ideella organisationer, som exempelvis ungdoms-, idrotts-, hembygds- och pensionärsorganisationer samt studieförbund.

För att öka kulturinstitutionerna självständighet ska regionen påbörja ett arbete som syftar till att öka intäkter genom sponsring och donationer från besökare och företagare i länet. Det är viktigt att ökade intäkter inte minskar de regionala bidragen utan ses som ett komplement till den offentliga finansieringen.

Utövande av kultur behöver inte alltid bygga på värderingar som vi idag finner självklara. Om kulturen ska vara fri måste även samhällets mest grundläggande förhållningsätt tillåtas utmanas. Därför bör regionen inte ställa krav på värderingar som ska lyftas fram inom konsten.

Kulturen är en bidragande kraft i utvecklingen av ett demokratiskt och humanistiskt samhälle. Idag är en stor del av länets kultur beroende av offentlig finansiering. För dessa är det viktigt att det finns en säker finansiering över tid, flerårsprojekt med årlig uppföljning bör därför eftersträvas för återkommande verksamheter.

Att nå de som annars inte skulle få uppleva kultur är ett prioriterat uppdrag för kulturverksamhet inom regionen. Kulturens roll i länets integrationsarbete bör tydliggöras.

Genom tät samverkan mellan centrala aktörer kan framgångsrika projekt och verksamheter inspirera till positiva kulturella upplevelser.

Region Örebro län ska också stå upp för och stödja professionella kulturskapare och kulturaktörers möjligheter att verka fritt i Örebro län, trots risk för hot och hat. Detta bidrar till mångfald och ger näring åt demokratin. Region Örebro län utreder förutsättningarna för att öka de regionala kulturinstitutionernas intäkter från näringslivet och privatpersoner genom reklam, sponsring och mottagande av donationer. Region Örebro läns arbete med kultur definieras utifrån tre olika kulturperspektiv. Skapande kultur, bildning och folkbildning samt civilsamhälle och sammanhang.

Områdesmål

- Regionen ska främja god tillgång till professionell konst inom områdena teater, musik, dans, bild och form, bibliotek, litteratur, museiverksamhet, hemslöjd liksom kulturarv och arkiv.
- Regionen ska sträva efter att skapa ett tillgängligt kulturliv för barn och unga utan att för den delen tappa bort behovet av kultur och positiva upplevelser för regionens äldre.
- Kulturen som hälsobefrämjande och som en del i läkningsprocesser ska uppmärksammas och sätta tydligare avtryck i hälso- och sjukvården, liksom i kommunernas äldrevård.

Uppdrag

- Kulturens roll i länets integrationsarbete bör tydliggöras.
- Utvecklat samarbete mellan regionen, kommunernas kulturskolor och universitetet.
- Långsiktiga projekt med samverkan mellan olika kulturutövare ska utvecklas.
- Utökad arbete med sponsring och donationer till regionens kulturinstitutioner.

SKAPANDE KULTUR

Kunskap, bildning, inlevelseförmåga och kreativitet stärker individens självständighet. Regionens kulturpolitiska kärna är därför att fler ska möta mer kultur av hög kvalitet. Att anse att kulturens kvalitet varierar är ett naturligt mänskligt fenomen och står inte i strid med en liberal grunduppfattning. Däremot ska inte politiken definiera detta.

Regionens kultursyn ska bygga på en meritokratisk ansats. Den som anstränger sig hårt också har rätt att njuta framgången av sitt arbete. Talang och hårt arbete ska premieras. Regionens kulturpolitik ska därför sträva efter att låta talanger utvecklas.

Självständighet är fundamentalt för våra institutioner. När vi betraktar utvecklingen i vår omvärld påminns vi om hur viktigt det är med självständiga kulturinstitutioner. Armlängds avstånd är en princip inom kulturpolitiken som handlar om att politiker inte ska lägga sig i verksamheternas innehåll. Det är en princip som ska värnas och som kan stärkas. För att säkra detta behöver regionen verka för att självständigheten stärkas ytterligare.

För att en konstnär ska ha möjlighet att kommersialisera sitt skapande krävs arenor som lämpar sig för att göra det. Den digitala utvecklingen har gjort att konstformer som musik och litteratur har lätt att nå ut och lättare kan distribueras, men för den skapande bildkonsten har det inte inneburit samma möjligheter. Risken som det innebär för en bildkonstnär att hyra en lokal för att nyttja som galleri ofta är stor vilket medför att få vågar sig på det. Många mindre orter inom länet upplever idag en stark nedgång för den lokala handeln och det hör inte till ovanligheten att butikslokaler står tomma under lång tid. Här kan Region Örebro län gå in och hjälpa konstnärer med att hyra dessa tomma lokaler för galleriverksamhet under en kortare tid. Konstnären behöver då inte riskera personlig konkurs om viljan finns att försöka livnära sig på sin konst och galleriverksamhet. Samhället i stort undviker då även den negativa sociala effekt tomma butikslokaler har på en ors självbild.

Sveriges kulturliv berikas av influenser från andra kulturer och Region Örebro län behöver uppmuntra till fler internationella utbyten. En framträdande position på de internationella scenerna inom litteratur, musik, film och konst är viktig del av kulturutvecklingen, men också en viktig del av att skapa möten det nya oväntade. Örebro län ska vara en attraktiv plats för konstnärer från andra delar av världen. Den främsta förutsättningen för det är att garantera att Örebro län fortsätter att ha konkurrensfördelar som kunskaps- och teknikkluster inom regionen. I detta arbete är alla insatser på kultur och bildningsområdet, liksom goda villkor för kulturutövare viktiga. Men det behövs också speciella satsningar för att ge kreatörer och kulturarbetare möjlighet att arbeta från länet mot den globala kulturmarknaden.

Örebro län ska vara en attraktiv plats för konstnärer att verka på. Skapandet av kreativa miljöer ska vara prioriterat i stadsplanering, stadsutveckling och arkitekturstrategi. Fler fristadsförfattare och fristadsbostäder behövs över hela länet.

På flera områden finns i dag koppling mellan kvalitet och bidrag, det gäller till exempel för litteraturstödet. Vi menar att alla regionala bidrag och anslag till institutioner, kulturskapare, fria grupper etcetera ska vara utformade på ett sätt som bidrar till långsiktig kvalitetsutveckling. Särskilda utvärderingsgrupper – med armlängds avstånd till politiken – bör tillsättas på respektive område för att utvärdera kvalitetsaspekter. Internationellt deltagande i dessa grupper bör eftersträvas. För att frigöra resurser till nyskapande och hög kvalitet måste verksamheter av dålig kvalitet kunna läggas ner. Det bör ske i betydligt större omfattning än nu. Slentrianmässig anslags- och bidragsgivning är aldrig bra, särskilt inte inom kulturområdet. För att stärka kvalitetsaspekten och undvika slentrian bör upphandlingar, utlysningar och platsannonser etcetera utformas könsneutralt och intervjugrupporna bör bestå av både män och kvinnor.

Även om armlängds avstånd upprätthålls är Region Örebro läns finansiering av kulturen en svaghet för självständigheten. Det är bra för det demokratiska samtalet med fria, självständiga och starka kulturinstitutioner. Därför är det viktigt att finansieringen av kulturen i regionen är bred. Bidrag och anslag bör kompletteras med en offensiv politik för att öka andra finansieringskällor. Villkor för stöd från den privata sektorn måste förbättras utnyttjas i högre grad.

Region Örebro läns arbete med film som kultur ska vårdas, värnas och utvecklas av de parter som är engagerade i att utveckla film. Regionens roll bör handla om att skapa goda villkor, inte riktade bidrag. Direkta stöd och ersättningar för filmskapare är inte något som regionen ska ägna sig åt.

Ska stipendieverksamhet ha någon effekt och verkan på kulturskapare behöver de vara av sådan omfattning att det gör en betydande skillnad i kulturskaparens liv. Fler långa stipendier på fem till tio år bör inrättas för att fler kulturskapare ska få möjlighet att söka och få dessa stipendier. Fördelning av stipendierna ska ske utifrån kvalitetsaspekter. Självklart kan årliga stipendier fylla en funktion för att visa uppskattning för kulturskapare som under lång tid har bidragit till den regionala kulturen, men om stipendier ska göra skillnad och ge bra förutsättningar för kulturskapande måste de bli större och ha en reell påverkan på den ekonomiska situationen för utvalda kulturskapare.

Områdesindikatorer

- Öka internationaliseringen.
- Självständiga kulturinstitutioner.

Uppdrag

- Införa stöd till att hyra tomma butikslokaler i småorter för att upplåta dem till galleriverksamhet tills hyresvärden kan hitta en annan hyresgäst.
- Bidrag och anslag ska vara kvalitetsdrivande.

BILDNING OCH FOLKBILDNING

Varje invånares tillgång till utbildning och bildning är en självklar utgångspunkt för en fri och utvecklande kulturpolitik. Rösträtten och bildningsidealet hänger tätt samman. Det demokratiska samhället förutsätter upplysta och bildade medborgare som kan fatta rationella beslut innan de fattar beslut om vad de ska rösta på i allmänna val. En befolkning som inte är bildad faller lätt offer för demagoger eller utnyttjas av politiska partier vars enda syfte är att tillförskansa sig själva makten.

Den liberala demokratin uppgift att ge medborgarna möjlighet att bilda sig är fundamentalt för vårt samhällsskick. Bildningstanken är sprungen ur upplysningen och dess tro på det mänskliga förnuftet. Att bilda sig innebär därför att ta del av det bästa som mänskligheten skapat på olika områden, inte minst när det kommer till konsten. För att kunna göra det behöver man förbereda sig genom att skaffa sig de nödvändiga kunskaper som krävs för att kunna ta del av, förstå och njuta av mer komplicerade verk som kräver större förförståelse.

Folkhögskolorna är en viktig del av folkbildningens infrastruktur i Örebro län. Dessa ska värnas men även utvecklas. De kurser och inriktningar som erbjuds på folkhögskolorna ska utvärderas och förändras för att möta samtida behov. Om intresse finns för externa parter så som studieförbund eller annan ideell verksamhet att ta över huvudmannskapet för någon av regionens folkhögskolor ska regionen vara öppen för det. Ett överlämnande av huvudmannskapet ska inte leda till en avveckling av folkhögskolorna.

Bibliotekens roll är och förblir det öppna rummet, öppet för alla utan legitimation: en demokratiresurs. Här tillgängliggörs litteratur, medborgarkontakter tas, konsten får leva och kulturen frodas. Region Örebro län genom sitt uppdrag att driva regional biblioteksverksamhet har ett ansvar att stödja samtlig biblioteksverksamhet i länet.

Som en del i integrationsarbetet visar också flera projekt i Norden att biblioteken kan vara en resurs också för studieförbund och för civilsamhället i form av föreningar att interagera med nya medborgare. Biblioteken i dag är mer än en samling böcker till utlåning – de är också en plats där det finns någon att hålla i handen när man söker information, när man bildas och utbildas. Bibliotek är inte en plats där man får bete sig hur som helst. Den som upprepade gånger missköter sig och stör andra måste därför kunna nekas tillträde.

Att säkerställa läslusten samtidigt som nyfikenheten till konst och kultur grundläggs, tillsammans med ett kritiskt tänkande är en nödvändighet för våra barn och unga. Därför måste också skolbibliotekens roll, och särskilt de pedagogiska bildningsresurserna i form av skolbibliotekarier och liknande, lyftas. Ett välfungerande skolbibliotek är en del av den pedagogiska spetsverksamheten och en grundsten i en bildningsvärnande kulturpolitik. Väl fungerande skolbibliotek är därför en avgörande nyckel för att öka likvärdigheten.

Barn och unga uppmuntras att läsa genom skolan och biblioteken men utan lokala bokhandlare är det lätt att läslusten förvandlas till ett tvång som enbart associeras med skolas utvalda böcker och texter. För att stimulera till läsning måste det finnas möjlighet till att själv hitta och köpa böcker som man finner intressanta. Även om det idag finns goda möjligheter till att handla böcker online fyller den lokala bokhandeln en funktion som de digitala bokhandlarna inte kan. En bokhandel kan erbjuda personlig service och vara ett stöd för den som vill hitta rätt bland den djungel av litteratur som erbjuds. Bokhandeln kan även fungera som en lokal kulturell mötesplats som uppmuntrar och påminner om litteraturens värde i samhället. Regionen Örebro län kan inte som offentlig aktör subventionera eller ge bidrag till bokhandlare trots det stora samhällsvärde som de har. Däremot kan regionen bidra genom att upphandla och köpa in den litteratur som behövs genom krav på lokal tillgänglighet. Därför bör Region utreda möjligheten till en tillämpning närhetsprincipen vid inköp av litteratur.

Föreningar, stiftelser och andra aktörer som arbetar med folkbildning ska uppmuntras till öka länsandet i samhället. Aktörerna inom ett område vet bäst själva vilken litteratur som är högst aktuell för deras verksamhet. Därför behöver vi uppmuntra till att organisationer själva ska kunna köpa in litteratur och tillgängliggöra den för sina medlemmar och allmänheten. Genom att stödja småskalig biblioteksverksamhet får vi en större mångfald av aktörer och därav bidrar till en utökad folkbildning från aktörer som har störst kompetens inom sitt område.

Med folkbildningens viktiga arbete i fokus – att bidra med diskussioner, debatter, föreläsningar, studiecirkel och utställningar över hela landet – kan bildningen och kulturen leva och frodas. Därför måste stödet till folkbildningen också präglas av långsiktighet. De förslag som kommer från det offentliga om särskilda anvisningar och satsningar inom särområden fragmentiserar och försvårar det som ska vara fritt och frivilligt. Region Örebro län ska ha en fortsatt stark tilltro till folkbildningen och dess förmåga att utgå från var och ens möjligheter men också olika förutsättningar att vilja växa, utvecklas och bidra, kan också samhället växa.

Folkbildningens uppdrag måste syfta till att ge individer nya perspektiv de annars inte skulle tagit till sig själva. Studieförbundet behöver därför i större del ges möjlighet och uppmanas till att bedriva en verksamhet utifrån egen expertkunskap och inriktning. Studieförbundet är en folkbildningsinstitution och inget alternativ till fritidsgårdar eller annan utbildningsverksamhet som individen skulle tagit till sig själv på eget bevåg. Studieförbundet ska därför inte lockas med offentliga medel till att ta över eller utföra uppdrag åt det offentliga. Det ska självklart finnas en god kommunikation mellan den offentliga förvaltningen och studieförbundet, men allt arbete ska ske i samförstånd och tillgång till offentliga bidrag och stöd ska inte öppnas upp för de som väljer att tillmötesgå det offentliga vilja.

Områdesindikatorer

- Antal unga som är aktiva i föreningslivet
- Riktvärden för pedagogiska bildningsresurser bör vara en på 400 elever
- Närhet till närmaste bokhandel

Uppdrag

- Lyft bibliotekens status
- Införa utvecklingsbidrag för att rusta upp små och ideella bibliotek
- Folkbildningens ställning ska stärkas

CIVILSAMHÄLLE OCH SAMMANHANG

Civilsamhället är grunden för det samhälle vi lever i. Det är de av individer skapade gemenskaperna som lägger grunden för såväl privat som offentlig sektor. Den offentliga sektorns välfärdstjänster kompletterar civilsamhället inom av medborgarna beslutade ramar.

Civilsamhället behöver ses ur ett brett synsätt. Örebro län har ett tätt närverk av förening med en mångfald av idéburna organisationer, allt från lokala intresseföreningar till nationella förbund. Men civilsamhället är mycket större än så. Det moderna civilsamhället finns i många olika former, såväl traditionella folkrörelser som nya i huvudsak nätverksbaserade initiativ. Denna utveckling ska bejakas. Region Örebro läns förhållningssätt till civilsamhället behöver inkludera det frivilligengagemang som bedrivs digitalt. Örebro läns unika historia med ett län som genomsyrats av folkrörelseengagemang, lägger en god grund för fortsatt regional utveckling.

Det civila samhället är grunden till välfärdssamhället. Det offentliga har utvecklat och ofta förbättrat den välfärd och den service som det civila samhället en gång startade. Ibland har det offentliga även gått över gränsen och tagit över verksamheter som bättre skulle göras av den civila sektorn. Region Örebro län behöver verka för att ha samverkansavtal med civilsamhället och dess aktörer. En överenskommelse om vilka förhållningssätt som gäller ger ett utgångsläge för civilsamhället och föreningslivet i stort att förhålla sig till och ha som grund. Det ska vara förutsägbart hur det offentliga agerar i relation till civilsamhället, annars riskerar enskilda aktörer att både gynnas och drabbas av tjänstemän och det offentliga subjektiva bedömning.

De politiska partierna alltid en del av civilsamhället, aldrig en del av den offentliga sektorn. En politisk beslutsfattare är i sitt uppdrag alltid en företrädare för sina uppdragsgivare, de enskilda människorna. De politiska partierna måste åter bli företrädare för medborgarna och civilsamhället in i den offentliga sektorn. I dag är såväl partier som politiker alldeles för ofta att betrakta i huvudsak som organisationsföreträdare inom offentlig sektor, i motpartsförhållande till civilsamhället. Det här skapar en svårighet från politiker och samhället i stort att klargöra vem som bestämmer inom offentlig verksamhet. Alla ”politiker” bestämmer inte och det bör klargöras. När politiker enbart benämns vid namn och som ordförande eller likvärdigt i en nämnd suddar det ut den ideologiska olikheten politiker emellan. Därför bör politiker i alltid redovisa partitillhörighet och om de är styrande eller inte i en kommun. Om inte politiken själva är tydliga med den skillnaden blir det svårt för allmänheten att själva hålla ordning på den lokalpolitiska sammansättningen.

Region Örebro län behöver arbete för ett starkare, mer oberoende och mer livskraftigt civilsamhälle. Den civila sektorn i form av små och stora föreningar, stiftelser, kooperativ och andra former för samhällsarbete på idéburen grund kan ha en mycket större roll i att tillhandahålla de välfärdstjänster som vi alla är med och bekostar gemensamt – om den ges de rätta förutsättningarna. Därför behövs ett tydligt politiskt mål om att möjliggöra tillväxt och utveckling av civilsamhällets produktion av välfärdstjänster. Mycket talar för att civilsamhällets produktion av dessa tjänster kan öka kraftigt jämfört med i dag. Upphandlingar bör därför utformas så att det är möjligt för civilsamhällets aktörer att agera som leverantör. Det kan till exempel handla om att anpassa volymen på den upphandlade tjänsten så att det är meningsfullt för civilsamhälletsaktörer att lägga anbud.

Idrottsrörelsen är en omistlig del av civilsamhället. Idrotten brukar sägas är Sveriges största folkrörelse, de behöver vi bejaka. Region Örebro län ska främja en fri och självständig idrottsrörelse. För att idrotten ska ha långsiktiga förutsättningar gällande professionell idrott och idrott som upplevelse behöver regionen ta fram en strategi för den professionella idrotten i länet. Strategin bör innefatta elitidrottens förutsättningar för ett framtida utövande på en hög nivå.

Områdesindikatorer

- Andel egenfinansiering av föreningars verksamhet
- Deltagande i barn och ungdomsverksamhet vid skolor, mattjänst och liknande serviceverksamhet

Uppdrag

- Hinder för idrottens möjligheter till egenfinansiering bör identifieras och undanröjas
- Regelverk och kontrollen behöver skärpas så att extremistiska och våldsbejakande rörelser inte får stöd. Riktad verksamhet sker med fördel genom IOP-lösningar
- Öppna fler områden inom regional service för ideella aktörer, exempelvis fritidsverksamhet

Ekonomi

SAMHÄLLSEKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

Internationell ekonomi

I år dämpas inflationen i flertalet av världens ekonomier och stabiliseras nära inflationsmålen, vilket får flera centralbanker att sänka styrräntorna. Det gör att den globala efterfrågan gynnas, men stimulansen blir liten jämfört med föregående års åtstramning. De högre prisnivåerna ligger kvar och det tar tid innan räntesänkningarna ger full effekt, den globala tillväxten tar därför fart först år 2025. BNP-tillväxten i Sverige dämpades mer än i stora delar av omvärlden 2022–2023, mycket beroende på högre räntekänslighet. Den lägre inflationstakten i år gjorde att Riksbanken redan vid sitt maj-möte sänkte styrräntan och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) räknar med ytterligare tre sänkningar under året. Svensk ekonomi har legat före andra länder i nedgångsfasen och SKR räknar därför med en tidigare uppgång, men det kommer ändå att dröja till 2025 innan de lägre räntorna slår igenom och tillväxten tar fart ordentligt. Då räknar SKR med att BNP ökar med 2,8 procent jämfört med 2024 års tillväxt på 0,6 procent. 2024 blir löneökningstakten högre än inflationen, något som får hushållens reallöner att öka. Tillsammans med uppdämda konsumtionsbehov, bidrar reallöneutvecklingen till en högre hushållskonsumtion. Dessutom blir hushållens ränteutgifter lägre och det lägre ränteläget bidrar dessutom till att kreditgivningen blir mindre stram. Många arbetsgivare har behållit den fasta personalen så länge som möjligt, till skillnad från tidigare konjunkturedgångar. I år väntas företagen inte kunna fortsätta med hamstringen av arbetskraft vilket gör att fler företag minskar sin personalstyrka och sysselsättningen faller. Arbetslösheten stiger därmed till 8,5 procent som årsgenomsnitt. När efterfrågan och BNP ökar under 2025 kommer medelarbetstiden att öka. Därefter ökar även sysselsättningen. År 2026 väntas en hög sysselsättningsstillväxt och arbetskraftsdeltagandet 2027 väntas nå samma nivå som 2023.

Regionsektorns ekonomiska läge

2023 års resultat för kommunsektorn – kommuner och regioner sammanräknat – uppgick till 14 miljarder kronor år 2023, vilket innebar en minskning med 29 miljarder eller 67 procent jämfört med år 2022. Det försämrade resultatet beror främst på ökade verksamhetskostnader. 2023 års resultat för kommunerna minskade med 8 miljarder kronor medan regionerna hade en minskning på 21 miljarder kronor jämfört med år 2022. Detta visar vilken stor påverkan inflationseffekten på pensions-kostnaderna har för regionerna jämfört med kommunerna. År 2023 blev ett tufft år för landets regioner. Verksamhetens intäkter minskade med 3 procent medan verksamhetens kostnader ökade med 10 procent. Endast tre av landets regioner hade ett positivt resultat och en region visade nollresultat. Övriga regioner redovisade negativa resultat.

Det totala underskottet för sektorn har värderats till 24 miljarder kronor. För att dämpa effekterna av det temporärt höga kostnadsläget för pensioner har regeringen beslutat om att tillskjuta bidrag till hälso- och sjukvården. I höstbudgeten för 2024 beslutades om ett sektorsbidrag om 3 miljarder kronor och till vårändrings-budgeten har regeringen avsatt ytterligare 6 miljarder kronor. Fördelningen ska ske utifrån det kommunala utjämningsystemet vilket innebär totalt cirka 272 miljoner kronor för Region Örebro län. Statsbidragen är ettåriga och inga förlängningar har aviserats. Sammantaget kommer presenterade förutsättningar medföra betydligt bättre ekonomiska förutsättningar från år 2025 och framåt.

Allmänna förutsättningar

Resultatbudgeten baseras på ekonomiskt utfall till och med år 2023 samt SKR:s prognos för skatteunderlag och löne- och prisindex från april 2024. Resultatbudgeten omfattar de ekonomiska effekterna av tidigare beslutade särskilda satsningar. En planeringsreserv finns för respektive år för att kunna möta tillfälliga resultatsvängningar. I de regiongemensamma posterna finns kostnader för pensioner, vilka har beräknats utifrån Skandias prognos per 31 december 2023.

Finansnettot är budgeterat utifrån att investeringar görs med viss upplåning och en avkastning på placerade medel på 5 procent. Hela avkastningen budgeteras att realiseras. För åren 2025 och framåt budgeteras realiserade finansiella intäkter motsvara den finansiella kostnaden för pensionsskulden respektive år. Mellanskillnaden dessa år mellan den beräknade avkastningen om 5 procent och det som räknats in i resultaträkningen redovisas som orealiserade värdeökningar i resultatbudgeten. Dessa får inte räknas in i balanskravet.

Grundförutsättningen för ekonomistyrningen i Region Örebro län är att nämnderna har en ekonomi i balans för samtliga år. En tidig prognos för Region Örebro läns balanskravsresultat år 2024 visar ett underskott på 600 miljoner kronor, vilket är 590 miljoner kronor sämre än budget. Underskott uppstår trots att redan beslutade åtgärder vidtas och ger ekonomisk effekt samt att regeringen beslutar om utökat statsbidrag. Arbete med handlingsplaner pågår. Åtgärderna får ekonomisk effekt både år 2024 och år 2025. Effekten år 2025 har reducerats från prognosticerat underskott år 2024 och kvarvarande underskott uppgår till 450 miljoner kronor, vilket har lagts in i resultatbudgeten.

Riktade statsbidrag redovisas sedan år 2019 direkt hos berörd nämnd och ingår därför inte i den övergripande budgeten. Ingen uppräknings för läkemedelskostnader har gjorts då uppräknings inte heller har gjorts för statsbidraget för läkemedelsförmånen.

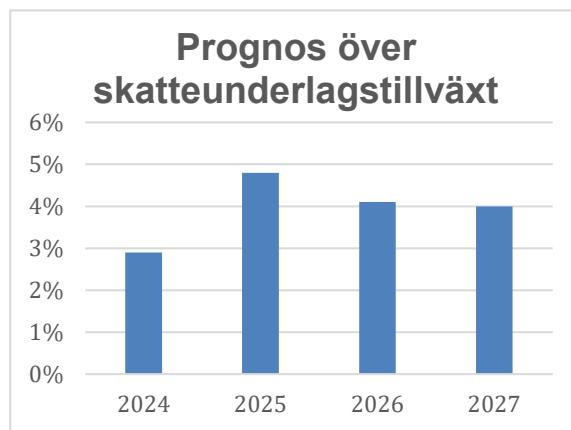
Skattesats

Skattesatsen är 12,30 kronor för år 2025.

Skatteintäkter, generella bidrag och riktade statsbidrag

SKR har lämnat planeringsförutsättningar för regionerna för åren 2024–2027 den 27 april 2024. Dessa innebär en prognos för skatteintäkter för år 2025 på 9 724 miljoner kronor. Därefter har SKR gjort en preliminär beräkning av 2025 års kostnadsutjämnings med hjälp av uppdaterat underlag från Statistiska centralbyrån. Sammantaget ger dessa underlag en prognos för generella statsbidrag och utjämnings-avgift på 3 507 miljoner kronor år 2025. I beloppet ingår statsbidraget för läkemedelsförmånen med samma värde som år 2024. Justering av statsbidraget för läkemedelsförmånen för kommande år blir känt i början av år 2025. Efter beslutet tar regionstyrelsen beslut om tilläggsbudgetering till berörda nämnder.

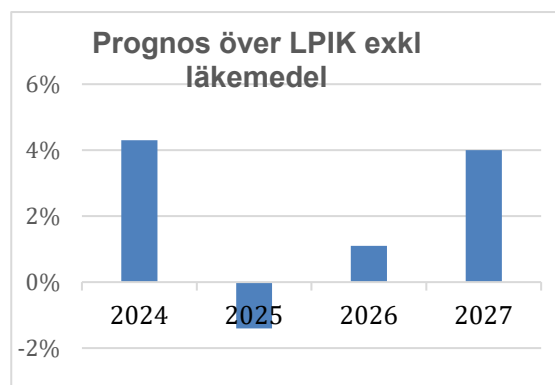
Riktade statsbidrag som är kopplade till befintliga överenskommelser mellan staten och SKR ingår inte i budgeterad ram. De riktade statsbidragen tillfaller berörd nämnd utifrån hur kriterierna för respektive riktat statsbidrag uppfylls. I det fall nya eller utökade generella eller riktade statsbidrag beslutas efter att regionfullmäktiges budget har fastställts ska regionstyrelsen fatta beslut om vilka nämnder som får ta del av statsbidraget.

Bedömd prisutveckling i sektorn

I löne- och prisindex (LPIK) ger SKR sin bedömning av regionsektorns prisutveckling. LPIK baseras på SKR:s ekonomiska antaganden och ändras i takt med nya bedömningar av samhällsekonomin. I indexet ingår inga volymförändringar. Aktuell prognos över LPIK inklusive läkemedelspriser framgår av grafen nedan.

För år 2025 blir indexet negativt. Orsaken är att komponenten sociala avgifter i indexet har en kraftig minskning. Utöver detta bedöms timlöner och övrig förbrukning öka medan läkemedelspriserna minskar. Se följande tabell för detaljer:

LPIL	2024	2025	2026	2027
LPIK inkl läkemedel	4,0	-1,3	0,8	3,3
- Timlön	3,8	3,5	3,3	3,3
- Socialavgifter	7,0	-13,9	-5,4	7,6
- Läkemedel	2,0	-0,7	-0,7	-0,7
- Förbrukning	2,6	2,4	2,5	2,5
LPIK exkl läkemedel	4,3	-1,4	1,1	4,0

Ramar till verksamheterna

Det sammanvägda LPIK bygger på en fördelning av kostnaderna för en region som helhet. Det innebär att lönekostnader och därmed följande sociala avgifter får stor vikt. Fördelningen av kostnadsmassan skiljer mycket mellan Region Örebro läns nämnder och även för Region Örebro län som helhet mot SKR:s vikter i LPIK. En beräkning har därför gjorts av respektive nämnds kostnadsmix/andelar multiplicerat med LPIK:s olika delfaktorer. Resultatet av den beräkningen är att ramjusteringen bättre anpassas till förväntad kostnadsförändring baserat på respektive nämnds kostnadsmix, det vill säga verksamheter som inte har mycket lönekostnader kan räkna med lägre kostnader, samtidigt som ramen också minskar, medan verksamheter med låg andel lönekostnader kan räkna med kostnadsökningar och därmed en ökad ram.

Sammantaget innebär ovanstående beräkning att budgetramarna i resultatbudgeten räknas ned med 32 miljoner kronor för år 2025. För år 2026 och framåt har det sammanvägda indexet LPIK exklusive läkemedel använts som preliminär ramjustering.

Ekonomiska åtgärder

För verksamhetsåret 2024 beslutade regionfullmäktige om ett flertal åtgärder för att uppnå en ekonomi i balans. De kostnadsreduceringar som nämnderna fått i uppdrag att genomföra har påbörjats under året och uppföljning sker i april, oktober och december. Enligt periodrapport per april är prognosen att cirka 450 miljoner kronor på årsbasis kommer att ha uppnåtts i kostnadsreducering år 2024. För år 2025 kommer ytterligare cirka 150 miljoner kronor att kunna reduceras och 15 miljoner kronor för år 2026.

Särskilda prioriteringar

För år 2025 utökas hälsovalet med 100 miljoner kronor för att avlasta slutenvården och ge ett bättre hälsoläge inom Region Örebro län. Syftet är att skapa en stabil bemanning på vårdcentraler och de patienter bättre tillgänglighet och i längden bidra till en tryggare vård inom regionen.

Förstärkningen ska även ske i samverkan med omställningen till nära vård och revideringen av krav och kvalitetsboken för att möjliggöra fler vårdcentraler med ett mindre utbud där distriktsläkaren är navet inom primärvården.

Vidare finns ett prioriterat arbete med att öka intäkterna till regionens verksamheter i form av reklam-, sponsring och donationsarbete. Regionens lokaler har mycket yta som skulle kunna gå att sälja reklamplatser på för att öka finansieringen av sjukvården. Kollektivtrafiken har idag även mycket stora möjligheter att öka intäkterna från reklam. Lika så finns stora möjligheter att utöka kulturinstitutionernas verksamhetsintäkter genom att göra det lättare för besökare att donera till kulturen och företag att samarbeta genom sponsring. Arbetat för att öka dessa intäkter rymt inom budgetram och kommer vara självfinansierade.

Planeringsreserv

God hushållning innebär att ha en reserv för oförutsedda resultatsvängningar. Det kan handla om såväl uteblivna intäkter som tillkommande kostnader, till exempel kan den osäkra ekonomiska utvecklingen i omvärlden medföra en risk att den bedömda skatteunderlagstillväxten inte blir lika stark som budgeterats. Mot bakgrund av detta har för samtliga år i planen en ekonomisk reserv på 10 miljoner kronor lagts in i beräkningen.

Årets resultat

Utifrån ovanstående förutsättningar uppgår årets resultat till 289 miljoner kronor och balanskravsresultat till 281 miljoner kronor år 2025. Region Örebro läns verksamhetsplan med budget uppfyller därmed balanskravet.

Avgiftsjusteringar år 2025

Självfinansieringsgraden har under många år blivit en mindre del av Region Örebro läns verksamheter. För att svara upp mot ökade kostnader måste därför avgifter justeras upp för att återgå till en högre grad av självfinansiering. Berörda nämnder får i uppdrag att se över avgifterna inom Region Örebro län där avgiftshöjningen skall motsvara 47 miljoner kronor. Det är viktigt att höjda avgifter inom vården inte drabbar kroniker och de som behöver vården mest. Avgifterna ska ha en högre kostnad på den vård som är efterfrågestyrd och en låg, eller ingen avgift på den vård som är behovsstyrd.

Finansiering av investeringar

Utgångspunkten i Region Örebro läns strategi för finansiering av investeringar är att de över tid ska ske med egna medel. Lånefinansiering ska därför endast förekomma vid höga investeringsnivåer eller för finansiering av fastigheter med externa hyresgäster.

I de fall en fastighet med externa hyresgäster finansieras med externa lån ska finansieringskostnaden via hyran betalas av den externa hyresgästen. Huvudregeln för investeringar för eget bruk är att de över tid ska finansieras med avskrivningar och årets resultat, det vill säga egenfinansieras.

Om ytterligare likviditetsbehov ändå uppstår ska regionen i första hand använda tillgängliga medel. I andra hand ska finansiering ske genom långfristig upplåning eller att kortfristig använda checkräkningskrediten. Val av upplåningsalternativ beror på hur lång period som likviditetsbehovet bedöms finnas samt ränteläge.

För att säkerställa att Region Örebro län under år 2025 har en tillfredsställande likviditetsberedskap beslutas följande:

1. Låneramen utökas med 71 miljoner kronor för finansiering av investeringar i fastigheter med externa hyresgäster. Aktuellt projekt avser upprustning av Länsmuseumet.
2. Mot bakgrund av budgeterad investeringsnivå i lokaler avsedda för regionens verksamheter samt avskrivnings- och resultatnivån finns inget behov av att utöka låneramen.
3. Region Örebro läns checkräkningskredit uppgår till 1 miljard kronor.

Sammantaget innebär det att Region Örebro läns upplåningsram från och med år 2025, inklusive lån för externt uthyrda investeringar, utökas med 71 miljoner kronor till 3 664 miljoner kronor.

Region Örebro läns skuldportfölj förvaltas så att regionen kan amortera låneskulden i takt med avskrivningarna på de belånade fastigheterna, över tid cirka 70 miljoner kronor per år.

Utlåning och borgensåtagande för andra juridiska personer

Region Örebro län har lämnat långfristigt lån till dotterbolaget Region Örebro läns förvaltnings AB på 182 miljoner kronor. Därutöver lämnas ett lån till Svenskt Ambulansflyg på 19 miljoner kronor och till Arkiv-Centrum på 0,4 miljoner kronor.

Borgensåtagandena för andra juridiska personer, det vill säga utnyttjade borgensbelopp, uppgår till 2 325 miljoner kronor vid årsskiftet 2023, varav den största är Länsgården Fastigheter AB om 1 450 miljoner kronor. Totalt har Region Örebro län en beviljad borgen för lån till Länsgården Fastigheter AB på 2 719 miljoner kronor. För Svealandstrafiken AB:s investeringar i fordon lämnar Region Örebro län en borgen om 600 miljoner kronor, vilken vid årsskiftet nyttjades om 333 miljoner kronor. Övriga större borgensåtaganden avser solidarisk borgen för AB Transitio om 427 miljoner kronor avseende finansiering av spårfordon samt borgen för Örebro Läns Flygplats AB som nyttjas till 88 miljoner kronor.

Kreditlimiter för hel- eller delägda bolag år 2025:

Kreditlimiter för bolag	(mnkr)
Länstrafiken Örebro AB	0
Scantec AB	5
Länsgården Fastigheter AB	10
Region Örebro läns förvaltnings AB	5

Förutsättning är att bolagen ingår i regionens koncernkontosystem

Region Örebro län debiterar en borgensavgift i de fall borgen för lån lämnas till hel- eller delägt bolag som bedriver verksamhet på en konkurrensutsatt marknad. Borgensavgifter gäller från år 2025 enligt följande:

Borgensavgifter bolag	
Länsgården Fastigheter AB	0,4%
Örebro läns flygplats AB	0,35%
Svealandstrafiken AB	0,4%
Scantec AB	0,4%

Pensionsmedelsportfölj

Region Örebro län har årligen sedan år 2008, med undantag för återlån under åren 2017–2020, gjort avsättningar till pensionsmedelsportföljen motsvarande förändringen av pensionsskulden i

balansräkningen respektive år. De senaste åren har de årliga placeringarna överstigit 500 miljoner kronor. Från år 2025 minskar behoven av avsättningar, då skuldförändringen mellan åren minskar. Årliga avsättningar om 200 miljoner kronor sker till dess att pensionsportföljen uppnår ett värde som motsvarar 120 procent av pensionsavsättningen. Därefter kan eventuell årlig värdeökning i portföljen finansiera amorteringar eller investeringar.

Realiseringar budgeteras så att realiseringar av värdeökningar är lika stora som den finansiella kostnaden för pensionsskulden. Extra realiseringar under förutsättning att:

- Den ackumulerade finansiella kostnaderna för pensionsskulden sedan 2008 överstiger den realiserade intäktssumman.
- Övervärdet i portföljen, det vill säga skillnaden mellan investerat kapital och marknadsvärde, måste överstiga 10 procent av portföljens värde.

Realisering av finansiella tillgångar kan därför endast ske om de orealiserade ackumulerade värdeökningen tillåter det (överstiger 10 procent av portföljens värde) samtidigt som de finansiella kostnaderna för pensionsskulden sedan 2008 överstiger ackumulerat realiserad intäkt.

Om dessa förutsättningar är uppfyllda ska en möjlig ytterligare realisering av övervärde framgå av aktuellt års delårsrapport, varefter försäljning genomförs i slutet av aktuellt år.

Känslighetsanalys

En känslighetsanalys är ett sätt att visa hur olika förändringar i Region Örebro läns omvärld påverkar organisationen finansiellt och kan utgöra ett underlag till bedömningar och beslut. I nedanstående tabell redovisas hur ett antal händelser påverkar regionorganisationens ekonomi:

Känslighetsanalys	Kostnader/intäkter (mnkr)
Löneförändring 1 procent	± 84
Förändring av övriga driftskostnader 1 procent	± 65
Förändring av skatteunderlaget med 1 procent	± 86
10 öre förändrad utdebitering	± 79

God ekonomisk hushållning

I och med beslutet om verksamhetsplan med budget beslutar regionfullmäktige om följande riktlinjer för god ekonomisk hushållning.

Målet för Region Örebro läns ekonomiska politik är att skapa en långsiktig, stark ekonomi samt uppnå en verksamhetsmässig och finansiell, god hushållning.

Grundtanken med god ekonomisk hushållning i Region Örebro län är att varje generation av länets invånare ska bära kostnaderna för den service som de själva beslutar om och drar nytta av samt att gjorda investeringar ska kunna ersättas. Det medför att god ekonomisk hushållning idag är en förutsättning för att också i framtiden bedriva och utveckla en bra verksamhet för länets invånare.

En långsiktig stark ekonomi omfattar att ha reserver som klarar anpassningar från högkonjunktur till lågkonjunktur utan drastiska åtgärder. Det krävs därför mer än nollresultat för att finansiera verksamheterna över tid. Över mandatperioden ska utvecklingen av Region Örebro läns resultat, tillgångar och skulder resultera i att soliditeten (inklusive samtliga pensionsförpliktelser) som uppgick till -11 procent i bokslutet 2023 blir positiv senast 2030.

Region Örebro läns intäkter i form av skatter och statsbidrag utgör den ekonomiska ramen för omfattningen på den verksamhet som regionen kan erbjuda till länets invånare. Därför är det av största vikt att respektive verksamhets omfattning anpassas efter de ekonomiska ramarna och redovisar ett resultat varje år som är noll eller större. Den ekonomiska styrningen av verksamhetens omfattning innebär även att varje verksamhet ska ta hänsyn till, och inom befintlig ram, finansiera förändrade avskrivningskostnader till följd av beslutade investeringar.

Region Örebro län ska använda tillgängliga resurser på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Det innebär att verksamhet bedrivs på rätt sätt, med rätt insatta resurser och vid rätt tidpunkt. Detta gäller oavsett om verksamheten bedrivs i regionens regi eller av privata entreprenörer.

För att uppfylla kravet på god ekonomisk hushållning ska huvuddelen av finansiella och verksamhetsmässiga mål vara uppfyllda. Vid bedömningen om kraven på god ekonomisk hushållning har uppfyllts ska årets resursutnyttjande ställas mot verksamheternas övergripande måluppfyllelse.

Vid avvikelse mot fastställd budget

Nämnder och styrelse ska kontinuerligt följa upp hur verksamheten och ekonomin utvecklas och omedelbart vidta åtgärder om uppföljningen visar att den ekonomiska ramen är på väg att överskridas.

Åtgärdsplan ska arbetas fram skyndsamt och beslutas av berörd nämnd/styrelse där det ska framgå på vilket sätt som åtgärder vidtas för att få balans i ekonomin. Den beslutade åtgärdsplanen och planerade åtgärder ska redovisas och följas upp i nämndens löpande uppföljningar.

Om nämnderna trots beslutade åtgärdsplaner gör bedömningen att de ändå inte kan hantera sin verksamhet inom de av regionfullmäktige beslutade ekonomiska ramarna, ska detta omgående anmälas till regionstyrelsen tillsammans med nämndens protokoll. Behov av förändringar av budgetramar prövas av regionstyrelsen och regionfullmäktige i samband med behandling av delårsrapporten och årsbokslutet. Åtgärder som innebär väsentliga avsteg från de av regionfullmäktige antagna målen får inte vidtas utan regionfullmäktiges beslut.

Vid konflikt mellan anslag och verksamhetsvolym gäller anslag. Ekonomin utgör en gräns för verksamhetens omfattning. Den av nämnden beslutade åtgärdsplanen kan komma att bli föremål för omprövning i samband med behandling av efterföljande års budget som fastställs av regionfullmäktige.

Riktlinjer för resultatreserv

Möjligheten att avsätta medel till en resultatutjämningsreserv (RUR) har upphört. Sista gången en avsättning var möjlig var i årsredovisningen för år 2023. De som har en RUR kan nyttja den till utgången av år 2033. Region Örebro län beslutade om riktlinjer för RUR i verksamhetsplanen med budget för år 2024.

Riksdagen har i stället beslutat att kommuner och regioner under vissa förutsättningar kan avsätta medel i en resultatreserv (RER). Resultatreserven ska ge en möjlighet för kommuner och regioner att utjämna intäkter över en konjunkturcykel, att bygga upp en reserv under goda tider för att senare kunna utnyttja reserven i sämre tider.

Följande riktlinjer för resultatreserv gäller för Region Örebro län:

Reservering till RER:

- Reservering till RER får göras med ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsutredning som överstiger 1 procent av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning om det egna kapitalet är positivt.
- Om det egna kapitalet är negativt, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser, ska gränsen för när reservering får ske i stället uppgå till 2 procent.
- RER får uppgå till högst 5 procent av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.
- Det är regionfullmäktige som i samband med att årsredovisningen behandlas beslutar om reservering till RER.

Regionfullmäktige kan besluta om att disponera medel ur RER om regionfullmäktige bedömer att reserven helt eller delvis behövs för att ett visst år bidra till att klara balans i ekonomin. Det kan exempelvis vara aktuellt i en konjunkturedgång, när det reala skattunderlaget är lågt eller vid andra omständigheter som påverkar de ekonomiska förutsättningarna negativt. Om medel från RER planeras att användas ska det aviseras inom ramen för den normala planerings-/uppföljningsprocessen. Slutligt beslut fattas av regionfullmäktige i samband med årsredovisningen.

Bilagor

RIKTLINJER FÖR EKONOMISK STYRNING

Verksamhetsplan och budget

Regionfullmäktiges verksamhetsplan med budget är Region Örebro läns övergripande styrdokument. Den syftar till att styra och utveckla Region Örebro läns verksamheter för att tillgodose invånarnas och samhällets behov på bästa sätt. Verksamhetsplanen anger mål, inriktningar och ambitioner. De fastställda målen och uppföljningen av dessa mål är en viktig del av Region Örebro läns verksamhetsutveckling, ekonomistyrning och kvalitetsutveckling. Målen styr och anger förutsättningar för hur de olika nämnderna ska planera sin verksamhet.

Regionfullmäktige beslutar om verksamhetsplan med budget i juni året före verksamhetsåret.

Nämndernas budgetar

- Nämndernas ekonomiska budgetram fastställs av fullmäktige på nettokostnadsnivå.
- Nämnden ska, om det är nödvändigt för att hålla sig inom fastställd budgetram, vidta åtgärder och göra omprioriteringar i den nuvarande verksamheten.
- Dessa åtgärder kan beslutas av nämnd så länge besluten ryms inom nämndens uppdrag enligt ”Bestämmelser för politiska organ inom Region Örebro län”.
- När nämnd fattar beslut om investeringsbudget ska nämnden också besluta om hur investeringens driftkostnader ska finansieras inom befintlig ram.
- Nämnderna ska i händelse av prognosticerade underskott inkomma till regionstyrelsen med en handlingsplan för ett återställande av det ekonomiska resultatet.

Specialdestinerade statsbidrag

Riktade statsbidrag som är kopplade till befintliga överenskommelser mellan staten och SKR ingår inte i budgeterad ram. De riktade statsbidrag tillfaller berörd nämnd utifrån hur kriterierna för respektive riktat statsbidrag uppfylls.

I det fall nya eller utökade statsbidrag beslutas efter att regionfullmäktiges budget har fastställts ska regionstyrelsen fatta beslut om vilka nämnder som får ta del av statsbidraget.

Överföring av resultat mellan åren

Huvudregeln är att nämndernas budgetavvikelse inte balanseras över till nytt år. Undantaget från huvudregeln är verksamheter som är konkurrensutsatta eller där annan förutsättning motiverar att undantag sker. För närvarande balanseras resultatet för följande verksamheter:

Folk tandvårdsnämnden
Hälsa- och sjukvårdsnämndens verksamhet inom Hälsoval Örebro län
Gemensamma nämnden för företagshälsovård och tolkförmedling

Investeringsplan

Med investeringar avses inköp/egen produktion av anläggning med en livslängd på tre år eller mer och med ett värde överstigande ett prisbasbelopp. Se Rutin för redovisning av anläggningstillgångar.

Generellt kring investeringar

1. Fullmäktige fastställer en investeringsram per nämnd.
2. I ramen ska större investeringsprojekt särredovisas så att investeringens totalbudget framgår. Beloppsgränserna för detta är 10 miljoner kronor för fastighetsinvesteringar och 2,5 miljoner kronor för medicinteknisk utrustning.
3. För investeringar som innebär projekt som pågår över flera år ska den totala investeringsbudgeten fördelas på investeringsåren. Nämnden ska varje år i samband med budgetprocessen precisera budgetårets budgeterade utgift.
4. Vid investeringsprojekt överstigande 400 miljoner kronor ska likviditetsplan upprättas av investerande förvaltning.
5. Redovisning av större investeringsprojekt enligt punkt 2 ovan ska ske i delårs- och årsredovisning.

Kostnadsansvar och driftbudgeteffekter av fastighetsinvesteringar

1. Hyresgästinitierade investeringar motiverade av verksamhetsbehov betalas genom hyrestillägg eller nya hyreskontrakt och ska finansieras inom befintlig ram.
2. Reinvesteringar vilket avser naturligt underhåll för att hålla fastigheterna i ursprungligt skick betalas inom befintliga hyreskontrakt och beslutad indexuppräknings.
3. Ambitionshöjande fastighetsinvesteringar till följd av nya lagkrav, regler för ökad robusthet, säkerhet med mera genererar hyrestillägg eller nya kontrakt och finansieras med justerad budgetram om inte investeringen leder till påvisade lägre kostnader.

Upprättande av underlag och beslut

1. Berörd förvaltning ansvarar för att upprätta underlag till investeringsbudget för medicinteknisk utrustning, fordon och övriga inventarier. Regionens service ansvarar för underlag avseende fastigheter och IT-utrustning.
2. Berörd nämnd fastställer investeringsbudgeten för medicinteknisk utrustning, bilar samt övriga inventarier inom fullmäktiges ram. Servicenämnden fastställer investeringsbudgeten för fastigheter och IT-utrustning inom fullmäktiges ram.

Budgeten på nämnds- och verksamhetsnivå

1. Samtliga nämnder ska senast vid sitt sammanträde i december fastställa en verksamhetsplan med budget samt mål och uppdrag för nämndens verksamheter inklusive investeringar inom de budgetramar och med den inriktning som regionfullmäktige har beslutat.
2. Nämnderna har under året möjlighet att besluta om omdisponering av budgeterade drift- samt investeringsmedel inom hela sitt verksamhetsområde. Budgetavvikelse som avser större investeringsprojekt som regionfullmäktige fastställer får inte disponeras av nämnderna.
3. Bruttobudgetering ska tillämpas.

Internprissättning och interndebitering

Kostnader och intäkter ska i så stor utsträckning som möjligt hänföras till rätt verksamhet. Syftet är att redovisningen ska ge en rättvisande bild av resursanvändningen och att skapa kostnadsansvar och kostnadsmedvetande i organisationen. Vid fördelning av kostnader måste alltid nyttan vägas mot den administrativa insats som fördelningen medför. Helhetssyn och koncernnytta ska alltid beaktas och värderas. Interna debiteringar får aldrig leda till suboptimering av regionens resurser. Följande principer ska gälla vid beställning och kostnadsberäkning av interna tjänster:

1. Bokföring av interna beställningar ska så långt det är möjligt ske med automatiska import av bokföringsfiler. I undantagsfall ska intern bokföringsorder användas.
2. Modeller och metoder för intern prissättning ska vara enkla och förutsägbara.
3. Prissättningen ska utgå från en självkostnadsräkning.
4. I samband med investeringsprojekt där regionfastigheter deltar i planeringsarbetet ska nedlagt arbete bokföras på investeringsanslaget först då ett investeringsanslag är beslutat. I det fall ett anslag till investeringen inte beslutas ska redan nedlagda kostnader betalas av beställande förvaltning.

Kapitaltjänstkostnader

1. Regionstyrelsen äger all egendom i den regionala verksamheten. Kapitaltjänstkostnader kan ses som en intern ersättning till regionstyrelsen för tillhandahållande av anläggningstillgångar och består av ränte- och avskrivningskostnader.
2. Anläggningstillgångar ska skrivas av så snart anläggningen tas i bruk. Avskrivningskostnaden speglar användningen eller förbrukningen av en investering under anläggningens nyttjandeperiod. Se Rutin för redovisning av anläggningstillgångar.
3. Regionstyrelsen ansvarar för att tillgänglig likviditet finns för att finansiera investeringen. Den interna räntan som verksamheten betalar till regionstyrelsen syftar till att täcka regionstyrelsens finansieringskostnader. Räntesats är SKR:s rekommenderade internräntesats.

Lokaler och hyreskontrakt

1. Servicenämnden ansvarar för regionens övergripande och strategiska lokalplanering. Detta sker genom upprättandet av lokalförsörjningsplaner på olika nivåer i organisationen.
2. Regionens egna lokaler ska nyttjas i första hand, i andra hand nyttjas lokaler som tillhandahålls av regionens ägda bolag och i tredje hand kan lokaler hyras av extern hyresvärd.
3. Hyreskontrakt ska finnas mellan Regionservice, regionfastigheter och respektive förvaltning.
4. Regionservice Regionfastigheter ingår/tecknar kontrakt med externa hyresvärdar.
5. I undantagsfall kan regionen göra investeringar i inhyrda lokaler.

Rapportering och uppföljning

Regionstyrelsen upprättar en årsredovisning per den 31 december. Årsredovisningen innehåller lagstadgade informationskrav som förvaltningsberättelse, finansiella rapporter och andra jämförelsetal för Region Örebro län och regionkoncernen. Nämnderna ska till regionstyrelsen rapportera årets ekonomiska utfall samt verksamhetsmässigt utfall. Årsredovisningen överlämnas till regionfullmäktige för beslut.

Regionstyrelsen upprättar en delårsrapport den 31 juli varje år. Den innehåller en förkortad förvaltningsberättelse, finansiella rapporter och andra jämförelsetal. Uppföljningen av utfall och prognos sker för regionen totalt och per nämnd. Nämnderna ska till regionstyrelsen rapportera periodens ekonomiska utfall, prognos för året samt verksamhetsmässigt utfall i delårsredovisningen per juli. Delårsrapporten överlämnas till regionfullmäktige för beslut.

Regionstyrelsen följer löpande regionens ekonomiska utveckling i periodrapporter. Periodrapporter upprättas varje månad förutom i januari och juni.

Verksamhetsplanen som regionfullmäktige har fastställt är utgångspunkten för återrapporteringen av verksamhetsmässiga resultat.

BUDGETKALKYLER

RESULTAT mnkr	Utfall 2023	Budget 2024	Prognos 2024*	2025	2026	2027
Budgetramar till nämnderna		-11,071		-12,011	-11,946	-12,078
Löne- och prisjustering		-389		39	-132	-483
Kostnadsreduceringar		152		0	0	0
Särskilda prioriteringar		-608		-100	-100	-100
Intäktsökningar				47	47	47
Ramar justerade		-11,917	-12,677	-12,025	-12,131	-12,614
Regionstyrelsens planeringsreserv, årets		-50	-50	-10	-10	-10
Regionstyrelsens verksamhetskostnad		-241	-293	-177	-175	-170
Underskott 2024				-380	-365	-365
Sänkt statsbidrag				-275	-275	-275
Verksamhetens nettokostnader	-12,382	-12,208	-13,020	-12,866	-12,955	-13,434
Skatteintäkter	8,627	9,333	9,291	9,724	10,106	10,480
Generella statsbidrag och utjämning	3,154	3,327	3,655	3,507	3,539	3,577
Verksamhetens resultat	-601	451	-74	365	689	623
Finansiella intäkter	467	310	468	349	387	420
Finansiella kostnader	-705	-752	-867	-425	-300	-325
Finansnetto	-238	-442	-398	-76	87	95
Årets resultat	-839	10	-473	289	777	719
Balanskravsjusteringar	-70	0	-127	-8	-172	-174
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	-909	10	-600	281	605	545

DRIFTSBUDGET PER NÄMND

DRIFTREDOVISNING, mnkr	Aktuell ram 2024*	Justeringar inför 2025	Löne- o pris-uppräknin	Särskilda prioriteringar	Ramar till nämnderna 2025
Budgetramar till nämnderna					
Regionfullmäktige	-18.7		0.0		-18.7
Regionstyrelsen					
varav					
- Regionstyrelsen, regionkansliet o uppdrag	-356.8		5.0		-351.8
- Hälsovalsenheten	-2,155.9		-17.0	-100.0	-2,272.9
- Tandvårdsenheten	-270.3		-2.0		-272.3
					0.0
Hälso- och sjukvårdsnämnd	-8,168.7	28.0	70.0		-8,070.7
Folktandvårdsnämnd	0.0		0.0		0.0
Servicenämnd	1.8		0.0		1.7
Kollektivtrafiknämnd	-805.5		-17.0		-822.5
Regional tillväxtnämnd	-146.2		2.0		-144.1
Kulturnämnd	-108.4	-10.0	-2.0		-120.4
Gem nämnd för företagshälsa och tolk	0.0		0.0		0.0
Summa budgetramar till nämnderna	-12,028.7	18.0	39.0	-100.0	-12,071.7
- Regionstyrelsens verksamhetskostnad	-127.0				-176.7
- Regionstyrelsens planeringsreserv	-51.8				-10.0
- Underskott 2024					-380.0
- Sänkt statsbidrag					-275.0
- Intäktsökning					47.0
Verksamhetens nettokostnader	-12,207.4				-12,866.3
Regionstyrelsens finansförvaltning	12,217.4				13,155.2
Årets resultat	8,178.6				288.9

BALANSBUDGET

BALANSRÄKNING (mnkr)	Utfall 2023	Budget 2024	Prognos 2024	2025	2026	2027
TILLGÅNGAR						
Anläggningstillgångar						
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>	35	59	35	35	35	35
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>						
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	7,256	6,328	7,299	7,539	7,539	7,539
Maskiner och inventarier	1,252	1,623	1,420	1,402	1,402	1,402
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>	191	191	191	191	191	191
Summa anläggningstillgångar	8,733	8,201	8,945	9,167	9,167	9,167
Omsättningstillgångar						
Förråd	125	105	125	125	125	125
Fordringar	1,630	1,200	1,630	1,630	1,630	1,630
Kortfristiga placeringar pensionsmedelsportfölj	5,733	7,024	6,691	7,250	7,837	8,457
Kassa/bank o kortfr placeringar likv portfölj	58	382	-21	-5	339	619
Summa omsättningstillgångar	7,545	8,710	8,424	8,999	9,929	10,829
SUMMA TILLGÅNGAR	16,278	16,911	17,369	18,165	19,096	19,996
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER						
Eget kapital						
Ingående eget kapital	3,871	3,881	3,032	2,560	2,849	3,625
Årets resultat	-839	10	-473	289	777	719
Summa eget kapital	3,032	3,891	2,560	2,849	3,625	4,344
Avsättningar						
Avsättning för pensioner inkl löneskatt	6,708	7,815	8,081	8,530	8,695	8,888
Summa avsättningar	6,708	7,815	8,081	8,530	8,695	8,888
Skulder						
Långfristiga skulder	2,755	1,631	2,955	2,954	2,882	2,811
Långfristiga skulder avs finansiell leasing	1,009		1,009	1,069	1,129	1,189
Kortfristiga skulder	2,774	3,575	2,764	2,764	2,764	2,764
Summa skulder	6,538	5,205	6,728	6,787	6,776	6,764
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	16,278	16,911	17,369	18,166	19,096	19,997

KASSAFLÖDES BUDGET

KASSAFLÖDE	Utfall 2023	Budget 2024	Prognos 2024	2025	2026	2027
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN						
Årets resultat	-839	10	-473	289	777	719
Justering för av- och nedskrivningar	549	503	602	602	602	602
Justering för gjorda avsättningar	1,004	1,213	1,374	448	166	193
Justering för övr ej likv.påverkande poster						
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital	714	1,726	1,503	1,339	1,544	1,514
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	5	0	0	0	0	0
Ökning/minskning förråd och lager	-9	0	0	0	0	0
Ökning/minskning kortfristiga skulder	-4	0	0	0	0	0
Justering ej likvidpåverkande poster						
Kassaflöde från den löpande verksamheten	705	1,726	1,503	1,339	1,544	1,514
INVESTERINGSVERKSAMHETEN						
Investeringar i immateriella anläggningstillgångar	-10	-3	-19	-2	-3	-3
Investeringar i materiella anläggningstillgångar	-650	-719	-733	-691	-539	-539
Investeringar i materiella anläggningstillgångar, ext hyresgäst		-10	0	-71	0	0
Försäljn/utrangering materiella anläggningstillgångar	28	0	0	0	0	0
Investeringar i finansiella tillgångar (årets placeringar)		-512	-512	-200	-200	-200
Realis avkastning på pensionsmedelsportf, återinvesteras		-310	-319	-351	-215	-246
Justering ej likvidpåverkande poster		0	-127	-8	-172	-174
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-633	-1,554	-1,710	-1,323	-1,129	-1,162
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN						
Amortering långfristiga skulder	-165	-72	-72	-72	-72	-72
Nyupptagna långfristiga skulder	950	209	200	0	0	0
Nyupptagna långfristiga skulder, externa hyresgäster		10	0	71	0	0
Förändring långfristiga fordringar	1	0	0	0	0	
Omplacering kortfristiga lån till långfristiga lån	84					
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	870	148	128	-1	-72	-72
ÅRETS KASSAFLÖDE (exkl förändr pensionsmedel)	943	320	-79	16	344	280

INVESTERINGSBUDGET

Respektive nämnd som gör en investering ska rymma ökade driftkostnader till följd av investeringar inom den befintliga ramen. Investeringsbudgeten anger ramar för respektive investeringsgrupp och nämnd som kommer att bära kostnaden för investeringen. Fastighetsinvesteringar över 10 miljoner kronor och som innebär en ny eller utökad verksamhet ingår i regionfullmäktiges beslut. Även medicintekniska investeringar som innebär en ny verksamhet beslutas av regionfullmäktige. Utifrån regionfullmäktiges angivna ramar ska respektive nämnds verksamhetsplan med budget specificera investeringsramen.

Servicenämnden har övergripande ansvar för att genomföra av regionfullmäktige beslutade fastighetsinvesteringar om inget annat har beslutats. Servicenämnden ansvarar för beslutsprocess för fastighetsinvesteringar samt har rätt att överföra investeringsmedel mellan beslutade investeringsobjekt om utrymme finns i andra objekt. Om en sådan justering av investeringsbudgeten leder till ökade driftkostnader ska justeringen först godkännas av berörd nämnd.

Överföring av investeringsmedel mellan åren

Efter avslutat verksamhetsår sammanställs de investeringar som har beslutats men ännu inte verkställts. För fastigheter och medicinteknisk utrustning ska de investeringar som beslutats för mer än tre år sedan, men ännu inte verkställts tas bort och för övriga investeringar ska beslut som inte verkställts inom ett år i normalfallet tas bort. Återstående investeringar som ska föras över till nästa år tas upp till beslut av regionfullmäktige i samband med behandling av årsredovisningen.

Investeringsramen för år 2024 är 732 miljoner kronor. Tillsammans med föreslagna överföringar av beslut från tidigare år blir investeringsbudgeten totalt 1 646 miljoner kronor. Prognosen för genomförda investeringar år 2024 är per april 894 miljoner kronor. Mellanskillnaden 752 miljoner kronor kan därför bli föremål för bedömning om det är investeringsbeslut som ska strykas eller föras över till 2025 års budget.

Investeringsramar 2025

Nämnd (mnr)	Immateriella	Fastigheter	MT	IT	Övr Invest	Total
Regionstyrelsen (Oförutsett)					10,0	10,0
Hälso- och sjukvårdsnämnden	1,1		106,0		26,9	134,0
Folktandvårdsnämnden			7,2		3,5	10,7
Servicenämnden		499,1		98,9	6,9	604,9
Kollektivtrafiknämnden	1,0				2,4	3,4
Regional tillväxtnämnd					0,4	0,4
Gemensamma nämnden för företagshälsa och tolkförmedling						0,0
Summa	2,1	499,1	113,2	98,9	50,1	763,3

Fastigheter

Ramen för fastighetsinvesteringar för år 2025 uppgår till 499 miljoner kronor. I den ingår en pott för förstudier och planering samt projektering av nya fastighetsinvesteringar om totalt 15 miljoner kronor. Fördelning av fastighetsinvesteringar per nämnd som kommer hyra lokalerna framgår nedan. Totalsumman för fastighetsinvesteringar innefattar även 71 miljoner kronor för investeringar åt externa hyresgäster, vilket avser Stiftelsen Länsmuséet.

Fastighetsinvesteringarna avser	Mnkr
Hälso och sjukvårdsnämnden	96,0
Folktandvårdsnämnden	25,1
Regional tillväxtnämnd	1,8
Servicenämnden, egna verks	3,8
Servicenämnden, robusthet, lagkrav, energi	53,0
Servicenämnden, ny fjärrkylecentral	150,0
Servicenämnden, reinvesteringar	83,8
Servicenämnden, externa hyresgäster	70,6
Pott förstudier, projektering mm	15,0
SUMMA	499,1

Beskrivning av nyinvesteringar över 10 miljoner kronor i fastigheter

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Objekt: USÖ L-huset, Ombyggnation Psykiatrisk avdelning 2

Lokalerna är undermåliga och det finns brister utifrån funktion, vård- och arbetsmiljö samt säkerhet. Fastighetsunderhållet är eftersatt och avdelningen saknar sprinkler. Genom att utföra åtgärderna i lokalerna blir miljön mer läkande och säker. Behovet är helt i linje med område psykiatrins utvecklingsplan och färdplan och hör samman med utvecklingen av SPOT samt vårdplatsutbud. Behoven är i detalj beskrivna i dokumentet "Avd 2 inventering av lokal 2023-07-10".

Investeringsutgift: 24,5 mnkr för 2025

Objekt: USÖ O-huset, Utbyggnad ytterligare en MR-kamera

Fastighetsinvestering i samband med MT-investering.

Investeringsutgift: 20,0 mnkr för 2025

Objekt: Karlahuset, Ny Rättspsykiatrisk avdelning

Antalet nydömda till rättspsykiatrisk vård har ökat och det råder platsbrist även nationellt, därav behov av att tillskapa ytterligare nio vårdplatser inom Region Örebro län. I Karlahuset finns en tidigare vårdavdelning som kan bli aktuell för rättspsykiatrisk vård, idag nyttjas lokalen av Vuxenhabiliteringen och de behöver erbjudas andra lokaler inom byggnaden. Investeringen avser lokalanpassning för både rättspsykiatrins och vuxenhabiliteringens verksamheter.

Investeringsutgift: 10,0 mnkr för 2025

Objekt: USÖ O-huset, Angiolab T2+T4

Fastighetsinvestering i samband med MT-investering

Investeringsutgift: 10,0 mnkr för 2025 och 10,0 mnkr för 2026.

Folktandvårdsnämnden

Objekt: Klostergatan specialisttandvården Örebro, ombyggnation tandtekniskt lab.

Projektet innebär en ombyggnation av det tandtekniska laboratoriet inklusive gjutrum och arbetsstationer för att modernisera verksamhetens lokaler.

Servicenämnden, robusthet, lagkrav och energi

Objekt: USÖ T-huset, nybyggnad kylcentral inklusive reservkyla

Ett samarbetsprojekt mellan Region Örebro län och Navirum Energi AB där en ny fjärrkylecentral föreslås byggas på universitetssjukhusområdet. Projektet syftar till att säkerställa fullgod leverans av fjärrkyla till Universitetssjukhuset. Förslaget att investera i ny anläggning för fjärrkyla på Universitetssjukhuset är en omfattande investering. Investeringen kommer under lång tid att generera ökad kapacitet och robusthet men också nya höga kapitaltjänstkostnader. Mot bakgrund av detta behöver de tekniska förutsättningarna utredas ytterligare innan investeringen kan verkställas. Servicenämnden får därför i uppdrag att genomföra en ”second opinion”-utredning innan anvisade budgetmedel får ianspråkta. Se uppdrag till servicenämnden i kapitel Regionstyrelsen och nämndernas ansvar.

Immateriella investeringar

Under immateriella investeringar budgeteras 2 miljoner kronor för förvärv av it-system inom hälso- och sjukvårdsnämnden och kollektivtrafiknämnden.

MT-investeringar

För MT-investeringar budgeteras en ram om 113 miljoner kronor för år 2025, varav 8 miljoner kronor finansieras via ALF-medel.

Beskrivning av föreslagna investeringsobjekt som är över 2,5 miljoner kronor och inte reinvesteringar:

Objekt: MR-kamera inklusive tillhörande barackliknande byggnad (relocatable), VO röntgen och sjukhusfysik, Område specialiserad vård.

Investeringen avser ny utrustning för att hantera det ökade behovet av bilddiagnostik med magnetröntgen. Utrustningen placeras i en barackliknande byggnad i anslutning till O-huset då utrymme i O-huset saknas.

Investeringsutgift: Utrustningsinvesteringen uppgår till 24,0 mnkr. Fördelningen är 12 mnkr för utrustning 2025, 12 mnkr för utrustning för 2026. Serviceavtal tillkommer.

Objekt: Blodbestrålningsapparat, VO laboratoriemedicin, Område specialiserad vård.

Investeringen avser ny utrustning för bestrålning av blod.

Investeringsutgift: Utrustningsinvesteringen uppgår till 3,8 mnkr för 2025.

Objekt: Instrument för optical genome mapping (OGM), VO laboratoriemedicin, Område specialiserad vård.

Investeringen avser ny utrustning som möjliggör förbättrad genetisk diagnostik samt möjlighet att analysera proverna i Örebro.

Investeringsutgift: Utrustningsinvesteringen uppgår till 3,4 mnkr för 2025. Serviceavtal tillkommer.

Objekt: Tillägg till endoskopiutrustning, VO röntgen och sjukhusfysik, Område specialiserad vård.

Investeringen avser tillägg till (Ref 1588) genomlysning för röntgenkliniken och endoskopienheten på grund av ökade priser och tillkommande kringutrustning.

Investeringsutgift: Utrustningsinvesteringen uppgår till 10,5 mnkr. Fördelningen är 7,5 mnkr för utrustning beviljat 2023, 3 mnkr för utrustning för 2025.

Objekt: Bildlagring och videorouting sal 3 och sal 4 op Lindesbergs lasarett, VO kirurgi, Område specialiserad vård.

Investeringen avser två nya utrustningar som möjliggör god bildkvalitet och fjärrkonsultation vid avancerad laparoskopisk kirurgi.

Investeringsutgift: Utrustningsinvesteringen uppgår till 3 mnkr för 2025.

It-investeringar

Investeringsramen för IT-utrustning år 2025 uppgår till 99 miljoner kronor. Det är fortsatt ett stort behov av investeringar för att klara både driftsäkerhet och IT/informationssäkerhet framåt.

Övriga investeringar

Totala investeringsramen för övriga investeringar sätts till 50 miljoner kronor, varav 2 miljoner kronor finansieras via ALF-medel. Fördelning per nämnd framgår av tabell ovan.

